

ИЪН МАКЮЪН НА ПЛАЖА ЧЕЗЪЛ

Превод от английски: Радосвета Гетова, 2010

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ

Бяха млади, образовани и до този момент — първата им брачна нощ — все още девствени, а и живееха във време, когато да се говори за сексуални проблеми бе направо невъзможно. Но това винаги е било трудно. Тъкмо бяха седнали да вечерят в миниатюрната гостна на първия етаж на една джорджианска странноприемница. През отворената към съседната стая врата се виждаше възтрасно легло с четири колони, покрито с чисто бяла, гладка, изумително добре опъната покривка, която сякаш не бе докосвана от човешка ръка. Едуард не спомена, че никога преди не е отсядал в хотел, докато в това отношение Флорънс имаше богат опит — като малка неведнъж бе пътувала с баща си. На пръв поглед бяха в приповдигнато настроение. Сватбата им в църквата „Сент Мери“ в Оксфорд мина добре. Службата бе прилична, приемът — весел, изпращането от съучениците и състудентите им — шумно и вдъхновяващо. Нейните родители не се държаха снизходително с неговите, както двамата се бяха опасявали, а и майка му не извърши нищо нередно, нито пък забрави за повода на празненството. Младата двойка отпътува с една малка кола — собственост на майката на Флорънс, и пристигна в ранната привечер в хотела на дорсетския бряг. Времето, макар и да не бе най-идеалното за случая и за средата на юли, бе напълно задоволително — не валеше, но и според Флорънс не беше достатъчно топло, за да вечерят отвън на терасата, както се бяха надявали. Едуард смяташе, че е топло, но тъй като бе прекалено вежлив, не можеше и да си помисли да ѝ възразява в подобна вечер.

И така, двамата се хранеха в своя апартамент пред полуотворения френски прозорец, който гледаше към балкон, а отвъд него — към част от Ламанша и към плажа Чезъл с необятната му площ, покрита с морски чакъл. Две момчета в смокинги им сервираха от оставена в коридора количка и излъсканите с восък дъбови дъски на така наречения „сватбен апартамент“ комично скърцаха под стъпките им в тишината. Младият мъж гордо и покровителствено следеше да не

би някое тяхно действие или изражение да издава насмешка. Нямаше да може да понесе скришом да му се подиграват. Но тези момчета, дошли от някое близко село, си вършеха работата с приведени гърбове и непроницаемо изражение, държаха се плахо и когато поставяха разни неща на колосаната ленена покривка, ръцете им трепереха. Те също бяха притеснени.

Това бе безславен период в историята на английската кухня, но по онова време никой, освен посетителите от чужбина, не се тревожеше особено от подобни неща. Тържествената вечеря започна, както тогава често се практикуваше, с парче пъпеш, украсено с една-единствена захаросана черешка. Отвън в коридора, в сребърни блюда върху нагривани на свещи топли плочи чакаше ястието от отколе опечено говеждо на филийки в сгъстен брашнесто-собствен сос, преварени зеленчуци и картофи със синкав оттенък. Виното бе от Франция, въпреки че на етикета, украсен със самотна лястовица в пикиращ полет, не се споменаваха за никакъв специфичен район. На Едуард въобще не му бе дошло наум да поръча червено.

Очаквайки с нетърпение сервитьорите да излязат, той и Флорънс се извърнаха в столовете си, за да се насладят на гледката към обширната, обрасла с мъх морава, и по-нататък — стръмния, покрит с нацъфтели храсти и дървета бряг, който се спускаше до една водеща към плажа алея. От местата им се виждаше началото на стъпаловидна кална пътека, оградена от бурени с необикновени размери — изглеждаха като гигантски ревени и зелки с набъбнали, високи над шест фута стъбла, огъващи се под тежестта на тъмни, едрожилести листа. Градинската растителност бе избуяла и с пищността си създаваше усещането за чувствено, тропическо обкръжение, което се подсилваше от сивата, мека светлина и тънката мъглица, носеща се откъм морето, чието неспирно настъпващо и оттеглящо се движение се долавяше като приглушен тътен, следван от рязкото просъскване в ситните камъчета. Планът им бе след вечеря да обуят здрави обувки и да походят по чакълестия ръкав между морето и лагуната, известна с името Флийт, а ако не са довършили виното, да го вземат със себе си и да отпиват направо от бутилката като някакви скитници по пътищата.

Имаха толкова много планове — шеметни планове, камара от планове за неясното бъдеще пред себе си, също тъй пишно преплетени като лятната растителност на дорсетското крайбрежие и също тъй

красиви. За това къде и как ще живеят, кои ще са най-близките им приятели, за неговата работа с баща ѝ, за нейната музикална кариера, за това какво ще направят с парите, които баща ѝ бе дал, как ще бъдат различни от другите — поне вътрешно. Все още беше времето — то щеше да приключи по-късно през същото това знаменателно десетилетие, — когато се смяташе, че да си млад е неуместно, че е признак за социална обремененост, симптом на неясно срамно заболяване, за което венчилото е начало на лечение. Почти чужди един на друг, двамата бяха покорили в странно единение нов връх от съществуването си и ликуваха от факта, че новият им правен и обществен статус обещава да ги изведе от безкрайно дългата им младост — Едуард и Флорънс бяха най-после свободни! Една от любимите им теми за разговор бе детството им — не толкова удоволствията, колкото мъглата от комични предразсъдъци, от която се бяха измъкнали, както и грешките и демодиранияте навици, които и досега не можеха да простят на родителите си.

От тези нови висоти можеха да гледат ясно напред, но не можеха да изразят противоречивите чувства, които ги мъчеха — и двамата поотделно се безпокояха от онзи момент след вечеря, когато новопридобитата им зрелост щеше да бъде подложена на изпитание, когато щяха да легнат в леглото с четирите колони и да се разкрият изцяло един пред друг. От повече от година Едуард живееше като хипнотизиран от перспективата, че през нощта на даден юлски ден най-чувствителната част от тялото му ще се вмъкне, макар и за кратко, в една малка, нежна хралупка някъде дълбоко в тази усмихната, чаровна и невероятно умна жена. Притеснено се питаше може ли това да стане, без да изглежда абсурдно или разочароващо. Всъщност безпокойството му, дължащо се на някогашно злополучно преживяване, бе свързано с превъзбудата, с онова, което някой веднъж му бе описал като „да свършиш прекалено рано“. Този въпрос почти не излизаше от ума му, ала въпреки големия му страх от провал, непреодолимото желание да изпита екстаза и да разреши проблема си, бе далеч по-голямо.

Тревогите на Флорънс бяха по-сериозни и на моменти, по време на пътуването от Оксфорд, тя почти набираше смелост, за да ги сподели. Но безпокойството ѝ не се поддаваше на описание, а и самата тя не бе в състояние да го назове дори за себе си. Докато той чисто и

просто изпитваше типичната за първата брачна нощ нервност, тя бе обзета от ужас до мозъка на костите си и изпитваше отвращение — непреодолимо, осезаемо като морска болест. През по-голямата част от месеците на радостна предсватбена подготовка успяваше да пренебрегне това петно, което помрачаваше щастието ѝ, но когато в нея се прокраднеше мисълта за по-голяма близост — предпочиташе този термин и никой друг, — стомахът ѝ сухо се свиваше и някъде дълбоко в гърлото започваше да ѝ се гади. В един модерен, напредничав наръчник, за който се смяташе, че с ободрителния си тон и множеството си удивителни знаци и номерирани илюстрации ще е полезен за младите съпруги, попадна на фрази и думи, от които едва не онемя: *мукозна мембрана* и онази зловеща и лъскава *главичка*. Други изрази оскърбяваха интелекта ѝ, особено онези, които се отнасяха до „влизането“: *не много преди той да е влязъл в нея* или *сега той най-после влиза в нея*, или пък *щастлива, малко след като е влязъл в нея...* Беше ли длъжна в тази нощ да се превърне заради Едуард в някаква порта или в приемна, през която той да си преминава? Често се срещаше и друга дума, която ѝ навяваше единствено мисли за болка, за плът, разрязвана с нож: *проникване*.

В моменти на оптимизъм се опитваше да си внуши, че просто страда от форма на повишена гнусливост, която неизбежно ще премине. Наистина, само мисълта за тестисите на Едуард, поклацащи се изпод *налетия му с кръв* penis — още един ужасяващ термин, — караше горната ѝ устна да се свива презрително, а представата, че някой може да я опипва „отдолу“, дори и това да е някой, когото обича, бе не по-малко отблъскваща от, да кажем, хирургическа процедура в окото ѝ. Но гнусливостта ѝ не се разпростираше над бебетата. Тях ги харесваше — бе се грижила няколко пъти за момченцата на братовчедка си и това я забавляваше. Смяташе, че ще ѝ се нрави да е бременна от Едуард и поне на теория не изпитваше страх от раждането. Ако можеше някак да стане чудо и да зачене като Христовата майка!

Флорънс подозираше, че нещо в нея е дълбоко сбъркано, че винаги е била различна от другите и че моментът да бъде разобличена е настъпил. Мислеше си, че проблемът ѝ се крие в нещо по-голямо, по-основно от обикновеното физическо отвращение. Цялото ѝ съществуване се бунтуваше срещу перспективата да омесва плътта си с друга плът.

Готвеше се покушение над спокойствието ѝ и изконното ѝ щастие. Тя чисто и просто не желаше някой да „влиза“ или „прониква“ в нея. Сексуалният контакт с Едуард не можеше да бъде следствие от чувствата ѝ към него — той бе цената, която трябваше да заплати, за да ги изпитва.

Знаеше, че отдавна е трябвало да заговори за това — веднага след като той ѝ предложи, много преди посещението им при сърдечния викарий с топлия глас, преди вечерите със съответните им бъдещи родители, преди да поканят гостите, да съставят списъка с подаръците и да го оставят в универсалния магазин, преди да наемат палатката за сватбата и фотографа и преди всички останали неотменими приготовления. Но какво можеше да каже, с какви думи да си послужи, след като самата тя не бе в състояние да назове нещата с истинското им име пред самата себе си? Освен това тя обичаше Едуард — не с горещата, влажна страст, за която беше чела, а с топла, дълбока любов, понякога като дъщеря, понякога почти като майка. Обичаше да го гали, да чувства огромната му ръка около раменете си, да бъде целувана от него, въпреки че ѝ бе противно да усеща езика му в устата си, и му го бе показвала безмълвно. Смяташе го за оригинален и никога не бе срещала друг като него. Той винаги носеше в джоба на самото си по някоя книжка с меки корици — обикновено историческа — в случай, че се наложеше да чака на някоя опашка или в чакалня. Отбелязваше си това, което четеше, с късо моливче. Всъщност бе единственият непушач, когото Флорънс познаваше. Чорапите му винаги бяха от два различни чифта. Имаше само една връзка — тясна, плетена, тъмносиня, която носеше почти през цялото време с бяла риза. Тя обожаваше любознателния му ум, лекия му провинциален акцент, огромната сила на ръцете му, непредвидимите смени на посоката в разговорите с него и отклоненията му, добрината му към нея и начина, по който погледът на меките му кафяви очи я караше да се чувства загърната в доброжелателен облак от любов. На двайсет и две годишна възраст Флорънс бе абсолютно убедена, че иска да живее до края на живота си с Едуард Мейхю. Можеше ли да дръзне да рискува и да го изгуби?

Нямаше към кого да се обърне за съвет. Сестра ѝ Рут бе твърде млада, а майка ѝ, иначе забележителна като личност — твърде отдадена на заниманията си и твърде избухлива. Истинска старомодна

интелектуалка. Когато трябваше да разрешава някой личен въпрос, тя имаше склонност да възприема маниерите на лектор пред аудитория, да си служи с все по-дълги и по-дълги думи и да препраща към книги, които смяташе, че всеки трябва да е чел. Понякога можеше да се отпусне и да се държи мило, но това ставаше много рядко и единствено след като темата биваше добре обезопасена и замаскирана по описания начин, а и дори тогава не можеше да се разбере какъв е съветът, който дава. Флорънс разполагаше с няколко чудесни приятелки от училище и от музикалната академия, с които пък имаше противоположния проблем — те обожаваха интимните разговори и с огромно удоволствие обсъждаха взаимно живота си. Всички се познаваха добре и умираха да се обаждат една на друга по телефона и да си разменят писма. Не можеше да им доверява тайните си, но не можеше и да ги съди, че правят това, понеже самата тя бе част от групата. Впрочем не би се доверила и на самата себе си. Бореше се с проблем, който не знаеше как да подхване, и единственото достъпно ѝ знание се съдържаше в наръчника с меката подвързия. На крещящо червената му корица с бял пастел бяха несръчно изрисувани, сякаш от някое невинно дете, две усмихнати фигурки с буболечести очи и тънки като кибритени клечки крайници, които се държаха за ръце.

* * *

Изядоха пълпеша за по-малко от две минути, а през това време момчетата, вместо да чакат отвън в коридора, стояха на почетно разстояние зад тях, до вратата, и опипваха папийонките и тесните си яки или чоплеха ръкавелите си. Безизразните им лица не трепнаха, когато Едуард с иронична тържественост поднесе на Флорънс захаросаната си черешка. Тя игриво я всмукна от пръстите му и я задъвка бавно, показвайки му езика си, без да сваля поглед от очите му, давайки си сметка, че като флиртува по този начин с него, само утежнява положението си. Не трябваше да започва нещо, които нямаше да може да понесе, но пък ѝ се струваше полезно да му доставя удоволствие както може — това ѝ помагаше да си мисли, че все пак я бива за нещо. Защо не можеше с тази лепкава черешка да се изчерпи всичко, което се очакваше от нея!

Едуард копнееше сервитьорите да се махнат, но за да покаже, че не се смуцава от присъствието им, се усмихна, както се беше отпуснал на стола си с чашата вино, и се провикна през рамо:

— Имате ли още от същото?

— Нямаме, господине. Съжалявам, господине.

Ръката му, хванала чашата, потрепери от усилието му да сдържи внезапното си щастие, екзалтацията си. Седнала срещу него, Флорънс сякаш грееше, бе прелестна — невероятно красива, чувствена, талантива, добросърдечна.

Момчето, което му бе отговорило, се спусна да прибере чиниите. Колегата му остана отвън да сипва второто — печеното. Количката с ястията не можеше да влезе в сватбения апартамент, за да им сервира както му е редът, поради двете стъпала, които отделяха нивото на стаите от коридора — причината бе некачествено проектиране, когато в средата на осемнайсети век елизабетинската сграда била модернизирани и преустроена в джорджианска.

Двамата за кратко останаха насаме, въпреки че отвън се долавяше стърженето на лъжиците по съдовете и шепотът на момчетата край отворената врата. Едуард сложи ръката си върху ръката на Флорънс и за стотен път през този ден ѝ прошепна „Обичам те“, а тя веднага му отвърна със същото и го каза наистина искрено.

Едуард бе завършил с отличие история в Юнивърсити Колидж в Лондон. В продължение на три кратки години бе учил за войни и въстания, за периоди на масов глад и чума, за създаване и падане на империи, за революции, погубвали децата си, за земеделски мъки, работническа нищета, за жестокостите на управляващите класи — ярки картини на потисничество, несгоди и изгубени надежди. Той ясно съзнаваше на какви ограничения и оскъдици е бил обречен животът на хората поколения наред. На фона на историята годините на мир и просперитет, които Англия преживяваше в момента, бяха нещо рядко, а на техния фон неговото и на Флорънс щастие бе изключително, дори уникално явление. Последната си година посвети на специално изследване на теорията за „великата личност“ в историята — наистина ли е остаряло да се смята, че силните индивиди са в състояние да променят националните съдбини? Преподавателят му определено мислеше така. Според него Историята с голяма буква се тласкаше от неизбежни движещи сили към неизбежни и необходими цели и не след

дълго този факт щеше да се смята за научно обоснован. Но биографиите, които Едуард подробно изучи — на Цезар, Карл Велики, Фридрих Втори, Екатерина Велика, Нелсън и Наполеон (Сталин бе пропуснал по настояване на преподавателя си), — в голяма степен подсказваха обратното. Едуард се стремеше да докаже, че един безмилостен индивид, с помощта само на гол опортюнизъм и доза късмет може да промени съдбите на милиони — това бе инакомислещо заключение, за което му писаха „много добър“ с минус, та едва не му развалиха отличната диплома.

Междувременно откри, че дори легендарните успехи не носят много щастие, а само увеличават неудовлетвореността и изострят амбициите. Докато сутринта се обличаше за сватбата (фрак, цилиндър и обилно напръскване с одеколон), си каза, че навярно нито един от хората в списъка му не бе изпитвал неговото задоволство. Въодушевлението му само по себе си бе форма на величие. Та той беше един великолепно реализирал се или почти реализирал се мъж. На двайсет и две годишна възраст ги бе засенчил вече всичките.

Сега се вглеждаше в жена си, в напръсканите с точици лешниково кафяви ириси, в чистото бяло на очите ѝ с едва загатнати отсенки на бледо млечносиньо. Клепките ѝ бяха гъсти и тъмни — като на дете. Имаше нещо детско и в тържественото спокойствие на лицето ѝ. А то бе красиво и сякаш изваяно, на определена светлина напомняше на лицето на коренна американка — индианка от знатно потекло. Флорънс имаше широка долна челюст и открита и непринудена усмивка, която достигаше чак до бръчиците в ъгълчетата на очите ѝ. Бе с едър кокал — някои от матроните на сватбата компетентно коментираха широките ѝ хълбоци. Гърдите ѝ, които Едуард бе хващал и дори целувал, макар и съвсем недостатъчно, бяха малки. Цигуларските ѝ пръсти и длани бяха бели и яки, също като дългите ѝ ръце — в училище хвърлянето на копие ѝ се бе удавало много добре.

Едуард никога не се бе интересувал от класическа музика, но сега започваше да научава игривия ѝ жаргон — *легато*, *пицикато*, *кон брио*. С упорито и постоянно слушане постепенно свикна да разпознава и дори да харесва някои произведения. Особено го вълнуваше едно от онези, които тя свиреше с приятелите си. Когато се упражняваше в гами и арпежи у дома си, тя обхващаше косата си с

кариока и тази мила подробност го караше да мечтае за дъщерята, която един ден можеха да имат. Флорънс свиреше гъвкаво и прецизно и бе известна с богатството на звука, който извличаше от цигулката си. Един от преподавателите ѝ бе казал, че никога не е срещал студент, който да свири отворени струни с подобна топлина. Когато заставаше пред статива в залата за репетиции в Лондон или в стаята си в къщата на родителите си в Оксфорд заедно с изтегнатия на леглото Едуард, който я наблюдаваше и я желаше, стойката ѝ бе изящна — с изправен гръб и гордо вдигната глава, тя четеше нотите с властно, почти надменно изражение, което дълбоко го вълнуваше. В погледа ѝ имаше невероятна сигурност, невероятно познаване на пътя към насладата.

Отнасяше ли се до музика, тя винаги бе уверена в себе си, а движенията ѝ бяха плавни и сигурни — и когато натриваше лъка си с колофон, и когато сменяше струните на инструмента си, или пък когато разместваше мебели в стаята си, за да посрещне тримата си приятели от академията, с които свиреха в любимия ѝ струнен квартет. Тя бе безспорният водач и винаги имаше последната дума в многочислените им музикални спорове. Ала иначе в живота си бе учудващо несръчна и неуверена и вечно се препъваше или събаряше разни предмети, или пък си удряше в нещо главата. Пръстите, на които се удаваше така виртуозно да свирят на двоен гриф в Бахова партита, можеха със същата лекота да обърнат пълна чаена чаша върху ленена покривка или да изпуснат стъклена чаша на каменния под. Когато мислеше, че някой я гледа, тя се оплиташе в собствените си крака. Бе споделила с Едуард, че когато отдалеч види някоя своя приятелка, ѝ е цяло мъчение да върви срещу нея на улицата. А когато бе тревожна или силно смутена, ръката ѝ с треперливо движение непрестанно посягаше към челото, за да отмести някой въображаем кичур, и това продължаваше дълго след като източникът на притеснение изчезнеше.

Можеше ли да не заобича това чудно и трогателно момиче, което не приличаше на никое друго, това така болезнено честно и свенливо момиче, чиито мисли и вълнения бяха видими за всички, сякаш струяха като заредени частици отменящите ѝ се изражения и жестове? Дори и да не беше красивото ѝ, изсечено лице, нямаше как да не я обикне. А и тя го обичаше с такава сила, с такава болезнена физическа съдържаност! Всичко това събуждаше не само страстта му, която ставаше още по-силна поради липсата на естествен отдушник, но и

желанието му да я закриля. Но дали тя наистина беше толкова уязвима? Веднъж надникна в папката с училищните ѝ бележки и видя резултатите ѝ от тестовете за интелигентност — сто петдесет и две! — със седемнайсет точки повече от неговия собствен резултат. Това бе по времето, когато на въпросните показатели се гледаше също толкова сериозно, колкото и на височината и теглото. Когато присъстваше на някоя от репетициите на квартета им и мнението ѝ за фразирането или за темпото, или за динамиката се различаваше от това на Чарлс — бузестият напорист челист с нацъфтялото в позакъсняло акне лице, Едуард се впечатляваше от хладнокръвието ѝ. Флорънс не спореше, изслушваше спокойно, след което съобщаваше решението си. Тогава нямаше и следа от жеста, с който пригладваше косата си. Знаеше какво прави и бе твърдо решена да води, както подобаваше на ролята ѝ на първа цигулка. Струваше му се, че тя е дори в състояние да накара страшничкия си баща да прави това, което му каже. Доста месеци преди сватбата по нейна молба той предложи работа на Едуард. Друг въпрос е дали Едуард я искаше или пък дали имаше смелост да я откаже. Също така, благодарение на някаква женска осмоза, тя знаеше точно какво е необходимо за празненството — от размера на градинската палатка до количеството летен пудинг, както и колко щеше да бъде разумно да очакват от баща ѝ да плати.

* * *

— Ето ги, идват! — прошепна тя и стисна ръката му, за да предотврати някоя неочаквана интимност.

Сервитьорите пристигаха с чиниите с говеждото — неговата бе почти двойно по-пълна от нейната. Донесоха им също и трайфъл с шери, сирене чедър и ментови шоколадчета, които подредиха на един шкаф отстрани. След като измрънкаха някакво обяснение как да ползват звънеца за прислугата до камината — трябвало да се натиска силно и продължително, — момчетата се оттеглиха, затваряйки безкрайно внимателно вратата след себе си. После се чу подрънкването на отдалечаващата се по коридора количка, после, след кратка тишина — някакво изкашляне или изсмиване, което можеше да

идва и от хотелския бар на долния етаж, и най-накрая младоженците останаха наистина сами.

Вятърът смени посоката си или се засили и довя шума на прибой, напомнящ на трошачи се в далечината чаши. Мъглицата се вдигаше и по малко разкриваше очертаванията на ниските хълмове, виещи се над бреговата линия на изток. Пред очите им се стелеше бляскава, сива и равна шир, която може би бе копrienената повърхност на самото море, а може би бе лагуната, или пък небето — не можеше да се каже точно. Промененият бриз довяваше през отворените френски прозорци някаква съблазън, солен дъх на кислород и на простор, които сякаш бяха в дисхармония с колосаната ленена покривка, с втвърдения от нищетето сос към месото и с тежките, лъскави сребърни прибори, към които те тъкмо посягаха. Сватбеният обед бе огромен и продължителен. Не бяха гладни. На теория имаха пълната възможност да зарежат чиниите, да грабнат бутилката за гърлото и да изтичат до брега, да захвърлят обувките и да се наслаждават на свободата си. Никой в хотела не би помислил да ги спре. Най-после бяха станали свободни възрастни хора, бяха тръгнали на почивка и можеха да правят каквото си поискат. Само няколко години по-късно най-обикновени младежи щяха да постъпват точно така. Но тогава времената бяха други. Дори когато Едуард и Флорънс оставаха насаме, все още действаха хиляди неписани правила. Тъкмо защото бяха станали големи хора, не можеха да вършат детинщини, като например да изоставят храната, приготвена с толкова труд от някой друг. В края на краищата бе време за вечеря. А и все още не се смяташе за достойно за уважение или пък за модно да се държиш като дете.

И все пак Едуард бе развълнуван от зова на плажа и ако знаеше как да го изрази или обясни, вероятно щеше веднага да предложи да излязат навън. Бе чел на Флорънс от един пътеводител, в който пишеше, че камъчетата по осемнайсетте мили плажна ивица били отсявани и изглаждани от страховити бури в течение на хилядолетия, като най-едрите се намирили в източната част. Според легендата местните рибари, които се прибирали по тъмно, разбирали точно къде се намират по големината на чакъла. Флорънс бе предложила да проверят сами, като сравняват камъчета, загребвани на една миля разстояние едни от други. Щеше да му е по-приятно да се разхожда по плажа, отколкото да стои на това място тук. Струваше му се, че и без

това ниският таван е прекалено близо над главата му и все повече се снишава. От чинията му се разнасяше клисав мирис, който се примесваше с морския бриз и му напомняше за дъха на домашно куче. А може би просто не бе толкова радостен, колкото все се опитваше да си внуши. Чувстваше как нещо огромно притиска мислите му и спъва говора му, а същевременно изпитваше и остър физически дискомфорт — сякаш панталоните или бельото му бяха отеснели.

Но ако на масата сега изскочеше отнякъде дух от бутилка и предложеше на Едуард да задоволи най-съкровено му желание, и през ум нямаше да му мине да иска някакъв си плаж. Единственото, което желаше и за което можеше да мисли, бе той и Флорънс да легнат заедно голи върху леглото или под завивките в съседната стая и най-после да се срещнат лице в лице с онова страхотно преживяване, което му се струваше не по-присъщо на ежедневния живот от религиозно видение или дори от самата смърт. При мисълта, че това може да се случи — щеше ли въобще да се случи, и то на него? — нещо отново го проряза ниско долу в слабините и той за миг усети, че ще примре от желание, но го сподави в сладостна въздишка.

Както повечето млади мъже от неговото поколение или от всяко друго поколение, на които им е трудно или нямат пред кого да изявят сексуалността си, той постоянно се отдаваше на едно занимание, наричано в онзи момент от едно известно светило с голям авторитет по въпроса „самозадоволяване“. Едуард с радост откри термина. Бе роден през 1940 година — твърде късно през онзи век, за да вярва, че изнасилва тялото си, че ще увреди зрението си или пък че Бог наблюдава със строго недоумение как той всекидневно се посвещава на подобни дейности. Или дори че бледността му и вгълбеното му изражение го издават пред всички. И все пак над мъките му тегнеше нещо смътно позорно, някакво усещане за несполука и за изхабяване и, разбира се, за самота. А удоволствието всъщност бе съпътстваща облага. Целта му бе освобождаването от настойчивото, затормозяващо мислите му желание за нещо, което не можеше да получи веднага. Колко невероятно бе, че една лъжичка течност, създадена от него и изхвърлена от тялото му, е в състояние мигновено да опресни мисълта му и отново да я насочи към решимостта, проявена от Нелсън при залива Абукир.

Единственият и най-съществен принос на Едуард към сватбените приготовления бе въздържанието му в продължение на повече от седмица. Той не бе спазвал подобно тотално целомъдрие по отношение на себе си от дванайсетгодишната си възраст. Искаше да бъде в блестяща форма за пред булката си. Не му бе лесно, особено нощем в леглото или пък сутрин при събуждане, или през дългите следобеди, или в часовете преди обяд, или след вечеря, в часовете преди лягане. Сега най-после бяха женени и сами. Защо да не остави печеното, да я покрие с целувки и да я поведе към леглото отгатък? Не беше толкова просто. Бе натрупал доста дълъг опит в справянето със свенливостта на Флорънс. Уважаваше тази свенливост, дори благоговееше пред нея, взимайки я за някакъв вид сдържаност, за условно прикритие на богата чувствена природа. Накратко, смяташе я за част от сложните дълбини на личността ѝ и виждаше в нея доказателство за високото ѝ качество. Опитваше се сам себе си да убеди, че я предпочита такава. Не можеше да го осмисли, но нейната плахост отговаряше на собствената му непросветеност и неувереност. Някоя по-чувствена и възискателна жена — някоя *буйна* жена — вероятно щеше да го плаши.

Периодът на ухажването им бе като старинен испански танц — тържествено раздипляща се павана, сковавана от неписан и неогласен, но, общо взето, спазван протокол. Никога нищо не се обсъждаше, а и те не чувстваха нужда от интимни разговори. Това бяха неща, които не можеха да бъдат обхванати от думи или дефиниции. Езикът и практиката на терапията, популярността на усърдно споделяните и взаимно анализирани чувства все още не бяха широко разпространени. Чуваше се, че някои по-заможни хора си правели психоанализа, но все още не бе повсеместно общоприето да считаш себе си за загадка или за упражнение по преразказ, или пък за чакащ разрешение проблем.

Между Едуард и Флорънс нищо не ставаше бързо. Важният напредък и негласните отстъпки, увеличаващи броя на нещата, които му се разрешаваше да гледа или да пипа, се постигаха единствено постепенно. Денят, в който за първи път видя гърдите ѝ разголени, се падаше през октомври, много преди датата, на която успя да ги докосне — 19 декември. Целуна ги през февруари, но без зърната, които устните му усетиха само веднъж — през май. Тя си позволяваше да напредва по неговото тяло още по-предпазливо. Внезапните

инициативи или радикалните предложения от негова страна можеха да съсият месеци добре свършена работа. Онази вечер в киното на прожекцията на „Вкус на мед“, когато той хвана ръката ѝ и я пхна между краката си, върна процеса със седмици назад. Тя започна да се държи не студено, дори не и хладно — никога не правеше така, просто едва забележимо резервирано, може би разочаровано и дори в известна степен като предадена. Някак си се отдръпна от него, без въобще да му дава повод да се съмнява в любовта ѝ. После нещата най-сетне отново потръгнаха. Когато един съботен следобед в края на март двамата бяха сами, а дъждът плющеше по прозорците на разхвърляната дневна в малката къщичка на родителите му на Чилтънските възвишения, тя за кратко сложи ръката си над или близо до пениса му. Чувстваше я през двата пласта тъкан в продължение на по-малко от петнайсет секунди с нарастващи надежда и екстаз. В момента, в който тя я отдръпна, разбра, че не може повече да издържа. Предложи ѝ да се оженят.

Нямаше как да узнае какво ѝ бе коствало да сложи на подобно място ръката си — всъщност opakото на ръката си. Обичаше го и искаше да му достави удоволствие, но трябваше да преодолее значителното си отвращение. Опита съвсем добросъвестно. Може и да беше умна, но бе и напълно безхитростна. Държа ръката си там, колкото можа, докато почувства как изпод сивия фланелен плат на панталоните му нещо помръдва и се вкоравява. Усещаше нещо живо, напълно различно от нейния Едуард, което я накара да се отдръпне ужасена. Тогава той изтърси предложението си и във вихъра на вълнението, сред очарованието и смеха и облекчението тя за кратко забрави за дребното си смущение. А той бе толкова изумен от собствената си решителност, както и препълнен от неизлятото си желание, че просто не бе способен да си даде сметка за противоречието, с което тя заживя от този ден нататък, за скритата борба между отвращението и радостта ѝ.

* * *

И така, вече бяха сами и на теория свободни да правят каквото поискат, но продължиха да ядат вечерята, за която нямаха апетит. Флорънс остави ножа, пресегна се за ръката на Едуард и я стисна.

Отдолу се чуваше радиото — ударите на Биг Бен, известяващи новините в десет часа вечерта. В тази част от крайбрежието телевизионният сигнал бе слаб поради хълмовете, които започваха непосредствено зад хотела. Вероятно по-възрастните гости бяха долу във всекидневната и коментираха световните събития, докато отпиваха от вечерното си питие — хотелът имаше богата селекция от единични малцове^[1], а някои от мъжете пълнеха лулите си за последен път през този ден. Събирането около радиоапарата за информационния бюлетин бе останал им от войната навик, на който те никога нямаше да изменят. Едуард и Флорънс изслушаха глухо звучащия глас на говорителя, който предаде основните новини и произнесе името на министър-председателя. След една-две минути Харолд Макмилън започна речта си. Изказваше се на конференция във Вашингтон по въпросите на надпреварата във въоръжаването и необходимостта от договор за спиране на ядрените опити. Кой би се противопоставил на идеята, че е лудост да се продължават опитите с водородната бомба в атмосферата и да се излага на радиация цялата планета? Ала никой под трийсетгодишна възраст — и със сигурност не Едуард и Флорънс — не вярваше, че един британски премиер може да има някакво влияние върху световната политика. Империята се смаляваше с всяка изминала година, когато нови и нови страни успяваха да извоюват полагащата им се независимост. Вече не бе останало почти нищо от нея и светът определено принадлежеше на американците и на руснаците. Британия, Англия бе второстепенна сила и признаването на този факт носеше известно светотатствено удоволствие. Разбира се, долу във всекидневната мислеха другояче. Всички над четирийсет, които се бяха били или страдали през войната, познаваха смъртта из основи и никога не биха повярвали, че наградата за всичките им жертви бе изпадането в тази ситуация на маловажност.

Едуард и Флорънс щяха да гласуват за първи път на идните общи избори и горяха от желание лейбъристите да спечелят с огромно мнозинство, както при прочутата изборна победа през 1945-а. След една-две години по-старото поколение, което още мечтаеше за Империята, щеше да е принудено да даде път на политици като Гейтскил, Уилсън, Кросланд — нови хора с модерна визия за страна, в която ще цари равенство и нещата ще се вършат докрай. Щом Америка можеше да има такъв жизнерадостен и красив президент като Кенеди,

то и Британия можеше да се сдобие с нещо подобно, поне по дух, понеже сред лейбъристите нямаше толкова бляскава фигура. Времето на старите патриоти, които още водеха последната война, които още тъгуваха за дисциплината и лишенията, свързани с нея, бе изтекло. Общото чувство на Едуард и Флорънс, че скоро страната ще се промени към по-добро, че енергията на младите е неудържима като пара под налягане, се смесваше с вълнението от съвместното им приключение. Шейсетте години бяха първото десетилетие на зрелия им живот и със сигурност им принадлежаха. Онези долу с лулите и блейзерите със сребърни копчета и с двойните дози „Каол Ила“, със спомените от кампаниите в Северна Африка и Нормандия и с упорито поддържаните останки от армейски жаргон не можеха да имат никакви претенции за бъдещето. Време ви е, молим ви, господа!

Вдигащата се мъгла постепенно разкриваше близките дървета, голите зелени скали зад лагуната и части от сребристото море, мекият вечерен въздух струеше около масата, а те продължаваха да се преструват, че се хранят и удължаваха момента, всеки в плен на личните си тревоги. Флорънс просто местеше храната из чинията си. Едуард хапваше символични парченца картофи, които откъсваше с крайчето на вилицата си. Слушаха безпомощно втората част от новините и осъзнаваха колко глупаво се занимават с това, което правят гостите на хотела долу. Празнуваха сватбената си нощ, а нямаха какво да си кажат. Изпод краката им продължаваха да долитат неясни думи и когато чуха „Берлин“, веднага разбраха, че става дума за онова, което до неотдавна бе приковавало вниманието на всички — за бягство от комунистическата източна част на града в западната част с реквизиран параход по Ванзее, като бегълците се снишавали край кабината на щурвала, за да избегнат куршумите на източногерманските часови. Изслушаха и това. После дойде ред на третата новина — заключителната сесия на ислямска конференция в Багдад. Ставаше нетърпимо.

Занимаваха се със световните събития от чиста глупост! Не можеше да продължава така. Бе време да се действа. Едуард разхлаби връзката си и твърдо постави ножа и вилицата успоредно в чинията си.

— Можем да слезем долу и да слушаме като хората!

Искаше да се пошегува с тази саркастична забележка, отправена и към двамата, но думите му прозвучаха неочаквано свирепо и

Флорънс се изчерви. Помисли, че я критикува за това, че предпочита радиото пред него, и още преди да е смекчил или олекотил думите си, забързано отвърна:

— Или можем да отидем и да си легнем. — И веднага отмести невидимия кичур от челото си.

За да му покаже, че греши, му предлагаше онова, което той искаше най-много от всичко и от което тя се ужасяваше. Всъщност щеше да е по-щастлива или поне по-малко нещастна, ако наистина слезеше долу в салона и прекараше времето си в спокоен разговор с матроните върху покритите с дамаска на букетчета дивани, докато мъжете със сериозно изражение следят новините и се впускат във вихъра на историята. Всичко друго, но не и това, което я очакваше.

А съпругът ѝ вече се усмихваше, изправяше се и церемониално ѝ протягаше ръка над масата. Той също бе порозовял. Салфетката му остана за кратко закачена за колана му, виснала нелепо като препаска, после бавно и плавно се приземи. Не ѝ оставаше нищо друго, освен да припадне, а тя съвсем не бе добра артистка. Стана и пое ръката му със съзнанието, че усмивката ѝ в отговор на неговата е скована и неубедителна. Нямахше да ѝ стане по-добре, ако разбере, че изпадналият в унес Едуард никога не я бе намирал по-красива. Имаше нещо в ръцете ѝ, за което щеше да си спомня впоследствие — бяха тъй крехки и уязвими, а само след миг щяха да се увият благоговейно около врата му. Както и в красивите ѝ светлокафяви очи, светнали от несъмнена страст, и в едва забележимото потръпване на долната ѝ устна, която тя дори и сега навлажняваше с език.

Със свободната си ръка той опита да хване бутилката с виното и двете пълни до половината чаши, но това се оказа твърде трудно — изпъкналите части на чашите се блъскаха една в друга, столчетата им се кръстосаха и виното за малко да се излее. Тогава той грабна само бутилката за гърлото. Дори в екзалтираното си, нервно състояние смяташе, че разбира обичайната ѝ резервираност. Затова бе още по-радостно, че им предстоеше да изживеят това важно събитие, този решителен момент от житейския си опит заедно. И най-вълнуващото бе, че именно Флорънс бе предложила да си легнат. Статусът ѝ на омъжена жена я бе освободил. Все още държейки я за ръката, той заобиколи масата и се приближи, за да я целуне. Понеже сметна, че е вулгарно да го прави с виното в ръка, отново остави бутилката.

— Много си красива! — прошепна ѝ.

Тя се насили да си спомни колко много обича този мъж. Бе мил, чувствителен, обичаше я и не можеше да ѝ причини нищо лошо. Сгуши се в прегръдката му, близо до гърдите му, и вдъхна познатия му мирис, който ѝ напомняше за миризмата на дърва и я успокояваше.

— Толкова съм щастлив тук с теб!

— Толкова съм щастлива и аз — отвърна тихо тя.

Когато се целунаха, тя веднага усети как езикът му, напрегнат и силен, буташе зъбите ѝ, за да премине отвъд тях като някой нахалник, проправящ си път с лакти през претъпкана стая. Влизаше в нея. Собственият ѝ език автоматично отскочи назад с отворачение, създавайки още повече пространство за Едуард. Той знаеше много добре, че тя не обича този тип целувки, и никога преди не бе проявявал подобна настойтелност. С устни, здраво прилепени в нейните, опипваше с език месестото пространство най-отдолу в устата ѝ, после се измести към вътрешната страна на зъбите на долната ѝ челюст и към празното място, където преди три години ѝ бяха извадили с пълна упойка един пораснал накриво мъдрец. Тя често неволно бъркаше със собствения си език в тази вдлъбнатинка, когато се замислеше за нещо. Възприемаше я по-скоро като абстракция, отколкото като местонахождение, по-скоро като тайно, въображаемо място, отколкото като кухня във венеца, затова ѝ се струваше странно, че друг език също може да влиза там. Най-вече я беше гнус от твърдия, островърх край на този вибриращожив чужд мускул. Лявата му ръка бе разтворена и плътно притисната над плешките ѝ — точно под врата, и като лост подпираше главата ѝ към неговата. Клаустрофобията ѝ нарастваше и дишането ѝ ставаше все по-трудно, но тя бе все по-твърда в решението си, че не може да си позволи да го обиди. Той забърника под езика ѝ, бутайки го към небцето ѝ, после се премести над езика и го занатиска надолу, после плавно се плъзна отстрани и около него, сякаш си мислеше, че може да го завърже на възел. Искаше да включи езика ѝ в някаква самостоятелна дейност, да го прилъже в някакъв противен ням дует, а тя можеше единствено да се затвори в черупката си и да се опита да не се измъчва, да не се задави, да не изпадне в паника. В главата ѝ се въртеше безумната идея, че ако повърне в устата му, съпружеският им живот веднага ще приключи и тя ще трябва да се прибере у дома и да обяснява на родителите си

какво е станало. Прекрасно разбираше, че тази работа с езиците, това проникване бе само умалено въведение, ритуално разиграване на онова, което тепърва имаше да става — като пролог на старинна пиеса, в който накратко се разказва какво ще се случи по-нататък.

Както стоеше така и чакаше моментът да отmine, с ръце, поставени проформа на хълбоците на Едуард, Флорънс осъзна, че току-що се е сблъскала с една гола истина — напълно очевидна, като си помислиш, основна и стара като поземлената рента или правото на благородника, както и твърде проста, за да има нужда от определение: решавайки да се омъжи, тя се бе съгласила да прави точно това. Бе се съгласила, че е правилно да го прави и някой друг да ѝ го прави. Когато тя и Едуард и родителите им се бяха подредили в мрачната сакристия след церемонията, за да подпишат регистъра, те бяха сложили имената си точно срещу това и всичко останало — предполагаемата зрелост, конфетите и тортата — бе само изящно развлечение. И ако не ѝ харесваше, отговорността оставаше изцяло нейна, понеже всичко извършено от нея през последната година водеше точно към това, и можеше да вини само себе си за него — и сега вече наистина мислеше, че всеки момент ще повърне.

Когато чу стенанието ѝ, Едуард разбра, че щастието му е почти пълно. Чувстваше някаква прелестна безтегловност, сякаш бе застанал на няколко инча над земята и приятно се извисяваше над нея. Имаше нещо болезнено-сладко в начина, по който сърцето му блъскаше в основата на гърлото му. Възбуждаха го нежният допир на ръцете ѝ недалеч от слабините му и покорността на чудесното ѝ тяло, сгушено в прегръдката му, както и звукът на горещото ѝ, забързано дишане през ноздрите. Начинът, по който езикът ѝ лекичко обгръщаше неговия, отблъсквайки го, го довеждаше до непознато усещане за екстаз — студено и остро, точно под ребрата. Нищо чудно някой ден да успее да я убеди — скоро, може би още тази нощ и може би дори нямаше да трябва да я убеждава — да поеме члена му в нежната си, красива уста. Но това бе мисъл, от която трябваше да се отърве възможно най-скоро, понеже имаше наистина опасност да свърши прекалено бързо. Вече го усещаше как се надига и скоро щеше да бъде опозорен. Успя тъкмо навреме да насочи мислите си към новините, към лицето на премиера Харолд Макмилън — висок, прегърбен, моржоподобен старчок, герой от войната, който можеше да се свърже с всичко друго, но не и със секс

— идеален за целта. Разликата между вноса и износа, замразяването на заплатите, задържането на цените на дребно. Някои го кълняха, че е раздал империята, но всъщност нямаше избор с тия ветрове на промяната, които вееха из Африка. Ако беше лейбърист, никой нямаше да приеме нещата по същия начин. А той вече бе уволнил една трета от кабинета си през „нощта на дългите ножове“^[2]. Това изискваше известен хъс. „Меки Ножа“^[3] — така го бяха нарекли в едно заглавие, а в друго — „Макбет“. Сериозно мислещите хора се оплакваха, че заривал страната с лавина от телевизори, коли, супермаркети и други боклуци. Разрешаваше на хората да имат това, което искаха — хляб и удоволствия. Нова нация. А сега искаше да се присъединим към Европа и кой можеше да каже със сигурност, че греша?

Едуард най-после успя да се овладее. Мислите му постепенно се върнаха към езика му, отъждествиха се със самия му връх, и то точно в момента, когато Флорънс реши, че не може повече да издържи. Чувстваше се обездвижена и задушена, давеше се, гадеше й се. И чуваше някакъв звук, който постепенно се извисяваше, но не стъпаловидно като гама, а в бавно глисандо и не точно звук на цигулка или на глас, а нещо помежду им, извисяваше се нетърпимо все повече и повече, без да напуска обхвата на чуваемото ниво, цигулко-глас, който бе точно на границата на смисленото и й казваше нещо наложително, изразено в шипящи и гласни, по-примитивно от думите. Може би беше вътре в стаята, а може би и вън в коридора, или просто ушите й пищяха. Възможно бе дори да го произвеждаше самата тя. Не я интересуваше. Трябваше да се измъкне.

Отмести рязко глава и се изтръгна от ръцете му. Докато той я гледаше изумен, все още с отворена уста, и изражението му ставаше въпросително, тя сграбчи ръката му и го поведе към леглото. Това бе напълно погрешно, дори ненормално от нейна страна, при положение, че й се искаше да избяга от стаята, да прекоси градината и да тръгне надолу по пътеката към плажа, за да поседи сама. Дори и минута усамотение би й помогнала. Ала чувството й за дълг бе болезнено силно и тя не можеше да му противостои. Не можеше да понесе мисълта, че ще изостави Едуард. И бе убедена, че грешката е изцяло нейна. Дори и гостите от сватбата заедно с роднините им да се съберяха някак невидимо в стаята им, за да гледат, всички тези призраци щяха да заемат страната на Едуард и на неотложните му,

логични желания. Щяха да си кажат, че в нея има нещо сбъркано, и щяха да са прави.

Флорънс знаеше, че поведението ѝ е достойно за презрение. За да оцелее, за да се измъкне от един противен момент, вдигаше летвата и се обричаше на нещо още по-противно, създавайки никому ненужното впечатление, че самата тя копнее за това. Последният акт не можеше да се отлага до безкрайност. Моментът назряваше и идваше насреща ѝ, точно както и тя необмислено отиваше към него. Бе хваната натясно в една игра, чиито правила не подлежаха на оспорване. Не можеше да избяга от логиката, която я караше да води, дори да дърпа Едуард през стаята към отворената врата на спалнята, към тясното легло с колоните и гладката бяла покривка. Нямаше представа какво ще прави, когато отидат там, ала поне ужасният звук бе престанал и през няколко секунди, които оставаха, докато стигнат дотам, устата и езикът ѝ си бяха нейни, можеше да диша и отново разполагаше със себе си.

[1] Малцово уиски, което е произведено само в една дестилаторна и няма примеси. — Б.р. ↑

[2] Шеговито сравнение с нощта на 30 юни 1934 г., когато Хитлер нарежда да се арестуват и впоследствие да се разстрелят голяма част от т.нар. щурмоваци, които обвинява в нелоялност. — Б.р. ↑

[3] Герой (гангстер) от „Опера за три гроша“ на Бертолт Брехт. — Б.р. ↑

ВТОРА ЧАСТ

Как се бяха срещнали двамата влюбени и защо бяха така свенливи и невинни в този модерен свят? Считаха се за твърде просветени, за да вярват в съдбата, и все пак им се струваше парадоксално, че толкова паметна среща може да е била случайна и така зависима от стотици маловажни събития и възможности. Колко ужасна изглеждаше вероятността всичко това въобще да не се е случвало. Още при първите трепети на любовта си те с почуда си дадоха сметка, че пътищата им често са се кръстосвали през ранните им години на съзряване, когато Едуард понякога бе слизал от отдалечената бедна къщурка на родителите си на Чилтънските възвишения, за да посещава Оксфорд. Гъделичкаше ги мисълта, че може и да са се засичали на някое от прочутите младежки празненства в града, като например панаира на Сейнт Джайлс през първата седмица на септември, или Майското утро — на зазоряване на първо число от месеца. И двамата бяха на мнение, че последното бе нелеп и прехвален ритуал. Или пък когато бяха наемали лодка от Черуел Боутхаус — въпреки че Едуард го бе правил само веднъж. Или в покъсните им юношески години, по време на непозволени запивки в „Търл“. Той дори си мислеше, че е ходил с автобус заедно с група тринайсетгодишни момчета в нейната гимназия, където момичетата, невероятно осведомени и зрели като жени, ги бяха били жестоко на състезание по обща култура. Флорънс нямаше спомен да е участвала в отбора, но признаваше, че това бе едно от нещата, които обичаше да прави. Когато сравняваха мислените си карти на Оксфорд с географските, установяваха, че двете почти съвпадаха.

После детството им и училищните им години отминаха и през 1958 година и двамата избраха Лондон: той — Юнивърсити Колидж, тя — Кралския музикален колеж и, естествено, пак не се срещнаха. Едуард живееше при една своя леля вдовица в Камдън Таун и всяка сутрин отиваше на колело до Блумсбъри. Занимаваше се по цял ден, през уикендите играеше футбол и пиеше бира с приятелите си.

Известно време проявяваше вкус към публичните кавги пред пъбовете, после това престана да му харесва. Единственото му сериозно нефизическо хоби бе да слуша музика — онзи тип ефектен електрически блус, който се оказа истинският предвестник на английския рокендрол. Тази музика стоеше — и до ден-днешен бе убеден в това — много по-високо от немошните триминутни мюзикхолни песнички от Ливърпул, които след няколко години щяха да завладеят света. Едуард често излизаше от библиотеката вечер и отиваше по Оксфорд Стрийт до клуба „Хъндред“, за да слуша групата на Джон Майал „Пауърхаус фор“ или Алексис Корнър, или Брайан Найт. През трите му студентски години вечерите, прекарани в клуба, бяха върхът на културните му изживявания и години по-късно все още считаше, че това е музиката, формирала вкусовете му, дори определила живота му.

Малкото момичета, които познаваше — по университетите в онези години нямаше много момичета, — живееха в предградията и си тръгваха от лекции в късния следобед, очевидно поради строгите изисквания на родителите си да се прибират преди шест. Без да го казват, тези момичета създаваха ясното чувство, че се пазят за бъдещите си съпрузи. Нямаше никакви двусмислици — ако искаш да спиш с някое от тях, трябваше да се ожениш за него. Двама негови приятели — и двамата доста добри футболисти, тръгнаха по този път, още през втората година се ожениха и изчезнаха от хоризонта. Опитът на един от тези нещастници му послужи за поука. Той бе направил дете на едно момиче от университетската администрация и това по думите на приятелите му го „отвело пред олтара“, след което в продължение на година го изгубиха от поглед, докато не го видяха един прекрасен ден в Пътни да бута количка по главната улица — все още унизително занимание за мъж в онези години.

Във вестниците вече се говореше за хапчета против забременяване — жалки обещания, още една от басните, които се разправяха за Америка. Блусовете, които бе слушал в „Хъндред“, внушаваха на Едуард, че навсякъде около него, макар и скришом, мъжете на неговата възраст водеха бурен и неуморен полов живот, богат на удоволствия от всякакъв вид. Текстовете на попмузиката бяха все още сладникаво съдържани. Филмите бяха малко по-откровени, но в кръга на Едуард мъжете се задоволяваха с разказване на мръсни

вицове, с несръчни сексуални хвалби и буйно приятелство, подхранвано от бясно пиене, което още повече намаляваше шансовете им да срещнат някое момиче. Социалните промени впрочем никога не протичат с еднакво темпо навсякъде. Носеха се слухове, че във факултета по английски език, както и в тези по ориенталистика и африканистика, а също и в икономическия на Кингсуей, мъже и жени, облечени в тесни черни джинси и черно поло, непрекъснато се отдавали на лесен секс, без да е необходимо да се запознават с родителите на партньорите си. Споменаваше се дори и за джойнтове. Едуард понякога предприемаше експериментални разходки от факултета по история до факултета по английски с надеждата, че ще намери доказателства за земния рай, но и там коридорите, таблата за обяви и дори жените изглеждаха по съвсем същия начин.

Флорънс бе в другия край на града, близо до Алберт Хол, в едно старомодно общежитие за студентки, където лампите се гасяха в единайсет и посетители от мъжки пол не се допускаха по никое време, а момичетата взаимно се посещаваха по стаите. Флорънс се упражняваше по пет часа на ден и ходеше по концерти с приятелките си. Предпочиташе преди всичко камерните рецитали в Уигмор Хол, особено струнните квартети, и понякога ѝ се събираха по пет концерта на седмица, както обедни, така и вечерни. Харесваха ѝ мрачната достолепност на сградата, избледнелите, лющещи се стени зад кулисите, бляскавата дървения и дебелия червен килим в преддверието, подобната на позлатен тунел зала, прочутият купол над сцената, символизирац, както ѝ бяха казали, жаждата на човека за великолепната абстракция на музиката, и изобразеният като кълбо от вечен огън Гений на хармонията. Благоговееше пред възрастните слушатели — последните викторианци, които излизаха бавно от такситата си, докуцукваха с бастуните си до местата си и слушаха в съсредоточено и критично мълчание, понякога с метнато на коленете специално донесено карирано одеялце. Тези изкопаеми с неравни съсухрени черепи, смирено наклонени към сцената, олицетворяваха за Флорънс дългия опит и мъдрата преценка или говореха за музикална практика, на каквато изкривените им от артритата пръсти не можеха вече да се отдадат. Вълнуваше я и фактът, че толкова много световноизвестни музиканти бяха свирили там и че толкова велики кариери бяха започнали тъкмо на тази сцена. Самата тя присъства на

дебюта на шестнайсетгодишната челюстка Жаклин дю Пре^[1]. Личните предпочитания на Флорънс не бяха необичайни, но бяха силни и трайни. Бетовеновият Опус 18 я обсебваше в продължение на доста време, после дойде ред на великите му квартети. След това Шуман, Брамс и в последната ѝ година — квартетите на Франк Бридж, Барток и Бритън. Всички тези композитори успя да чуе за три години в Уигмор Хол.

През втората година от следването си получи почасова работа зад кулисите — трябваше да прави чай за изпълнителите в просторната Зелена стая и да наблюдава кога артистите напускат сцената, за да им отваря вратата. Също така обръщаше страниците на пианистите, когато свиреха камерни пиеси, а една вечер дори стоя до Бенджамин Бритън в програма с песни от Хайдн, Франк Бридж и самия Бритън. Тогава пяха едно момчешко сопрано и Питър Пиърс^[2], който ѝ мушна в ръката десетшилингова банкнота, когато заедно с великия композитор напускаше сцената. В съседство, под изложбената зала с пианата, откри залата за репетиции, където легендарни пианисти като Джон Огдън^[3] и Черкаски^[4] лееха по цяла сутрин кънтящи гами и арпежи като подлудели първокурсници. Уигмор Хол се превърна в нещо като неин втори дом — започна да гледа собственически на всяко тъмно и неприветливо ъгълче, дори на студените бетонни стъпала, които водеха надолу към тоалетните.

Една от задачите ѝ бе да чисти Зелената стая, където един следобед видя в кошче за хартиени отпадъци част от бележки по изпълнението на квартет „Амадеус“^[5], нахвърляни с молив. Почеркът бе криволичещ и неясен, едва се четеше и се отнасяше до встъпителната част на Шубертовия квартет № 15. Каква бе радостта ѝ, когато най-после успя да разчете думите: „На си — начало!“ Флорънс не можа да се въздържа да не си поиграе с идеята, че е получила значимо съобщение или че ѝ е подсказано нещо жизнено важно, и две седмици по-късно, наскоро след започването на последната ѝ година, покани трима от най-добрите студенти в колежа да свирят в основан от самата нея квартет.

Единствено челюстът бе мъж, но Чарлс Родуей не я интересуваше особено в сантиментално отношение. Мъжете в колежа — музиканти, отдадени на изкуството си, жестоко амбициозни и слепи за всичко останало извън избрания инструмент и свързания с него

репертоар, също никога не я бяха привличали. Когато някое от момичетата в групата започнеше да излиза редовно с друг студент, то просто изчезваше от обществото, също както приятелите футболисти на Едуард. Сякаш постъпваше в манастир. Тъй като ѝ изглеждаше невъзможно да излиза с момче и едновременно с това да поддържа отношения със старите си приятелки, Флорънс предпочиташе да се движи с групата от общезжитието. Харесваха ѝ шегите, интимността, добронамереността, начинът, по който момичетата празнуваха рождените си дни, и как мило се суетяха с чайници, одеяла и плодове, ако някоя се разболееше от грип. Студентските ѝ години бяха нейната свобода.

Лондонските периметри на Едуард и Флорънс едва ли се застъпваха. Тя знаеше много малко за пъбовете във Фицровия и Сохо и въпреки че винаги бе искала, никога не беше посещавала читалнята на Британския музей. Той не знаеше нищо за Уигмор Хол или за чайните салони в нейния квартал и нито веднъж не бе ходил на пикник в Хайд Парк, нито се бе возил на лодка в Серпантината. И двамата се развълнуваха, когато установиха, че са били по едно и също време на Трафалгар Скуеър през 1959 година, заедно с двайсетте хиляди души, борещи се за забраната на атомната бомба.

* * *

Срещнаха се чак след края на следването си в Лондон, когато вече вятърът ги бе отвял обратно към съответните им домове и към тишината на детството им, за да прекарат една-две горещи и скучни седмици в очакване на изпитните си резултати. След време това, което щеше да ги озадачава най-много, бе колко лесно срещата им можеше изобщо да не се е състояла. За Едуард точно този ден можеше да е изминал както повечето други — в убежището му в тясната градина, на покритата с мъх скамейка в сянката на огромния бряст, в четене далеч от погледа на майка му. На петдесет ярда от него лицето ѝ — бледо и неясно като акварелите ѝ, щеше да стои неотлъчно на прозореца на кухнята или дневната в продължение на двайсет минути с вторачени в него очи. Той се опитваше да не ѝ обръща внимание, но чувстваше погледа ѝ, който сякаш го докосваше по гърба или по рамото. После я

чуваше на пианото на горния етаж да се запъва на някоя от пиесите от „Тетрадката на Ана Магдалена“^[6] — единствената класическа музика, която той познаваше по онова време. Половин час по-късно можеше да е пак на прозореца, отново загледана в него. Не го заговаряше, ако го видеше с книга в ръка. Преди години, когато Едуард бе още ученик, баща му ѝ бе наредил никога да не прекъсва заниманията на сина си.

Онова лято след държавните изпити интересът му бе насочен към фанатичните средновековни култове и техните диви, психотични водачи, които редовно се провъзгласявали за месии. Четеше за втори път през годината книгата на Норман Кон „Преследването на хилядолетието“. Водени от идеите за Апокалипсиса в Откровението на свети Йоана и в Книга на пророк Даниил, убедени, че папата е антихрист, че краят на света наближава и само непорочните ще се спасят, тълпи от хиляди фанатици кръстосвали германските провинции, обикаляли от град на град, избивали всички евреи, на които попаднали, както и свещениците, а понякога и богатшите. После властите жестоко потушавали движението, но след няколко години някъде другаде изниквала нова секта. От висотата на монотонния си и безопасен живот Едуард се ужасяваше и същевременно не можеше да се откъсне от четивото за тези повтарящи се изблици на безумие и бе благодарен, че живее във време, когато религията, общо взето, заемаше незначително място. Чудеше се дали да не кандидатства за докторат, ако дипломата му се окаже достатъчно висока. Темата му можеше да бъде тъкмо този тип средновековно безразсъдство.

По време на разходките си из буковите гори мечтаеше да напише кратки биографии на недотам известни личности, живели недалеч от центъра на важни исторически събития. Първата щеше да бъде за сър Робърт Кейри — мъжа, който яздил в продължение на седемдесет часа от Лондон до Единбург, за да отнесе вестта за смъртта на Елизабет I на наследника ѝ, краля на Шотландия Джеймс VI. Кейри бе интересна фигура и бе написал собствените си мемоари, което можеше да се окаже полезно. Беше воювал срещу испанската армада, владееше сабята и бе патрон на шекспировата театрална трупа „Мъжете на лорд Чембърлейн“. Целта на тежкия му поход на север била да му осигури високи привилегии при новия крал, но вместо да постигне това, изпаднал в относително забвение.

Обхванеше ли го по-реалистично настроение, Едуард мислеше, че трябва да си намери истинска работа като гимназиален учител по история и да избегне на всяка цена военната служба.

Когато не четеше, обикновено тръгваше надолу по пътеката край авенюто с липите към село Нортенд, където живееше негов приятел от училище — Саймън Картър. Ала точно през онази утрин, отегчен от книги, птичи песни и селска тишина, Едуард извади от бараката разнебитеното си детско колело, вдигна седалката, напомпа гумите и потегли без определен план. В джоба му имаше банкнота от един паунд и две монети по половин крона. В този момент единственото, което искаше, бе да се движи напред. Карайки безразсъдно, понеже спирачките едва работеха, той се понесе през един зелен тунел надолу по стръмния хълм, покрай фермите на Балъм и Стрейси, навлезе в долината Стонър и докато профучаваше край желязната ограда на парка, взе решение да покара още четири мили до Хенли. Когато пристигна в града, се запъти към гарата с неясното намерение да отиде до Лондон, за да потърси някои приятели. Но влакът, който чакаше на гарата, пътуваше в обратната посока — към Оксфорд.

Час и половина по-късно се шляеше из центъра на града в обедната горещина, все още смътно отегчен и ядосан на себе си, че си прахосва парите и времето. В миналото това бе неговата местна столица, източникът на почти всичките му пубертетни вълнения или на обещанието за тях. Ала след Лондон Оксфорд му изглеждаше като кукленски град — сладникав, провинциален и смешно претенциозен. Когато някакъв портиер с мека шапка го погледна навъсено от сенчестия вход на един колеж, Едуард насмалко щеше да се обърне и да го заговори. Вместо това реши да се почерпи с една утешителна халба бира. Когато тръгна по Сейнт Джайлс към „Орел и дете“, съзря едно саморъчно написано съобщение за събрание на местния клуб на Кампанията за ядрено разоръжаване^[7] за същия ден по обяд и за миг се поколеба. Не обичаше много сериозните сбирки — нито драматичната им реторика, нито тъжната им праволинейност. Оръжията, разбира се, бяха ужасни и трябваше да бъдат спрени, но досега по събрания никога не бе научавал нищо ново. И все пак членуваше в тази организация и си плащаше вноските, нямаше какво друго да прави, а и долавяше неясния повик на съвестта си — бе длъжен да помогне за спасяването на света.

Тръгна по един покрит с плочки коридор и влезе в сумрачна зала с ниско спуснати боядисани покривни греди и църковен мирис на полировка за дърво и прахоляк. От вътрешността ѝ долитаха ниските звуци на отекващи в дисонанс гласове. Когато очите му свикнаха с тъмнината, първият човек, когото видя, бе Флорънс. Застанала до една врата, тя говореше с един тънък и дългнест жълтолик младеж, който държеше в ръка тесте листовки. Бе облечена с бяла памучна рокля, разширена надолу като пола за танци и силно пристегнатата в кръста с тънко синьо кожено коланче. За миг си помисли, че е медицинска сестра — по някакъв абстрактен, конвенционален начин сестрите му се струваха еротични, понеже, както си фантазираше, те вече знаеха всичко за тялото му и за неговите потребности. За разлика от повечето момичета, в които се заглеждаше по улиците или в магазините, тя не отвърна очи. Погледът ѝ бе любопитен или насмешлив, а може би отегчен и търсец развлечение. Лицето ѝ бе странно — със сигурност красиво, но по-скоро като изваяно или издялано от камък. В сумрака на залата единствената дневна светлина, която струеше от един висок прозорец вдясно от нея, придаваше на лицето ѝ вид на изсечена маска — одушевена и спокойна, ала непроницаема. Едуард не спря, когато влезе в стаята. Продължи да върви към нея, без да има понятие какво ще ѝ каже. Определено не го биваше във встъпителните изречения.

Погледът ѝ не се отдели от него, докато той приближаваше, и когато вече бе достатъчно близо до нея, тя издърпа една листовка от купчината на приятеля си и попита:

— Искате ли да четете? Тук става дума за водородна бомба, която пада над Оксфорд.

Докато му подаваше листовката, пръстът ѝ се задържа от вътрешната страна на китката му и това със сигурност не беше случайно.

Той отвърна:

— Нямам друго за четене.

Момчето до нея го гледаше злобно и го чакаше да си тръгне, но Едуард не мръдна от мястото си.

* * *

И тя не можеше да си намери място в дома си — голямата викторианска вила в готически стил, на петнайсет минути път пеша от Банбъри Роуд. Майка ѝ Вайълет, която по цял ден проверяваше в горещината изпитни работи на завършващи студенти, не понасяше редовните упражнения на Флорънс — постоянното повтаряне на гами и арпежи, упражненията по свирене на две струни, тестовете за памет. Думата, която Вайълет употребяваше, бе „скрибуцане“, като например: „Миличка, още не съм свършила за днес. Ще може ли да отложиш скрибуцането си за след вечеря?“

Предполагаше се, че това е мила шега, ала Флорънс, която бе необичайно раздражителна през тази седмица, го приемаше като още едно доказателство за неодобрението на майка си към кариерата, която бе избрала, и за враждебността ѝ към музиката въобще, а оттам и към самата Флорънс. Знаеше, че би трябвало да съжалява майка си. Тя до такава степен нямаше слух, че не можеше да познае и най-простата мелодия, дори и националния химн, който различаваше от „Хепи бъртдей“ само по съдържанието. Бе от онези хора, които не могат да определят дали една нота е по-ниска или по-висока от друга — дефект, не по-малък от вроденото изкривяване на краката или от заешката уста. Ала след относителната си свобода в Кенсингтън Флорънс не можеше да ѝ съчувства — семейната атмосфера я потискаше. Например нямаше нищо против да оправя леглото си всяка сутрин — открай време го правеше, — но мразеше да я питат всеки път на закуска дали го е сторила.

Както често ѝ се случваше след отсъствие от къщи, баща ѝ събуждаше у нея противоречиви емоции. Имаше моменти, в които го намираще физически отблъскващ и едва понасяше вида му — лъсналото му голо теме, малките му бели ръчички, вечните му схеми за подобряване на бизнеса и за правенето на още повече пари. И тънкия теноров глас — едновременно умолителен и властен, с ексцентрично поставяните ударения. Ненавиждаше ентузиазиранияте му приказки за лодката със смешното название „Захарна фея“, която държеше на пристанището в Пуул. Разказите му за новото платно, за радиовръзката с брега, за специалните лакове за яхти я дразнеха. В миналото я водеше със себе си и на няколко пъти, когато бе дванайсет и тринайсетгодишна, двамата прекосяваха Ламанша чак до Картере, близо до Шербур. Впоследствие никога не говореха за тези пътувания.

Той вече не ѝ предложи да я взема със себе си и тя бе доволна, че е така. Ала понякога, в изблик на майчински чувства и угризения на съвестта, заставаше зад него, както бе седнал, обвиваше ръце около врата му, целуваше го по темето и го душеше, вдъхвайки приятния му мирис на чисто. Правеше всичко това, след което се ненавиждаше.

По-малката ѝ сестра също изпъваше нервите ѝ с новопридобития си кокни говор и с добре отработената си тъпота пред пианото. Как можеха да изпълнят желанието на баща си да му изсвирят някой марш от Суза^[8], когато Рут твърдеше, че не можела да отмери четири удара в такт?

Както винаги, Флорънс успяваше майсторски да прикрие чувствата си от семейството си. За това не се искаше никакво усилие — тя просто напускаше стаята, когато бе възможно да го направи не демонстративно, и по-късно се радваше, че не е казала на родителите си или сестра си нещо горчиво или обидно — в противен случай би стояла будна цяла нощ, разяждана от чувство за вина. Постоянно си напомняше колко много обича семейството си, обричайки се на още по-дълбоко мълчание. Знаеше много добре, че хората се карат, дори се карат бурно, след което се сдобряват. Но не знаеше как да започне — просто нямаше дарба за разреждащите напрежението кавги и съвсем не можеше да повярва, че изречените тежки думи могат да се вземат назад или забравят. По-добре бе да не усложнява нещата. Така че, когато се чувстваше като герой от вестникарски комикс, от чиито уши излиза пара, можеше да упреква единствено себе си.

Имаше също и други тревоги. Трябваше ли да кандидатства за някоя второстепенна позиция в провинциален оркестър — едва ли би имала късмета да я приемат в Симфоничния на Борнмут, — или трябваше още една година да зависи от родителите си, по-точно от баща си, докато подготвя струнния си квартет за първия му ангажимент? Последното би означавало да живее в Лондон, а тя не искаше да моли Джефри за още пари. Челистът, Чарлс Родуей, ѝ бе предложил стаята за гости в къщата на родителите си, но той бе мрачен, прочувствен младеж, който ѝ отправяше втренчени и дълбокомислени погледи над статива. Ако заживееше в дома му, щеше изцяло да зависи от него. Флорънс знаеше, че само да поиска, може да започне постоянна работа в едно трио тип „оркестър в зимна градина“ в западнал грандхотел, южно от Лондон. Нямаше скрупули относно

вида музика, който ще трябва да свири — никой нямаше и да я слуша, но някакъв инстинкт или чисто и просто снобизъм я бе убедил, че не може да живее в или близо до Кройдън. Внушаваше си, че резултатите от изпитите ще ѝ помогнат да вземе решение, поради което — също както Едуард в залесената хълмиста област на петнайсет мили източно от нея — прекарваше дните си в нещо като преддверие, очаквайки тревожно започването на живота си.

Завърнала се след годините в колежа променена от ученичеството си по начин, който сякаш никой у дома ѝ не забелязваше, Флорънс започваше да осъзнава, че родителите ѝ имат доста спорни политически възгледи и поне в това отношение си позволяваше да изразява открито несъгласието си на масата, по време на вечеря, в споровете, които продължаваха до късно в дългите летни вечери. Това бе един вид освобождаване, но подобни разговори също засилваха общото ѝ нетърпение. Вайълет искрено се интересуваше от членството на дъщеря си в Кампанията за ядрено разоръжаване, въпреки че за Флорънс бе голямо изпитание да има майка-философ. Дразнеше я спокойствието на майка ѝ или по-точно престорената тъга, която демонстрираше, докато изслушваше дъщеря си, а после съобщаваше собственото си мнение. Майка ѝ твърдеше, че съветските управници са цинични тирани, говореше за Съветския съюз като за жесток и безсърдечен държавен апарат, отговорен за невидан геноцид, чиито мащаби надвишават дори тези на нацистка Германия, както и за огромна, слабо позната мрежа от лагери за политически затворници. Споменаваше и за показни съдебни процеси, за цензура, за липса на законност. Съветският съюз погазвал човешкото достойнство и основните човешки права, бил потисническа окупационна сила в съседни страни — сред университетските приятели на Вайълет имаше унгарци и чехи, — бил експанзионистки по идея и трябвало да му се противопостави, точно както някога на Хитлер. Ако не можело да му се противопостави, понеже сме нямали необходимите танкове и хора за защита на северногерманската равнина, то тогава трябвало да бъде възпрян. Два месеца по-късно по повод издигането на Берлинската стена щеше да изтъква колко е била права — комунистическата империя вече бе станала един огромен затвор.

Дълбоко в себе си Флорънс смяташе, че Съветският съюз, въпреки всички свои грешки — тронавост, неефективност,

предохранителни действия (със сигурност бе това, а не зли помисли), — е в основата си благотворна сила в света. Той се бореше и винаги се беше борил за освобождаването на потиснатите и се съпротивляваше на фашизма и на щетите от алчния капитализъм. Сравнението с нацистка Германия я отвращаваше. Тя отгатваше в схващанията на Вайълет типичните черти на проамериканската пропаганда. Бе разочарована от майка си и дори го казваше.

А схващанията на баща ѝ отговаряха точно на това, което можеше да се очаква от бизнесмен. Думите, които избираше, зазвучаваха малко по-остро след половин бутилка вино. Харолд Макмилън бил глупак, че предавал империята без бой, бил голям глупак, че не налагал на профсъюзите да приемат ограничения в заплатите, и много голям глупак за това, че смятал да протяга ръка на европейците, молейки ги да се присъедини към зловещия им клуб. На Флорънс ѝ беше по-трудно да противоречи на Джефри. Не можеше да се отърси от неловкото си чувство за дълг към него. Сред привилегиите от детството ѝ бе любезното внимание, което ѝ оказваха и което трябваше да е насочено към някой брат — несъществуващия син. Предното лято баща ѝ редовно я бе извеждал с хъмбъра си, за да може да вземе шофьорска книжка веднага след двацет и първия си рожден ден. Скъсаха я. Уроци по цигулка от петгодишна възраст, летни курсове в специално училище, уроци по ски и по тенис, както и по каране на самолет, които тя упорито отказваше. И после пътешествията — само двамата, на походи в Алпите, в Сиера Невада и в Пиренеите, както и специалните награди — кратките бизнес пътувания с преспиване за една нощ в различни европейски градове, където тя и Джефри винаги отсядаха в най-люксоznите хотели.

Когато Флорънс излезе от къщи по пладне след един беззвучен спор с майка си за незначителна домашна подробност — Вайълет не одобряваше особено начина, по който дъщеря ѝ ползваше пералнята, — тя каза, че отива да пусне едно писмо и няма да обядва. Зави надясно по Банбъри Роуд и се отправи към центъра с неясното желание да се пошляе из покрития пазар и може би да срещне някой стар съученик. Или можеше да си купи някоя питка оттам и да я изяде в парка „Крайст Чърч Медоу“, в сянката край реката. Когато забеляза табелата на Сейнт Джайлс, същата, която Едуард щеше да види петнайсет минути по-късно, тя разсеяно се насочи навътре. Мислите ѝ

бяха заети от майка ѝ. След като бе прекарала толкова време с преданите си приятелки в студентското общежитие, тя забелязваше при връщането си у дома колко хладна бе майка ѝ във физическо отношение. Тя никога не бе целувала или прегръщала Флорънс, дори когато беше малка. Вайълет почти не бе докосвала дъщеря си. А може би и не можеше да се очаква друго. Тя бе слаба и кокалеста и Флорънс не жадуваше особено за милувките ѝ. А да се започва сега бе твърде късно.

Още в първите минути, след като напусна слънчевата светлина, за да влезе в залата, на Флорънс ѝ стана ясно, че е допуснала грешка. Когато очите ѝ привикнаха с мрака, тя се огледа наоколо с празния интерес, който би засвидетелствала на колекцията от сребърни прибори в музея „Ашмолиън“. Изведнъж едно момче от Северен Оксфорд, чието име бе забравила — високо, сухо двайсет и две годишно момче с очила, — излезе от тъмнината и се залепи за нея. Без никакво предисловие започна да ѝ излага възможните последствия от падането на една-единствена водородна бомба над Оксфорд. Преди почти десетилетие, когато и двамата бяха на по тринайсет, той я бе поканил в къщата си на Парк Таун, само на три улици от тях, за да ѝ покаже едно ново откритие — първия телевизионен апарат, който тя видя в живота си. На един малък, сив, мъглив екран, оброчен с дялани махагонови вратички, мъж в смокинг стоеше на едно бюро сред нещо, което изглеждаше като снежна фъртуна. Флорънс си каза, че това е някаква смешна измишльотина без бъдеще, но от този момент нататък момчето — Джон ли беше или Дейвид? Или пък Майкъл? — сякаш реши, че тя е длъжна да му бъде приятелка, и ето че сега отново си искаше полагаемото.

В листовката му, двеста копия от която бе стиснал подмишница, се излагаше бъдещата съдба на Оксфорд. Молеше я да му помогне да разнесат копията из града. Говореше ѝ, наведен към нея, и тя усещаше как мирисът на крема му за коса се стеле над лицето ѝ. Белезникавата кожа на лицето му леко лъщеше на слабата светлина, очите му бяха умалени от дебелия лещи и изглеждаха като тесни черни процепи. Флорънс, която бе неспособна на грубост, си наложи вежлива гримаса. Има нещо омагьосващо във високите слаби мъже, в начина, по който костите им и адамовите им ябълки се очертават така неприкрито под кожата, в приличните им на птичи лица, в приведените им,

хищнически стойки. Кратерът, който той описваше, щял да бъде с диаметър половин миля и дълбочина сто фута. Поради радиоактивността си Оксфорд щял да е недостъпен в продължение на десет хиляди години. В действителност отвън славният град се вихреше в зеленината на ранното лято, слънцето топлеше петмезения котсуълдски камък на сградите, Крайст Чърч Медоу навярно бе по-великолепен от всякога. Вътре в залата Флорънс съзираше зад тесните рамене на младия мъж бърборещи и движещи се насам-натам в тъмнината силуети, които изваждаха и подреждаха столовете. Тъкмо тогава видя Едуард, който идваше към нея.

Много седмици по-късно, през един друг горещ ден двамата наеха плоскодънна лодка и тръгнаха нагоре по река Черуел към пъба „Ръцете на Виктория“, после се върнаха надолу, към навеса за лодките. По пътя спряха край група глогови храсталаци и легнаха на брега в дълбоката сянка; Едуард лежеше по гръб и дъвчеше стръкче трева, а Флорънс бе облегнала глава на рамото му. По време на една пауза в разговора се заслушаха в плискането на вълничките и в приглушеното почукване на полюшващата се лодка в дънера, край който бе оставена на пристан. От време на време лекият бриз довяваше успокоителния, ефирен звук от движението по Банбъри Роуд. Един дрозд изпълняваше сложни мелодии, повтаряйки всяка фраза с голямо внимание, после песента му замря в горещината. Едуард работеше на няколко места, най-вече като домакин в един клуб по крикет. Тя отдаваше цялото си време на квартета. Свободните им часове невинаги съвпадаха и затова бяха още по-ценни. Сега, през този откраднат неделен следобед, знаеха, че прекарват един от последните дни на истинското лято — вече бе началото на септември и листата и тревите, макар и все още недвусмислено зелени, изглеждаха изнурени. Разговорът отново се върна към онези моменти — сега вече обогатени от личната им митология, — когато погледите им се бяха срещнали за първи път.

В отговор на въпроса, който Едуард бе задал няколко минути по-рано, Флорънс най-после отвърна:

— Защото не носеше сако.

— Е, и?

— Хм. Беше с широка бяла риза, почти измъкната от панталона, и с навити до лактите ръкави...

— Глупости.

— И носеше сиви фланелени панталони с кръпка на коляното, както и опърпани гуменки, които започваха да се разпадат на пръстите. И имаше дълга коса, която почти ти покриваше ушите.

— И още защо?

— Защото погледът ти беше малко див, като че ли тъкмо се беше бил с някого.

— Цяла сутрин бях карал колело.

Тя се понадигна на лакът, за да вижда по-добре лицето му, и двамата впериха погледи един в друг. За тях бе все още ново и вълнуващо изживяване да се гледат в очите в продължение на цяла минута, без смущение или ограничение. Той си каза, че това бе възможно най-близкото нещо до любенето. Тя дръпна тревичката от устата му.

— Голямо си селянче!

— Хайде, казвай. Какво още?

— Добре. Защото се спря на входа и се огледа наоколо така, сякаш всичко е твое. Беше горд. Не, искам да кажа дързък.

При тези думи той се разсмя.

— Но ме беше яд на себе си.

— Тогава ме видя — каза Флорънс. — И реши да ме гледаш втренчено, докато не издържа и извърна очи.

— Не е така. Ти ми хвърли бегъл поглед и реши, че не заслужавам внимание.

Тя го целуна — не дълбоко, но предизвикателно, или поне той си каза така. През тези начални дни той си мислеше, че все пак има някакъв шанс тя да е едно от онези несъществуващи момичета от добри семейства, което би се съгласило да отиде докрай с него, и то съвсем скоро. Но със сигурност не навън, на брега на тази оживена отсечка от реката.

Придърпа я по-близо, докато носовете им почти се докоснаха и над лицата им падна сянка. После попита:

— Тогава каза ли си, че това е любов от пръв поглед?

Тонът му бе безгрижен и подигравателен, но тя реши да се отнесе сериозно. Тревогите, с които щеше да се сблъска по-нататък, бяха все още далеч, въпреки че понякога се питаше накъде точно е тръгнала. Преди месец си бяха признали, че се обичат, и за нея това бе едновременно и радостно вълнение, и една нощ на полубудуване,

изпълнено с неясен ужас, че е постъпила прибързано и е изпуснала нещо важно, че е дала нещо, което всъщност не е било за даване. Но всичко бе твърде интересно, твърде ново, твърде ласкателно, твърде дълбоко утешително, за да му се съпротивлява, и понеже да обича и да казва, че обича, бе освобождаващо, тя можеше само да затъва все по-дълбоко и по-дълбоко. И сега, на брега на реката, в сънливата топлина на един от последните дни на това лято, Флорънс си припомняше момента, в който той се бе спрял на вратата на онази зала за събрания. Припомняше си и това, което видя и почувства, когато погледна към него.

За да освежи паметта си, тя се отдръпна и изправи, като отклони поглед от лицето му и го насочи към бавната, кална зелена река. Неочаквано реката стана неспокойна. Малко по-нагоре по течението се разиграваше позната сцена — водеше се истинска плавателна битка. По водата към тях идваха две претъпкани лодки, заклещени под прав ъгъл на завоя, откъдето се носеха обичайните за случая писъци, пиратски викове и плисък на вода. Някакви ексцентрични студенти, които ѝ напомняха колко жадуваше да бъде далеч от това място. В ученическите ѝ години и тя, и приятелите ѝ гледаха на студентите като на незрели окупатори на родния им град.

Флорънс напрегна по-силно паметта си. Дрехите му наистина бяха необичайни, но онова, което ѝ направи най-силно впечатление, бе лицето му — замислено, с нежен овал, с високо чело, с тъмни, извити в широки дъги вежди, и спокойствието на погледа му, който се рееше над събралите се хора, после спря върху нея, но така, сякаш я нямаше в залата, сякаш си я представяше, измисляше си я. Паметта ѝ ненужно вмъкваше детайли, които в онзи момент не можеше още да е доловила — носовия му провинциален акцент, близък до местния, оксфордския, с малко нещо от западняшкия говор.

Обърна се отново към него.

— Беше ми любопитен.

Ала нещата бяха още по-абстрактни. Навремето дори не ѝ дойде наум да задоволи любопитството си. Не мислеше, че ще се запознаят или че може да направи каквото и да било в тази посока. Сякаш любопитството ѝ нямаше нищо общо със самата нея — тя всъщност отсъстваше от стаята. Влюбването ѝ разкриваше колко бе странна, колко изолирана в ежедневните си мисли. Когато Едуард я попита:

„Как се чувстваш?“ или „За какво мислиш“? — тя винаги му даваше някакъв несвързан отговор. Толкова дълго ли ѝ бе трябвало, за да осъзнае, че ѝ липсва някакъв прост мисловен фокус, какъвто всички останали притежават, някакъв механизъм, така обикновен, че никой никога не го споменава, някаква непосредствена чувствена връзка с хората и събитията и с нейните собствени нужди и желания? През всичките тези години бе живяла изолирана вътре в себе си и по някакъв странен начин изолирана от самата себе си, без никога да пожелае или да се осмели да погледне назад. В застланата с плочи кънтяща зала с тежките ниски греди проблемите ѝ с Едуард вече съществуваха през онези първи секунди още в първите погледи, които си размениха.

* * *

Той бе роден през юли 1940 година, през седмицата, когато бе започнала битката за Британия^[9]. По-късно баща му Лайънел му разказваше, че през онова лято в продължение на два месеца Историята със затаен дъх решавала дали немският ще стане, или няма да стане първият език на Едуард. Към десетия си рожден ден Едуард откри, че той само си говореше така — из цялата окупирана Франция например децата бяха продължили да говорят на френски. Тървил Хийт бе населено място, по-малко от махала — състоеше се от нарядко пръснати къщици край гората с общо поземлище на едно широко било над село Тървил. Към края на трийсетте години североизточният край на Чилтърнските възвишения — Лондонският край, на трийсет мили оттам, бе завладян от разрастващия се град и вече се бе превърнал в еснафски рай. Но на югозападния им връх, южно от Бийкън Хил, където един ден автомагистралният порой от коли и камиони щеше буйно да се лее през прореза във варовика надолу към Бирмингам, земята беше почти непроменена.

Съвсем близо до къщурката на семейство Мейхю, в края на един стръмно спускащ се, изровен в коловози път, минаващ сред брезова горичка, след Спини Фарм, лежеше долината „Уормсли“ — затънтена красавица, както я бе нарекъл един пътуващ автор, която от векове бе притежание на една-единствена фермерска фамилия — семейство

Фейнс. През 1940 година водата в къщурката все още се черпеше от един кладенец, оттам се изкачваше до тавана и се изливаше в резервоар. В семейната история бе записано, че докато страната се готвела да отблъсне Хитлеровото нашествие, местните власти счели раждането на Едуард за спешен случай и повод да се предотврати задаващата се хигиенна криза. Пристигнали мъже с кирки и лопати — предимно по-възрастни, и през септември същата година, точно когато започвали бомбардировките над Лондон, от Нортенд роуд към къщата бил прокаран водопровод.

Лайънел Мейхю бе директор на едно начално училище в Хенли. В ранна утрин той изминаваше петте мили до работното си място на колело, а в края на деня избутваше велосипеда си по дългия стръмен път нагоре към пустошта, с домашни и книжа, накамарени в закачената за кормилото ракетена кошница. През 1945 година, когато се родиха близначките, той купи една кола втора употреба за единайсет паунда в Кристмъс Комън от вдовицата на морски офицер, изчезнал в конвоите през Атлантика. Тогава все още автомобилите, провиращи се по тесните варовикови междуселски пътища край впрегнатите в каручки коне, бяха голяма рядкост. Ала имаше много дни, в които купоните за бензин принуждаваха Лайънел да се връща към колелото.

В началото на петдесетте години на миналия век уплътняването на времето му след завръщането вкъщи едва ли бе типично за работещ мъж с професия. Лайънел първо занасяше книжата си в миниатюрното салонче до входната врата, което ползваше за кабинет, и внимателно ги подреждаше. Това бе единствената прибрана стая в къщата и за него бе важно да предпази работната си атмосфера от домашната среда. След това проверяваше дали децата са се прибрали — по едно или друго време и Едуард, и Ан, и Хариет ходеха в селското училище във Форхенд, откъдето се връщаха сами. Оставаше няколко минути насаме с Марджъри, после отиваше в кухнята, правеше чай и разчистваше нещата от закуска.

Домакинстваше се единствено през този час, докато се приготвяше вечерята. Веднага щом поотраснаха, децата започнаха да помагат, но неефективно. Метяха се само свободните части от пода, които не бяха покрити с какво ли не, и се почистваха само нещата, необходими за следния ден — главно дрехи и книги. Леглата никога не се оправяха, чаршафите рядко се сменяха, умивалникът в

претъпканата, леденостудена баня никога не се чистеше — можеше да издълбаеш с нокът името си по вкоравения сив слой нечистотии. И без това бе достатъчно трудно да се отхвърлят неотложните задачи — донасянето на въглищата за кухненската печка, поддържането на огъня в дневната през зимата, намирането на получисти училищни дрехи за децата. Переше се в неделя следобед, а това изискваше палене на огън под бакърения котел. В дъждовни дни съхнещите дрехи се просваха по мебелите из цялата къща. Гладенето не бе по силите на Лайънел — всичко се опъваше и после се сгъваше. Имаше промеждутъци, в които някоя съседка помагаше с по нещо, но никога не се застояваше задълго. Мащабът на задачата бе прекалено огромен, а местните жени си имаха свои семейства.

Семейство Мейхю ядеше вечерята си на сгъваема чамова маса, обкръжено от плътния хаос на кухнята. Миенето на чиниите винаги се оставяше за по-късно. След като всички благодаряха на Марджъри за яденето, тя се зарейваше в някое от заниманията си, а през това време децата прибираха чиниите, после донасяха на масата учебниците си и се залавяха с домашните. Лайънел отиваше в кабинета си да преглежда тетрадки, да изпълнява някои административни задължения и да изпуши една лула, докато слуша новините по радиото. След около час и половина проверяваше какво са направили децата и ги слагаше да си легнат. Винаги им четеше — поотделно на Едуард и на момичетата. Те често заспиваха въпреки потракването на съдовете, които той миеше долу.

Лайънел беше благ човек, яко сложен като фермерски работник, с млечносини очи и пясъчножълта коса. Носеше късо подстригани военни мустаци. Бе твърде стар за мобилизиране — когато Едуард се роди, бе вече на трийсет и осем. Рядко повишаваше тон, не биеше децата си, нито ги налагаше с колан, както правеха повечето бащи. Очакваше да му се подчиняват и децата му, може би чувствайки тежестта на поетите от него отговорности, го слушаха. Те, естествено, възприемаха състоянието на нещата като нормално, въпреки че достатъчно често посещаваха домовете на своите приятели, с техните приветливи, препасани с престилки майки в безупречно подредените им домове. Едуард, Ан и Хариет никога не почувстваха, че са по-неправдани от когото и да било от приятелите си. Лайънел носеше всичко сам на раменете си.

Едуард напълно осъзна, че има нещо нередно с майка му, едва когато стана на четиринайсет. Не можеше добре да си спомни момента — някъде около петия му рожден ден, — когато тя внезапно се бе променила. И той, и сестрите му израснаха с незабележимия факт на нейното умопомрачение. Беше призрачна фигура, изнурено и кротко духче с рошава кестенява коса. Носеше се бездейно из къщата, както се носеше из детството им, на моменти общителна и дори любяща, друг път затворена в себе си, вгълбена в заниманията и плановете си. Можеха да я чуят по всяко време на деня и нощта как неумело подхваща едни и същи неща на пианото и как се запъва все на едно и също място. Често стоеше в градината и ровеше в безформената леха, която бе направила точно по средата на тясната морава. Рисуването ѝ, особено акварелите — далечни хълмове, църковен шпил, дървета на преден план, доста допринасяше за всеобщия безпорядък. Тя никога не миеше четките си, нито изливаше зеленикавата вода от конфитюрните буркани, нито подреждаше боите и парцалите, нито пък прибираше картините, които започваше и не довършваше. Носеше престилката си за рисуване с дни наред, дълго след като рисувателният ѝ плам утихнеше. Друго занимание, вероятно някога предписано ѝ като част от трудотерапия, бе изрязването на картинки от списания и налепването им в специални тетрадки. Тя обичаше да се мести из къщата, докато го правеше, и хартиените изрезки се валяха навсякъде под краката на всички, след което се набиваха в мръсотията, наслоена върху голите дъски. Четките с нишестено лепило се вкоравяваха в отворените кутии, които тя оставяше по столовете или первазите на прозорците.

Интересите на Марджъри включваха още наблюдаване на птици от прозореца на дневната, плетене и бродиране, както и аранжиране на цветя, и тя им се отдаваше на всичките с едно и също замечтано постоянство. Предимно мълчеше, въпреки че понякога я чуваха как си мърмори сама, докато се занимава с някоя трудна задача: „Така... така... така“.

Едуард никога не се бе запитвал дали е щастлива. Тя безспорно имаше своите моменти на безпокойство, на паника, когато дишаше на пресекулки и слабичките ѝ ръце се вдигаха и отпускаха край тялото, а цялото ѝ внимание изведнъж се насочваше към децата и към някаква специфична задача, с която смяташе, че трябва незабавно да се

захване. Ноктите на Едуард били прекалено дълги, трябвало да закърпи някоя скъсана пола, близначките трябвало да се изкъпят. Спускаше се към тях, суетейки се безплодно, гълчеше ги или ги притискаше към себе си, целувайки лицата им, или пък вършеше всичко това наведнъж, наваксвайки си за изгубеното време. Изглеждаше почти като любов и те ѝ се поддаваха, доста щастливи на вид. Макар от опит да знаеха, че домакинските реалности са сурови — ножичките за нокти и подходящият конец обикновено са забутани някъде, а затоплянето на вода за къпането изисква часове подготовка. Знаеха, че скоро майка им ще се отнесе нанякъде и ще се върне в собствения си свят.

Тези проблясъци вероятно бяха предизвикани от опита на някоя частица от предишния ѝ Аз да установи контрол над нея, полуразпознавайки природата на състоянието ѝ, неясно припомняйки си за предишния ѝ живот и осъзнавайки внезапно и с ужас мащаба на изгубеното. Ала през по-голямата част от времето Марджъри се задоволяваше с идеята — която всъщност бе една добре разработена приказка, — че е предана съпруга и майка, че всичко в къщата върви гладко благодарение на нейните усилия и че когато е изпълнила задачите си, има право на малко лично време. И за да сведат трудните моменти до минимум и да не тревожат останките от по-раншното ѝ съзнание, Лайънел и децата бяха единни в преструвките. Когато започваха да ядат, тя понякога вдигаше вперените в усърдния си мъж очи и изговаряше мило, отмествайки несресаната коса от лицето си: „Надявам се, че ще ви хареса. Това е нещо ново, което исках да опитам.“

Винаги бе нещо старо, понеже репертоарът на Лайънел не беше богат, ала никой не ѝ противоречеше и в края на всяко ядене децата и баща им ритуално ѝ благодаряха. Това бе вид игра, която на всички носеше утеха. Когато Марджъри съобщаваше, че прави списък на продуктите, които трябва да се купят от пазара в Уотлингтън, или че има да глади необозримо количество чаршафи, цялото семейство сякаш заживяваше в някакъв паралелен свят на нормалност. Но фантазията можеше да просъществува само ако не се коментираше. Така че те успяваха да растат вътре в нея и да обитават нелепостите ѝ, понеже никога не вземаха отношение към тях.

Предпазваха я някак от приятелите, които водеха в дома си, както предпазваха и приятелите си от нея. Общоприетото мнение наоколо, или поне това, което стигаше до ушите им, бе, че госпожа Мейхю е артистична, ексцентрична и очарователна, може би дори гениална. Децата не се смущаваха от това, че майка им казва неща, за които се знае, че не могат да бъдат верни. Не ѝ предстоеше натоварен със задачи ден, нито пък наистина бе прекарала целия следобед в правене на конфитюр от къпини. Не ставаше дума за лъжи, а за това, което майка им представляваше в действителност. От тях се искаше да я предпазват — без много приказки.

Затова няколкото минути, в които четиринайсетгодишният Едуард се озова насаме с баща си в градината и за първи път чу, че майка му има мозъчно увреждане, останаха незабравими за него. Терминът бе истинско оскърбление, светотатствен зов за предателство. *Мозъчно увреждане*. Ще рече, че не беше наред с главата. Ако някой друг бе казал това за майка му, Едуард щеше да се почувства задължен да се сбие и здравата да го натупа. Ала още докато слушаше тази клевета, потънал във враждебно мълчание, той изпитваше някакво облекчение. Разбира се, че бе истина, не можеше да се бори срещу истината. И веднага започна да се самоубеждава, че винаги е знаел.

С баща му стояха под големия бряст през един горещ, влажен ден в края на май. След продължилите няколко дни дъждове въздухът преливаше от изобилието на ранното лято — гълчавата на птици и насекоми, мирисът на прясно окосената трева, легнала на редове по полето срещу къщурката, избуялите, изпълнени с копнеж градински гъсталаци, почти неотделими от гористия бордюр отвъд оградата от колове, цветният пращец, довяващ до баща и син първия привкус на сенна хрема за сезона, а на поляната в краката им — петната от слънчева светлина и сянка, танцуващи заедно в лекия бриз. В тази обстановка Едуард слушаше думите на баща си и се опитваше да си представи студения зимен ден през декември 1944 година, оживения перон на гарата на Уайкъмб и майка си, увита в дебелото си палто, хванала торба с оскъдни, военновременни коледни подаръци. Била застанала в края на перона, за да срещне влака от гара Марлибоун, който щял да я отведе до Принсес Ризборо, а оттам — до Уотлингтън, където щял да я чака Лайънел. Вкъщи за Едуард се грижело едно девойче — дъщерята на съседите.

Има един тип самоуверени пътници, които обичат да отварят вратата на вагона точно преди спирането на влака, за да могат да стъпят на перона с лек подскок и затичване. Може би, напускайки влака, преди пътуването му да е приключило, подобен пътник отстоява своята независимост — не иска да бъде пасивен товар. Може би съживява спомена за младостта си, или пък толкова бърза, че му е важна всяка секунда. Влакът спрял вероятно малко по-рязко от обикновено, пътникът, който държал вратата, я изпуснал, тя се отплеснала и се завъртяла на пантите си. Тежкия метален ръб ударил Марджъри Мейхю по челото със сила, достатъчна, за да счупи черепа ѝ и в миг да размести личността, разсъдъка и паметта ѝ. Комата ѝ траяла по-малко от седмица. Пътникът, описван от свидетелите като изискан господин от Ситито на около шейсет, с бомбе, навит чадър и вестник, офейкал от сцената на произшествието, като оставил младата, бременна с близнаци жена да лежи на земята сред няколкото пръснати играчки, след което завинаги изчезнал в улиците на Уайкъмб с цялата си непокътната вина, или поне Лайънел му каза, че се надявал да е така.

Този необичаен момент в градината, превърнал се в повратна точка в живота на Едуард, запечата в съзнанието му един специален спомен за баща му. Лайънел държеше в ръката си лула, която не запали, докато не завърши разказа си. През цялото време съзнателно я стискаше в определено положение — бе обвинил показалеца си около чашката, а дръжката ѝ отстояше на около фут от ъгълчето на устата му. Бе неделя, та не се бе обръснал — Лайънел не беше религиозен, макар и в училище да се правеше на такъв. Обичаше да си пази тази едничка утрин от седмицата само за себе си. Като не се бръснеше в неделя сутринта — нещо, което се смяташе за ексцентрично при човек с неговото положение, той съзнателно се самоизключваше от всякаква форма на обществено задължение. Носеше намачкана бяла риза без яка, която дори не бе пригладена с ръка. Държеше се внимателно, сдържано — сигурно бе репетирал този разговор в мислите си. Докато говореше, погледът му понякога се местеше от лицето на сина му към къщата, сякаш за да пресъздаде състоянието на Марджъри по-точно или може би да види къде са момичетата. Накрая той сложи ръка на рамото на Едуард — нещо необичайно за него, и го поведе през последните няколко ярда до самия край на градината, където

паянтовата дървена ограда се губеше сред настъпващите храсталаци. Отвъд се простираше пет акра поле без никакви овце, завладяно от лютичетата, които се разделяха на две обширни ивици — като два разклоняващи се пътя.

Стояха така един до друг, докато най-после Лайънел запали лулата си, а Едуард, с присъщото на годините му умение да се приспособява, продължаваше мълчаливия си преход от шока към осъзнаването. Разбира се, че открай време знаеше всичко. Наивността му се дължеше на отсъствието на термин за здравословния ѝ проблем. Всъщност никога не бе мислил, че тя има някакъв здравословен проблем, но пък винаги си бе признавал, че е различна. Сега това противоречие се разрешаваше от едно просто наименование, от способността на думите да превръщат невидимото във видимо. *Мозъчно увреждане*. Терминът разтрогваше близостта им, хладно премерваше майка му с общодостъпен и разбираем за всекиго стандарт. Започваше да се отваря някакво неочаквано пространство — не само между Едуард и майка му, но и между него и непосредствените обстоятелства, в които живееше. Едуард почувства как собствената му личност, дълбоката му същност, до която никога преди не бе достигал, внезапно заживява по-еднозначно и заприличва на нажежено иглено острие, за което никой не трябва да узнае. Тя беше мозъчно увредена, а той не. Не бе едно цяло с майка си, нито със семейството си и един ден щеше да ги напусне и да се връща при тях само като посетител. Представяше си, че в момента е посетител, че след като дълго е бил някъде отвъд океана, сега прави компания на баща си. Зарейваше заедно с него поглед през полето, към широките друми от лютичета, които се разделяха на две точно преди земята да се спусне в лек наклон по посока към гората. Експериментираше с това усещане за самота и се почувства виновен, но и възбуден от смелостта, че го изпитва.

Лайънел сякаш разбра накъде отива мълчанието на сина му. Каза му, че винаги се е държал прекрасно с майка си, че ѝ е засвидетелствал нежност, че ѝ е помагал и че този разговор не променя нищо, че просто показва, че той вече е достатъчно голям, за да се запознае с фактите. В този момент близначките дотичаха в градината, търсейки брат си, и Лайънел успя само да повтори: „Това, което ти казах, не променя нищо, абсолютно нищо“. После момичетата шумно се смесиха с тях и

задърпаха Едуард към къщата, за да си каже мнението за нещо, което бяха направили.

По това време и други неща се променяха около него. Той учеше в класическата гимназия в Хенли и различни учители изказваха мнението, че може би „от него ще стане студент“. Приятелят му Саймън от Нортенд и всички останали селски момчета, с които тичаше наоколо, ходеха в обикновена гимназия и скоро щяха да напускат, за да учат занаят или да работят в някоя ферма, след което да отбият военната си служба. Едуард се надяваше, че неговото бъдеще ще е различно. Когато бе с приятелите си, в отношенията им вече се чувстваше известно напрежение. А с увеличаването на домашните — въпреки благостта си, станеше ли дума за учене, Лайънел бе цял тиранин — Едуард вече не се шляеше из гората с момчетата, които след училище правеха лагери, залагаха капани и дразнеха пазачите на дивеч в именията Уомсли и Стонър. Малкото поселище Хенли имаше градски претенции и Едуард се учеше да прикрива факта, че знае имената на пеперудите, птиците и дивите цветя, които растяха по земите на семейство Фейнс в тайната долина под къщата им — камбанките, цикорията, заешките уши, десетте вида перуники и кукуряци и редките блатни кокичета. В училище с подобни познания щеше да минава за селяндур.

Фактът, че научи за злополуката на майка си през този ден, не промени нищо външно, но дори и най-малките превратности и преустройства в живота му сякаш изкристализираха в това ново познание. Остана си внимателен и мил към нея, продължи да поддържа измислицата, че тя върти къщата и че всичко, казано от нея, е действително така, но сега вече съзнателно играеше определена роля и това затвърждаваше новооткритото, остро, дълбоко чувство за собствения му Аз. На шестнайсетгодишна възраст разви влечение към дългите меланхолични разходки. Вън от къщи умът му се разведряваше. Често тръгваше по Холанд Лейн — наклонена варовикова пътека с надвиснали над нея покрити с мъх ронливи сипеи, която се спускаше чак до Тървил, после поемаше надолу през долината Хамбълдън към Темза, прекосяваше реката и навлизаше в тревистите хълмове на Бъркшър. Думата „тийнейджър“ още не бе навлязла в употреба и никога не му дойде наум, че тази уникалност, която

чувстваше и която бе едновременно и мъчителна, и прелестна, би могла да бъде изпитвана и от някой друг.

Без да иска разрешение и без дори да каже на баща си, през един уикенд отиде на автостоп до Лондон, за да участва в демонстрация на Трафалгар Скуеър срещу участието на Великобритания в Суецката война. Докато беше там, в момент на въодушевление реши, че няма да кандидатства в Оксфорд, където Лайънел и всичките му учители искаха да отиде. Градът му бе твърде познат, недостатъчно различен от Хенли. Щеше да дойде тук, в Лондон, където хората му се виждаха по-широко скроени, по-гръмки и непредвидими, а прочутите улици пренебрежително свиваха рамене пред собствената си важност. Това бе проект, който трябваше да остане таен — не искаше да предизвиква преждевременна съпротива. Имаше намерение също да избегне военната служба, за която Лайънел смяташе, че ще му бъде от полза. Тези лични планове още повече затвърдиха чувството за скрития му Аз — неразривна сплав от чувствителност, възжеления и суров егоизъм. Противно на някои други момчета в училище, той не бе изпълнен с омраза към дома и семейството си. Приемаше малките стаи и мръсотията в тях за нещо естествено и продължаваше да не се срамува от майка си. Просто нямаше търпение да заживее своя живот — истинския си живот, а начинът, по който бяха сложени нещата, не позволяваше това да стане, преди да е взел изпитите си. Затова заработи сериозно и започна да предава отлични съчинения, най-вече на преподавателя си по история. Държеше се приветливо със сестрите и родителите си и продължаваше да си мечтае за деня, в който щеше да напусне къщурката на Тървил Хийт. В известен смисъл вече го бе сторил.

[1] Жаклин Мери дю Пре (1945–1987) — известна английска челистка, една от най-добрите изпълнителки на този инструмент, починала от множествена склероза. — Б.р. ↑

[2] Питър Пиърс (1910–1986) — известен английски тенор и дългогодишен партньор на Бенджамин Бритън. — Б.р. ↑

[3] Джон Огдън (1937–1989) — английски пианист и композитор. — Б.р. ↑

[4] Шура Черкаски (1909–1995) — американски пианист от украински произход. — Б.р. ↑

[5] Световноизвестен струнен квартет, който дава първия си концерт в лондонския Уигмор Хол през 1948 г. — Б.р. ↑

[6] „Клавирна тетрадка на Ана Магдалена Бах“ — композиции, които Бах посвещава на съпругата си Ана Магдалена. — Б.р. ↑

[7] Кампания за ядрено разоръжаване — организация, основана през 1957 г., която се обявява за едностранно ядрено разоръжаване на Великобритания, както и за всеобща забрана на средствата за масово поразяване. — Б.р. ↑

[8] Джон Филип Суза (1854–1932) — американски композитор и диригент, наречен „кралят на маршовете“. — Б.р. ↑

[9] Въздушна битка между Кралските военновъздушни сили и германското Луфтвафе, наречена от Уинстън Чърчил „Битката за Британия“. Първото поражение на хитлеристките сили. — Б.р. ↑

ТРЕТА ЧАСТ

Когато стигна до спалнята, Флорънс пусна ръката на Едуард, хвана се за един от дъбовите стълбове, които поддържаха балдахина на леглото, и се наведе — първо надясно, после наляво, отпусайки красиво раменете си, за да си събуе обувките. Бяха лесно изуващи се обувки, които бе купила заедно с майка си в „Дебенъмс“ през един свадлив дъждовен следобед — за Вайълет всяко влизане в магазин бе непривично и стресиращо изживяване. Бяха от мека, бледосиня кожа, с ниски токове и отпред с артистично усукани миниатюрни панделчици от по-тъмносиня кожа. Движенията на младоженката не бяха забързани — една от онези тактики за печелене на време, чрез които затъваше още по-дълбоко. Флорънс чувстваше очарования поглед на мъжа си, но за момента не се усещаше много напрегната или притисната. Когато влезе в спалнята, изпадна в някакво неудобно и сякаш нереално състояние, което спъваше движенията ѝ, като старовремски водолазен костюм в морски дълбини. Дори мислите ѝ бяха чужди, сякаш ѝ ги вкарваха отгоре през някакъв маркуч. Вместо кислород — мисли.

В това точно състояние долови някаква тържествена и проста музикална фраза, която прозвуча и се повтори някъде из тъмните, непонятни пътища на слуховата ѝ памет, последва я до леглото, после отново зазвуча, когато тя събу обувките си и остана така, хванала по една във всяка ръка. Познатата фраза — някои дори можеха да я нарекат прочута — се състоеше от четири възходящи ноти, които сякаш задаваха плах въпрос. Инструментът бе чело, а не нейната цигулка, затова разпитващият бе не тя, а някакъв страничен наблюдател, леко недоверчив, но не по-малко настойчив, понеже след кратка пауза и един точещ се, неубедителен отговор от другите инструменти, челото отново зададе въпроса — по друг начин, с друга струна, и после отново и отново, като всеки път получаваше несигурен отговор. Нотите не казаха нищо, не съществуваха думи, които биха им подхождали. Питането бе без съдържание — изчистено като въпросителен знак.

Беше началото на Моцартов квинтет — причината за един спор между Флорънс и приятелите ѝ. За да го свирят, трябваше да привлекат още един виолист, а останалите предпочитаха да избегнат усложненията. Флорънс обаче настоя, искаше още един човек за това произведение и когато покани на репетицията една приятелка от етаж в общежитието и го разчетоха заедно, славолюбивият челист, естествено, си падна по него и не след дълго и другите не устояха на магията му. А и кой би устоял? Встъпителната фраза поставяше проблем пред сплотеността на квартет „Енисмор“ — наречен така по името на девическото общежитие, но той бе разрешен благодарение на решимостта на Флорънс, опълчила се срещу останалите трима, и на упоритата ѝ вяра в собствения ѝ добър вкус.

Докато прекосяваше спалнята, все още с гръб към Едуард, все още печелейки време, и внимателно поставяше обувките си на пода до гардероба, същите четири ноти ѝ напомниха за тази друга страна на нейната природа. Онази Флорънс, която ръководеше квартета си, която хладнокръвно налагаше волята си, никога не би отстъпила смирено пред общоприетото. Онази Флорънс не беше агне, безропотно очакващо да го заколят. Или да проникнат в него. Щеше да отстоява точно онова, което искаше или не искаше от семейния живот, и щеше да го каже открито на Едуард с цел да намери някаква форма на компромис с него. Нали това, което всеки един от двамата желаше, не трябваше да е в ущърб на другия. Въпросът бе да се обичат и да си дават взаимно свобода. Да, тя трябваше да говори, както го правеше на репетиции и както щеше да го направи и сега. Дори имаше готово начало на предложение. Устните ѝ се разтвориха и тя пое въздух. Тогава една дъска изскърца, Флорънс се обърна, видя го как идва към нея усмихнат, с леко порозовялото си красиво лице, и освободителната идея, която не можа да стане нейна, отлетя.

Роклята ѝ за пътуването бе от лека памучна материя в метличиново синьо — точно отговаряща на обувките и открита след дълго обикаляне по тротоарите между Риджънт Стрийт и Марбъл Арч, за щастие без майка ѝ. Когато Едуард привлече Флорънс в прегръдката си, то не бе, за да я целуне, а най-напред за да притисне тялото ѝ към своето и чак после за да сложи ръката си на тила ѝ и да потърси опипом ципа на тази рокля. Другата му ръка бе широко разтворена и притисната към кръста ѝ, докато той шепнеше в ухото ѝ тъй силно и

така отблизо, че тя успяваше да долови единствено тътнещия, топъл влажен въздух. Но ципът не можеше да се разкопчае само с една ръка, не и първите един-два инча. Трябваше едната ръка да изпълне горния край на роклята, а другата да дърпа, в противен случай тънкият плат щеше да се набере и да се захване в ципа. Тя би се пресегнала над рамото си, за да му помогне, ала ръцете ѝ бяха пленени и освен това някак ѝ се струваше неправилно да му показва какво да прави. Най-вече не искаше да го засяга. С отсечена въздишка той дръпна ципа по-силно, опитвайки да го отвори със сила, ала той вече бе стигнал критичната точка и не помръдваше нито нагоре, нито надолу. Флорънс бе пленена в собствената си рокля.

— О, Господи, Фло, стой, без да мърдаш, моля те!

Тя послушно замря, ужасена от възбудата в гласа му и същевременно убедена, че грешката е нейна. В крайна сметка, това бе нейната рокля, нейният цип. Може би щеше да бъде по-добре, ако се освободи и обърне с гръб към него или ако отиде по-близо до прозореца, на светло. Но това можеше да му се стори грубо и паузата щеше да раздуе още повече проблема. Вкъщи тя разчиташе на сестра си, която си служеше умело с пръстите, въпреки отвратителното си свирене на пиано. Майка им нямаше търпение за такива фини неща. Горкият Едуард! Флорънс чувстваше как ръцете му треперят от усилие — вече ги бе включил и двете, — и си представяше как дебелиите му пръсти ровят между гънките на прищипания плат и непокорния метал. Съжаляваше го, но и малко се страхуваше от него. Ако направеше макар и срамежливо предложение, можеше да го вбеси още повече. Затова стоеше търпеливо, докато най-послед той я пусна и отстъпи назад.

Едуард се чувстваше виновен.

— Наистина съжалявам. Голяма беля направих. Ужасно съм несръчен.

— Мили мой! Дори и на мен ми се случва често.

Отидоха до леглото и седнаха един до друг. Той се усмихна, за да ѝ покаже, че не ѝ вярва, но оценява забележката ѝ. Тук, в спалнята, прозорците бяха широко разтворени към същата гледка — хотелската морава, гористата местност и морето. Дочу се плисък на няколко последователни вълни, разбиващи се глухо в брега — навярно причинени от минаващ кораб или от внезапна смяна в посоката на

вятъра. После, също толкова внезапно, вълните стихнаха и както преди продължиха леко да звънтят и да заглаждат морските камъчета.

Тя обви с ръка раменете му.

— Искаш ли да ти кажа една тайна?

— Да.

Тя хвана ухото му с показалеца и палеца си и леко придърпа главата му към себе си, после прошепна:

— Всъщност аз малко се страхувам.

Това не бе съвсем точно, но колкото и да се стараеше, тя никога не би успяла да обясни гамата от чувства, които изпитваше: сухо физическо усещане за силно стягане; всеобщо отвращение от това, което можеха да поискат от нея; срам от вероятността да го разочарова, както и да бъде разкрита като измамница. Мразеше се и докато му шепнеше, си помисли, че думите ѝ съскат в устата ѝ като реплики на сценичен злодей. Ала бе по-добре да му каже, че се страхува, отколкото да признае, че се отвращава или срамува. Трябваше да направи всичко, което е по силите ѝ, за да намали очакванията му.

Той я гледаше и нищо в израза му не се промени, за да покаже, че я е чул. Дори в трудната ситуация, в която се намираше, тя се удивяваше на топлите му кафяви очи. Колко нежни, интелигентни и всеопрощаващи бяха! Може би ако просто ги гледаше и не виждаше нищо друго освен тях, би била способна да направи всичко, което той поиска от нея. Би му вярвала безрезервно. Но това бе фантазия.

Най-после той каза: „Мисля, че и аз също.“ Докато говореше, постави ръката си малко над коляното ѝ, плъзна я нагоре под подгъва на роклята ѝ и спря на бедрото ѝ — от вътрешната му страна, с опрян в гащичките ѝ палец. Краката ѝ бяха голи, гладки и почернели от печенето в градината и от играта на тенис със стари приятели от училище на общинските кортове в Съмъртаун, както и от двата пикника с Едуард по обсипаните с цветя хълмове над красивото селце Юлм, където почиваха костите на внучката на Чосър. Те все така се гледаха в очите — в това и двамата ги биваше. Тя имаше толкова ясно съзнание за допира му, за топлината и лепкавия натиск на ръката му върху кожата си, че можеше да си представи, можеше да *види* с подробности как дългият му, извит палец в синия сумрак под роклята ѝ лежи като стенобойна машина зад градски стени, а добре подрязаният му нокът едвам се допира до кремавата коприна, набрана в

миниатюрни гирляндчета по дължината на дантеления бордюр, и докосва — тя бе сигурна в това, отчетливо го усещаше — едно измъкнало се навън къдраво косъмче.

Правеше всичко възможно, за да предотврати тика на един мускул в крака си, но то ставаше въпреки усилията ѝ — от само себе си, неизбежно и мощно като позив за кихане. Когато издайническият сноп от мускули се сгърчваше в лек спазъм, не я болеше, но чувстваше, че това е в неин ущърб и дава първата индикация за мащаба на проблема ѝ. Той явно бе усетил малката буря под ръката си, понеже очите му едва забележимо се уголемиха, а наклонът на веждите му и беззвучното разтваряне на устните му подсказваха, че е изумен, че дори благоговее пред нейния смут, който бе изтълкувал като пламенност.

— Фло...

Произнесе името ѝ предпазливо, със спадане и покачване на интонацията, сякаш искаше да я усмири или да я възпре от някое необмислено действие. Но трябваше да удържа и друга малка буря — в самия себе си. Дишането му бе плитко и неравномерно и при отделянето си от небцето езикът му непрекъснато издаваше някакъв мек, лепкав звук.

Срамно е наистина как тялото не иска или не може да живее без емоции. Има ли някой, който някога е забавил сърцето си или е прикрил изчервяването си от благоприличие? Непокорният ѝ мускул подскачаше и потрепваше като попаднала под кожата ѝ нощна пеперуда. Понякога имаше същия проблем с клепача си. Но може би метежът стихваше. Не беше сигурна. Върна се към основното и го формулира с тъпа яснота: ръката му е там, понеже е неин мъж и тя е допуснала да е там, понеже е негова жена. Някои от приятелките ѝ — Грета, Хърмайъни и особено Люси — щяха отдавна да са голи под чаршафите и да са консумирали тази женитба шумно и весело много преди сватбената церемония. В любовта си и щедростта си те дори смятаха, че тя отдавна е постъпила точно така. Тя никога не ги бе лъгала, но и никога не ги бе посвещавала в нещата. Мислейки за приятелките си, усещаше особения несподелен вкус на собственото си съществуване — беше сама.

Може би обезсърчена от това, което бе предизвикала, ръката на Едуард не напредваше, а само леко се поклащаше на място,

разтривайки бедрото ѝ от вътрешната му страна. Вероятно по тази причина мускулът се отпусна, но тя вече и бездруго не му обръщаше внимание. Случилото се след това трябва да е било случайно, понеже той нямаше как да знае, че докато ръката му опипваше бедрото ѝ, върхът на палеца му побутваше едно самотно косъмче, което се къдреше свободно изпод пликчетата ѝ, поклащаше го напред-назад и мачкаше коренчето му, дразнеше нервното окончание на фоликулчето и предизвикваше едва забележимо усещане — почти абстрактен зачатък на чувство, — безкрайно малко, като геометрична точка, която нарасна и прие формата на миниатюрно, заоблено петънце, после продължи да се уголемява. Тя се усъмни в него, започна да отрича съществуването му, въпреки че усещаше, че потъва и вътрешно му се поддава. Как бе възможно коренчето на едно-едничко косъмче да увлече цялото ѝ тяло? Под галещия ритъм на ръката му самотната точка на усещането обхвана цялата повърхност на кожата ѝ, плъзна към корема ѝ и на пулсиращи тласъци се спусна надолу, чак до перинеума. Чувството не бе напълно необичайно — нещо средно между болка и сърбеж, но по-меко, по-топло и някак си по-изпразнено от съдържание — приятна, болезнена празнота, предизвикана от ритмичното дразнене на едно-единствено фоликулче, разпространяваща се из тялото ѝ на концентрични вълни и вече навлизаща още по-дълбоко в него.

За първи път любовта ѝ към Едуард се свързваше с определимо физическо усещане, което бе също тъй неоспоримо, както и виенето на свят. Преди познаваше единствено успокоителния коктейл от топли чувства, плътната завивка от нежност и доверие. Това винаги ѝ се бе струвало достатъчно постижение само по себе си. Сега най-последно имаше наченки на желание — отчетливи, все още непознати за нея, но определено нейни собствени. И отвъд тях, невидимо, сякаш надвиснало някъде над нея и зад нея, бе утешението, че и тя е като всички останали. Когато бе на четиринайсет — късно развиваща се за възрастта си и отчаяна, че всичките ѝ приятелки вече имаха гърди, докато тя все още приличаше на деветгодишен гигант, — изживя подобен момент на откровение пред огледалото вечерта, когато за първи път забеляза и разучи необичайните твърди подутини около зърната си. Ако майка ѝ не подготвяше в момента лекцията си за Спиноза един етаж по-долу, Флорънс щеше да изкрещи от радост.

Фактът бе неоспорим: тя не бе никакъв отделен подвид на човешката раса, а принадлежеше към общността.

С Едуард все още се гледаха в очите. Да говорят изглеждаше немислимо. Тя наполовина се преструваше, че нищо не е станало, че ръката му не е под роклята ѝ, че пръстът му не побутва насам-натам едно измъкнало се косъмче и че тя в момента не прави важно сетивно откритие. Зад главата на Едуард се откриваше частична гледка от вече далечното минало — отворената врата и масата до френския прозорец с остатъците от недоядената им вечеря, — ала тя не разреши на погледа си да се отмести, за да я обхване. Въпреки приятното усещане и успокоението, което изпитваше, опасенията ѝ оставаха, подобни на висока стена, която не бе толкова лесно да се разруши. Тя и не искаше това да стане. Въпреки новото изживяване, Флорънс не бе в състояние на безумна страст, нито желаше да бъде тласкана към такова нещо. Искаше да удължи момента и да му се отдава бавно и с наслада, все така напълно облечена, под топлия поглед на кафявите очи, да продължи да усеща нежната му ласка и разливащата се по тялото ѝ тръпка. Но знаеше, че това е невъзможно и, както всички казваха, че едното води към другото.

* * *

Лицето на Едуард все още бе необичайно порозовяло, зениците му бяха все още разширени, устните му все още разтворени, дишането му, както и преди — плитко, неравно, забързано. Едноседмичната сватбена подготовка на жестоко въздържание се отразяваше тежко на химичните процеси в младото му тяло. Тя бе толкова мила, толкова жива пред очите му, а той не знаеше точно какво да направи. В светлината на здрача синята рокля, която не бе успял да съблече, грееше с тъмни отблясъци върху опънатата бяла покривка. Когато най-напред докосна бедрото ѝ отвътре, кожата ѝ бе учудващо хладка и поради някаква причина това силно го възбуди. Погледна я в очите и му се стори, че се устремява надолу към нея в непрестанен шеметен полет. Имаше чувството, че е затиснат между напора на възбудата си и тежестта на невежеството си. Извън филмите, мръсните вицове и необузданите шеги повечето от познанията му за жените произлизаха

от самата Флорънс. Предизвиканият от ръката му тик спокойно можеше да е издйнически знак, за който всеки би могъл да му каже как да го разпознае и как да реагира на него — вероятно някакъв предвестник на женския оргазъм. А можеше и да са нерви. Нямаше как да разбере, затова изпита облекчение, когато мускулът се успокои. Спомни си как веднъж край Юлм, сред обширно поле, покрито с метличина, седна на кормилото на един комбайн, след като се беше похвалил на фермера, че знае как да го управлява, а после не се осмели да натисне и една ръчка. Просто нямаше достатъчно познания. От една страна, именно тя го бе повела към спалнята, именно тя така небрежно изу обувките си и му позволи да постави ръката си на онова скрито място. От друга страна, той знаеше от дългия си опит колко лесно някое прибързано движение може да провали шансовете му. И ето че докато ръката му си стоеше на същото място, опипвайки бедрото ѝ, тя продължаваше да се взира в него с все същия подканващ поглед. Самоувереното ѝ лице се бе смекчило, очите ѝ се бяха присвили, после отново се разшириха, за да срещнат погледа му, и сега бе наклонила глава назад. Имаше нещо наистина абсурдно в тази негова предпазливост. Лудост бе да се колебае толкова. Та те бяха женени, за Бога, и тя го окуражаваше, подтикваше го към действие, с нетърпение го чакаше да направи първата стъпка. И все пак Едуард не можеше да се освободи от спомените си за онези моменти, когато бе изтълкувал държанието ѝ погрешно, най-драматичният от които бе в киното, при прожекцията на „Вкус на мед“, когато тя скочи от стола си и се втурна по пътеката край редовете като подплашена газела. Поправянето на тази единствена грешка отне седмици — истинска катастрофа, която той не искаше да повтаря, а не му се вярваше, че една четирийсетминутна сватбена церемония може радикално да промени нещата.

Въздухът в стаята му се струваше разреден, нематериален и трябваше да прави усилия, за да диша. Измъчваше го някакъв пристъп на нервно прозяване, който се мъчеше да потисне със свиване на веждите и разширяване на ноздрите си — нямаше да му е от полза, ако тя си помислеше, че е отегчен. Ужасно му беше мъчно, че първата им брачна нощ не е успешна, при положение, че любовта им един към друг бе толкова очевидна. Гледаше на състоянието си на възбуда, незнание и нерешителност като на нещо опасно, понеже нямаше

доверие в себе си. Бе способен да се държи глупаво, дори експлозивно. Приятелите му от университета го познаваха като един от ония спокойни типове, които понякога избухват неочаквано. Според баща му ранното му детство се характеризирало с драматични нервни изблици. През всичките му ученически години и дори по време на следването му от време на време го привличаше дивата свобода на юмручния бой. Където и да се озовеше — по ъглите на училищните дворове, където настървено скандиращи деца се подреждаха в кръг, за да гледат, на специално организирани срещи по горските полянки край селото или пък пред лондонските пъбове по време на позорните улични скандали — Едуард намираше в побоищата вълнуваща непредсказуемост и откриваше в тях своя спонтанен, решителен Аз, който му убягваше през останалата част от уравновесеното му съществуване. Никога не търсеше умишлено подобни ситуации, но когато се появяваха, някои от аспектите им — подигравките, възпиращите го приятели, заемането на позиция за бой или чисто и просто свирепите му противници — бяха неустойими. Той сякаш ослепяваше и оглушаваше за всичко останало и най-неочаквано се озоваваше в плен на позабравеното удоволствие, сякаш отново се унасяше в повтарящ се сън. Както при студентските запивки, болката се появяваше впоследствие. Не беше особено добър боксьор, ала бе надарен с физическо безразсъдство и си позволяваше да рискува. Беше и силен.

Флорънс никога не го бе виждала в подобно състояние и той нямаше намерение да ѝ говори за това. За последен път се би преди осемнайсет месеца — през януари 1961-ва, когато бе във втори семестър на последната си година. Историята беше необичайна с това, че боят беше едностранен, а Едуард имаше нещо като кауза и правото до известна степен бе на негова страна. Вървяха по Олд Комптън Стрийт към френския пъб на Дийн Стрийт с още един третокурсник историк, Харолд Матър. Бе ранна привечер и двамата тъкмо бяха излезли от библиотеката на Малет Стрийт, за да се срещнат с приятели. В гимназията на Едуард Матър щеше да бъде идеалната жертва — бе нисък, не повече от пет фута и пет инча, носеше очила с дебели стъкла на комично смачканото си лице и беше вбесяващо бърлив и умен. В университета обаче разцъфтя и си спечели високо уважение. Притежаваше голяма колекция от плочи с джаз, бе редактор

в литературно списание, имаше приет, макар и още непубликуван разказ в списание „Енкаунтър“, в официалните дебати на Студентския съюз се проявяваше като голям веселяк и много добър имитатор — подражаваше на Макмилън, на Гейтскил, на Кенеди, на Хрушчов на псевдоруски, както и на различни африкански водачи и на комици като Ал Рийд и Тони Ханкок. Можеше да възпроизведе всички гласове и скечове от „Отвъд несъщественото“ и бе признат за безспорно най-добрия студент в групата на историците. Едуард считаше за свой голям напредък, за признак на съзряване факта, че високо цени приятелството си с човек, когото преди вероятно би отбягвал съзнателно.

По това време, в зимната делнична вечер Сохо едвам се събуждаше за живот. Пъбовете бяха пълни, но клубовете все още не бяха отворени и по тротоарите нямаше навалица. Веднага забеляза двойката, която идваше към тях по Олд Комптън Стрийт. Бяха рокери — двайсет и няколко годишен едър момък с дълги бакенбарди, надупчено с капси кожено яке, тесни джинси и пълничката му приятелка, облечена по същия начин, която го държеше подръка. Както минаваха край тях, мъжът изви ръка и без да забавя крачка, нанесе силен удар с длан в тила на Матър, от което той се олюля и очилата му в стил Бъди Холи отхвърчаха на улицата. Това бе акт на безцеремонно пренебрежение към ръста на Матър и ученолюбивия му вид или към факта, че приличаше на евреин и беше евреин. Вероятно целеше да впечатли или да развесели момичето. Едуард не отдели време да мисли над това. Докато крачеше след двойката, чу как Харолд извика нещо като „не“ или „недей“, ала това бе тъкмо една от настойчивите молби, за които в момента беше глух. Отново онзи сън. Би му било трудно да опише състоянието си. Гневната пелена бързо се вдигна и еволюира в нещо като екстаз. Едуард сграбчи рамото на мъжа с дясната си ръка и го обърна към себе си, а с лявата го хвана за гърлото и го блъсна назад с гръб към една стена. Главата на мъжа силно издрънча в чугунената канализационна тръба. Все още здраво стискайки го за гърлото, Едуард го удари по лицето, само веднъж, но много силно, със свит юмрук. После се върна, за да помогне на Матър да намери очилата си. Едното им стъкло бе пукнато. Продължиха по пътя си, оставяйки момъка да седи на тротоара, закрил лице с двете си ръце, докато приятелката му се суетеше край него.

Трябваше да мине известно време през онази вечер, за да си даде сметка, че Харолд Матър съвсем не му е благодарен, и за да забележи мълчанието му, или по-скоро мълчанието му по отношение на стореното от него, и дори още по-дълго време — ден или два, за да осъзнае, че приятелят му не одобрява и още по-лошо, чувства се неловко от постъпката му. В пъба нито един от двамата не разказа за случката на приятелите им и след това Матър никога не заговори на Едуард за нея. Откритият укор би улеснил нещата. Вместо това, без да вдига много шум, Матър се отдръпна от него. Въпреки че се виждаха в компанията на други и Матър не се държеше демонстративно настрана от Едуард, приятелството им вече не беше същото. Едуард се измъчваше от мисълта, че младежът е бил отблъснат от поведението му, но нямаше смелост да повдигне въпроса. А и Матър правеше всичко възможно да не остават само двамата. Отначало Едуард мислеше, че е накърнил гордостта на приятеля си, ставайки свидетел на унижението му, и дори е усложнил нещата, като се е намесил в негова защита и е показал, че самият той може да се бие, а Матър е жалък пъзльо. По-късно осъзна, че това, което бе извършил, е просто тъпо, и срамът му още повече се засили. Уличните побои не се връзваха с поезията и иронията, с бибопа или историята. Бе се провинил в липса на вкус. Явно не беше този, за когото се смяташе. Онова, за което мислеше, че е интересна чудатост, грубоватото достойнство, се оказваше обикновена простащина. Той бе селско момче, провинциален глупак, въобразил си, че като размаже някого с юмруци, ще впечатли приятелите си. Съкрушителна преоценка. И типичен за навлизането в зрялата възраст напредък — откри, че съществуват други ценности, според които предпочиташе да го съдят. От този момент нататък вече не участваше в побои.

Ала сега, през първата си брачна нощ нямаше никаква вяра в себе си. Не можеше да бъде сигурен, че онова избирателно ослепяване и оглушаване няма отново да го връхлети и да го обвие като зимната мъгла на Тървилската пустош, засенчвайки по-прясната му, поизтънчена същност. Седеше тук до Флорънс с пъхната под роклята й ръка и повече от минута и половина галеше бедрото й. Мъчителното му желание неудържимо нарастваше и го караше да се страхува от собственото си безумно нетърпение и от ужасните думи или действия, които можеше да предприеме и по такъв начин да сложи край на

вечерта им. Обичаше я, но му се искаше да я разтърси, за да я събуди, или пък да я удари, за да я изтръгне от северно-оксфордското ѝ благоприличие, от самоуверената ѝ поза на дисциплинирана музикантка пред статива, да я принуди да види колко просто е всичко — имаха пред себе си безгранична сексуална свобода, която дори бе благословена от викария — *с тялото си да те боготворя*^[1] — мръснишка, весела, голокрака и голоръка свобода, която във въображението му се възправяше като огромна и просторна катедрала, може би в полуразруха и без покрив, с разгърнати като ветрила към небето сводове, където те безтегловно щяха да се носят нагоре в мощна прегръдка, взаимно да се обладават и да се давят във вълни от бездиханен, безмисловен екстаз. Беше толкова просто! Защо сега не бяха там горе, вместо да седят тук, парализирани от онова, което не знаеха как да изрекат и не смееха да направят?

И какво стоеше на пътя им? Личностите им, миналото им, невежеството и страховете им, някаква свенливост, мнителност, скованост, липса на самочувствие или на опит, останките от религиозни запрещения, английският им произход и класовата им принадлежност, както и самата История. Нищо повече. Той отдръпна ръка, привлече я към себе си и я целуна по устните с цялата умереност, на която беше способен, като сдържаше езика си. Облегна я назад на леглото — така главата ѝ бе положена на ръката му. Легна настрани, повдигнат на лакътя на същата ръка, загледан надолу към нея. Докато се наместваха, леглото жално проскърцваше, сякаш за да им напомни за другите новобрачни двойки, минали оттук — навярно всичките по-вещи от тях. Едуард потисна внезапно си желание да се засмее при мисълта за тези двойки — тържествена върволица, проточила се надолу по коридора, към рецепцията, назад във времето. Не биваше да мисли за тях — комичното е отрова за еротиката. Трябваше да потиска и мисълта, че тя може би се страхува от него. Ако повярваше в това, нямаше да успее да направи нищо. Тя лежеше послушно в ръцете му, очите ѝ все така вперени в неговите, лицето ѝ — отпуснато и непроницаемо. Дишането ѝ бе равно и дълбоко като на спящ човек. Той прошепна името ѝ и отново ѝ каза, че я обича, а тя примигна и разтвори устни, може би в знак на съгласие или дори на взаимност. Със свободната си ръка той започна да изува гащичките ѝ. Тя се напрегна, но не му се противопостави и привдигна, или поне

полупривдигна, дупето си от леглото. Отново се чу тъжният звук, издаван от пружините на матрака или от рамката на леглото — като проблейването на пролетно агне. Дори ако протегнеше докрай свободната си ръка, нямаше да може да придържа главата ѝ и в същото време да прекарва гащичките през коленете и глезените ѝ. Тя му помогна, като изви колене. Това бе добър знак. Той не можеше да си представи, че наново ще се бори с ципа на роклята ѝ, затова за момента и сутиенът ѝ — бе забелязал, че е от бледосиня коприна, поръбен с фина дантелка — трябваше да си остане на мястото. Толкова за голокраката и голоръката безтегловна прегръдка. Но тя беше красива и в този си вид, изтегната на ръката му, с омотаната около бедрата ѝ рокля и заплетените кичури коса, разпръснати по покривката на леглото. Кралица слънце. Целунаха се отново. Гадеше му се от желание и нерешителност. За да се съблече, трябваше да наруши тази обещаваща подредба на телата им и да рискува да развали магията. Само някаква дребна промяна, комбинация от незначителни фактори, най-малкият полъх на съмнение и тя можеше да се отметне. Но той твърдо вярваше, че да се люби, и то за първи път, чисто и просто разкопчавайки ципа си, е безчувствено и грубо. И освен всичко — невъзпитано.

След няколко минути той се плъзна встрани от нея и набързо се съблече до прозореца — не искаше да запълва ценното пространство около леглото с подобни тривиални вещи. Застъпи петите на обувките си, за да ги изуе от краката си, после се наведе и събу чорапите си с бързи, резки движения на палците. Забеляза, че очите ѝ не гледат към него, а право нагоре, към увисналия балдахин над главата ѝ. Няколко секунди остана само по риза, вратовръзка и ръчен часовник. Някак си ризата, която отчасти прикриваше, отчасти подчертаваше ерекцията му като драперия на обществен паметник, учтиво се съобразяваше със стила, зададен от нейната рокля. Връзката определено бе нелепа и докато се приближаваше отново към нея, той я свали с една ръка, а с другата разкопча най-горното си копче. Извърши го елегантно и със самочувствие, като за миг отново изпита старото чувство, че е грубовато скроен, но в основата си честен и способен младеж. После чувството отмина. Призракът на Харолд Матър все още го навестяваше.

* * *

Флорънс реши да не сяда в леглото, дори да не променя позата си. Лежеше по гръб, вперила поглед в бисквитеножълтата надиплена материя, придържана от колоните на леглото, предназначени, както тя предполагаше, да напомнят за старата Англия на студените каменни замъци и романтичната любов. Съсредоточи се в неравната тъкан, в зеленото петно с големина на монета — как ли бе попаднало там? — и в един висящ конец, който се поклащаше при движението на въздуха. Опитваше се да не мисли за близкото бъдеще или за миналото и си представяше как се закрепя за сегашния момент, за безценното настояще, подобно на необезопасен с въже катерач, който притиска лице до скалата и не смее да помръдне. Хладният въздух приятно облъхваше голите ѝ крака. Чуваше далечните вълни, крясъка на гларусите и звуците откъм събличащия се Едуард. Миналото — смътното минало, все пак се появи. Довя го мирисът на морето. Тя бе дванайсетгодишна, лежеше неподвижно както сега, очакваща, треперееща върху тясната койка с полирани махагонови страни. Умът ѝ бе празен, чувстваше, че върши нещо срамно. След двудневен път през морето се намираха отново в спокойното пристанище на Картере, южно от Шербур. Бе късно вечерта, баща ѝ се движеше из тъмната маломерна кабина и се събличаше, както сега Едуард. Спомняше си шумоленето на дрехите, звъntenето на разкопчан колан, на ключове или разпилени монети. Единствената ѝ задача бе да държи очите си затворени и да мисли за някоя любима мелодия. Или за каквато и да е мелодия. Спомняше си сладникавия мирис на почти развалена храна в застоялия въздух на лодката след пътуване в бурно море. Обикновено по време на плаването повръщаше многократно и не помагаше с нищо на баща си като моряк. Вероятно това бе причината за срама ѝ.

Не можеше да избегне и мисълта за близкото си бъдеще. Надеждата ѝ бе, че каквото и да стане, отново ще изпита онова сладостно, обхващащо цялото ѝ тяло усещане, че то ще се разраства и ще я залива, ще притъпява страховете ѝ и ще ѝ помогне да не се посрами. Но това изглеждаше малко вероятно. Истинският спомен за чувството, за това, че го е изпитала, че наистина знае какво представлява, вече се бе свил до сух исторически факт. Бе ѝ се случило

само веднъж, като битката при Хейстингс. И все пак то си оставаше едничкият ѝ шанс и това го правеше още по-ценно, като фин стар кристал, който може лесно да се строши — още една причина, за да не помръдва.

Усети как леглото потъва и се раздрусва, когато Едуард се върна при нея. Лицето му измести балдахина и изпълни зрителното ѝ поле. Тя услужливо вдигна глава, за да може той отново да пъхне ръката си под нея като възглавница. Той я притегли към себе си и сега телата им бяха едно до друго. Очите ѝ се взираха в тъмнината на ноздрите му — отляво виждаше един самотен превит косъм, застанал като кланящ се човек пред пещера и потрепващ при всяко негово дихание. Харесваше ѝ ясно изсечената линия на оформеното като значка улейче над горната му устна. Вдясно от него розовееше малко петънце, едва забележимо връхче — вече започнала да избледнява следа от пъпка. Усети в хълбока си ерекцията му — твърда като дръжка на метла и пулсираща, и за нейно учудване не ѝ беше чак толкова противно. Това, което не искаше, или поне все още не искаше, бе да го вижда.

За да ознаменува повторното им събиране, той наведе глава и я целуна, като езикът му едва докосна върха на нейния, и тя отново му бе благодарна. Отбелязвайки тишината в бара долу — нямаше радио, нито пък разговори, те си прошепнаха „обичам те“. Изричането, макар и тихо, на неувяхващия израз, който ги свързваше и наистина доказваше, че интересите им са едни и същи, ѝ действаше успокоително. Мислеше си, че все пак ще успее да издържи и да събере сили, за да се престори убедително, и че по-нататък тревогите ѝ постепенно ще намаляват все повече и повече с придобития опит, докато не се научи наистина да получава и да дарява удоволствие. Той нямаше нужда да знае за това, поне докато тя не му го кажеше с топлотата на новата си увереност — като смешна история от миналото, когато е била невежо и окаяно в глупавите си страхове момиче. Дори сега вече нямаше нищо против той да пипа гърдите ѝ, а преди време би се отдръпнала с ужас. Имаше някаква надежда и при тази мисъл тя се притисна до гърдите му. Реши, че е останал с риза, понеже презервативите са в горния му джоб, та да му е по-лесно. Ръката му се движеше по цялото ѝ тяло и отново вдигаше края на полата ѝ нагоре към кръста. Той никога не говореше за момичетата, с които се е любил, но тя не се съмняваше в богатството на опита му. Почувства как

летният въздух, който струеше от отворения прозорец, погъделичка космите на пубиса ѝ. Отдавна вече бе навлязла в нова територия и бе отишла твърде надалеч, за да се връща назад.

Флорънс никога не бе мислила, че встъпителните ласки преди любенето ще протекат в няма показност, в такова интензивно и зорко мълчание. Ала какво би могла самата тя да каже извън двете очевидни думи, което да не прозвучи неистинско и смешно? И понеже той не говореше, тя си мислеше, че така е прието. Иначе предпочиташе да си шепнат мили глупости, както когато лежаха напълно облечени и си пилееха времето през онези следобеди в стаята ѝ в Северен Оксфорд. Имаше нужда да го усеща близо до себе си, за да потиска демона на паниката, за която знаеше, че е готова да я помете. За да не се чувства самотна, трябваше да е сигурна, че той е с нея, че е на нейна страна и няма да я използва, че е неин приятел, че е мил и нежен. В противен случай всичко можеше да се обърка. Само той можеше да ѝ даде тази сигурност отвъд любовта. Флорънс знаеше, че това изцяло зависи от него, затова накрая не можа да се сдържи и изрече нещо напълно нелепо:

— Кажи ми нещо!

Незабавният и благоприятен резултат бе, че ръката му внезапно спря, недалеч от мястото, където се намираще — на инчове под пъпа ѝ. Той погледна надолу към нея, устните му леко потреперваха — вероятно нерви или начало на усмивка, или пък някаква превръщаща се в думи мисъл.

За нейно облекчение той пое репликата и прибягна към обичайните им глупости, отвръщайки тържествено:

— Имаш красиво лице и сладък характер, сексапилни лакти и глезени, както и клавикула, путамен и вибратор, на които никой мъж не би устоял, но принадлежиш изцяло на мен и аз съм много радостен и горд от това.

Тя отвърна:

— Много добре, можеш да целунеш вибраторо ми.

Той хвана лявата ѝ ръка и засмука един по един връхчетата на пръстите ѝ, като спираше езика си по мазолите на възглавничките им. Целунаха се и тъкмо в този момент на относителен оптимизъм Флорънс усети как мишците му се напрягат. Отведнъж, със сръчно атлетично движение той се озова върху нея и въпреки че тежестта му

бе, общо взето, разпределена чрез лактите и ръцете му от двете страни на главата ѝ, тя се почувства прикована назад, безпомощна и леко задъхана под масивната му фигура. Испита разочарование, че не се бе позабавил да я погали отново отдолу и да предизвика онази странна и разливаща се по тялото ѝ приятна тръпка. Но главната ѝ грижа, което бе истински напредък в сравнение с отвращението и страха ѝ отпреди, бе да се преструва, за да не го разочарова, да не изпадне в унизително положение или пък да се представи пред него по-зле от всички жени, които бе познавал. Щеше да се справи с всичко това. Никога нямаше да му даде да разбере колко се е измъчвала, какво ѝ е струвало да изглежда спокойна. Нямаше никакво друго желание, освен да му достави удоволствие и да превърне тази нощ в успех, както и никакво друго чувство, освен усещането за странно хладния връх на пениса му, който постоянно се мушкаше и удряше в уретера ѝ и около него. Казваше си, че паниката и погнусата ѝ са под контрол, че обича Едуард, и мислеше само как да му помогне да получи онова, което толкова иска, и да го накара да я заобича още повече. Точно с това намерение плъзна дясната си ръка надолу, между неговите и нейните слабини. Той се привдигна леко, за да ѝ направи място. Тя бе доволна, че се е сетила за напътствията от червения наръчник, където пишеше, че е напълно приемливо младоженката „да насочи мъжа в себе си“.

Намери най-напред тестисите му и вече без никакъв страх обви леко пръсти около това необичайно и много жизнено нещо, което бе виждала в различни форми у кучета и коне, но някак си не можеше да повярва, че приляга удобно на възрастни мъже. Премествайки пръстите си надолу, достигна до основата на пениса и го обхвана с извънредна предпазливост, понеже нямаше представа колко чувствителен или як можеше да е той. Прокара пръсти по дължината му, отбелязвайки с интерес копринената му повърхност, и докосна върха, погали го леко, след което, изумена от собствената си смелост, отново слезе малко надолу и здраво го хвана почти по средата, дръпна го и лекичко го нагласи, докато усети, че опира в срамните ѝ устни.

Откъде можеше да знае каква ужасна грешка прави? Не трябваше ли да го дърпа? Прекалено здраво ли го бе стиснала? Той издаде някакво стенание, някаква сложна поредица от агонизиращи, възходящи гласни — подобни звуци веднъж бе чула в една

кинокомедия, в която един келнер се гърчеше и извиваше в опит да не изпусне огромна купчина супени чинии.

Ужасено го пусна, при което Едуард се изправи със замъглени очи и извивайки спазмодично мускулестия си гръб, се изпразни върху нея на пресекулки в силни, намаляващи интензитета си струйки, изпълвайки пъпа ѝ, изпръсквайки корема ѝ, бедрата ѝ, дори част от брадичката ѝ и капачката на коляното ѝ с хладка, лепкава течност. Същинска катастрофа. Флорънс веднага осъзна, че вината е изцяло нейна, че се е показала несръчна, невежа и глупава. Въобще не трябваше да се намесва, не трябваше да вярва на наръчника. Дори и вратната му вена да се бе пръснала, нещата не можеха да изглеждат толкова страшни. Все така правеше — прекалено самонадеяно подхождаше към ужасно сложни неща. Трябваше да си даде сметка, че тук не може да се държи като на репетициите на струнния квартет.

Имаше и нещо друго, далеч по-ужасно по същността си и напълно извън контрола ѝ, извикващо спомени, за които отдавна бе решила, че всъщност не са нейни. Само преди половин минута се гордееше с това, че е успяла да овладее чувствата си и да запази спокойствие. Сега обаче бе неспособна да потисне изначалната си погнуса, органичния си ужас от това да бъде олигавена с течност, със слуз от друго тяло. При полъха на морския бриз течността за секунди се бе вледенила по кожата ѝ и въпреки това, точно както бе очаквала, сякаш я изгаряше. Нищо в природата ѝ не бе в състояние да спре внезапния ѝ вик на отвращение. Чувството, че това нещо пълзи по кожата ѝ на гъсти струйки, несвойствената му млечност, интимната му нищестена миризма, която влачеше след себе си вонята на срамна тайна, заключена в плесенясало тясно помещение — свръх силите ѝ бе да понесе всичко това, трябваше да се освободи от него. Докато Едуард се смаяваше пред очите ѝ, тя се обърна, набързо се привдигна на колене, грабна една възглавница изпод покривката на леглото и отчаяно захвана да се бърше. Още докато го правеше, знаеше колко отвратително, колко невежливо е поведението ѝ, колко увеличава мъката му, че я вижда как бърза да премахне от кожата си нещото, излязло от него. Впрочем това не беше много лесно. Колкото повече го размазваше, толкова повече то се залепваше за нея и на места вече засъхваше в напукан гланц. Беше се разцепила на две същности — едната бясно размахваше възглавницата, а другата наблюдаваше и се

ненавиждаше за това. Непоносимо бе, че го принуждава да я гледа — нея, истеричната, наказваща го жена, с която наивно бе сключил брак. Чувстваше се способна да го намрази за това, на което в момента бе свидетел и нямаше никога да забрави. Трябваше да се махне от него.

Изпаднала в безумие от ярост и срам, Флорънс скочи от леглото. А другата, наблюдаващата половинка, сякаш спокойно ѝ казваше, макар и не точно с думи: „Ето това значи да си луда“. Не можеше да го погледне. Бе цяло мъчение да стои в една стая с човек, видял я в това състояние. Грабна обувките си от земята, втурна се през гостната, покрай остатъците от провалена вечеря, излезе в коридора, тръгна надолу по стълбите, излезе през главния вход, после заобиколи хотела и се затича по обраслата с мъх ливада. Продължи да тича и не спря дори когато най-после стигна до плажа.

[1] От сватбения обет: „С този пръстен за теб се венчавам, с тялото си да те боготворя и всички земни блага с теб да деля“. — Б.р. ↑

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

През кратката година между първата си среща с Флорънс в Сейнт Джайлс и сватбата им в Сейнт Мери на по-малко от половин миля разстояние оттам Едуард често бе канен да прекарва нощта в обширната викторианска вила край Банбъри Роуд. Вайълет Понтинг му даваше стаята на най-горния етаж, наричана в семейството „малката стая“. Тя бе целомъдрено отдалечена от стаята на Флорънс и гледаше към дългата сто ярда и оградена със зид вътрешна градина, а отвъд нея — към земите на някой от колежите или на старчески дом — той така и не си направи труда да разбере. „Малката стая“ беше по-голяма от която и да било стая на къщурката в Тървил Хийт, а може би по-голяма и от гостната. Едната стена бе покрита с обикновени, боядисани в бяло рафтове, изпълнени с издания на „Лоеб“ на латински и гръцки. На Едуард му харесваше да го свързват с подобни сериозни четива, макар да знаеше, че няма да заблуди никого, като оставя екземпляри на Епиктет или Страбон на нощната си масичка. Както навсякъде другаде в къщата, стените на стаята му бяха боядисани в екзотично бяло — във владенията на семейство Понтинг не се намираше и късче от тапет на цветя или на райета, а подовете бяха покрити с голи, необработени дъски. Той разполагаше с целия най-горен етаж на къщата, където имаше и просторна баня, разположена на половин стълбищна площадка, с викториански прозорци от оцветено стъкло и лакирани коркови плочки, което също бе новост за него.

Леглото му беше широко и необичайно твърдо. В единия от ъглите, под чупката на тавана, имаше изциклена чамова маса с чупещ се лампа и боядисан в синьо кухненски стол. Нямахме никакви картини или килими, нито дребни украшения, нямаше списания с разръфани страници или каквито и да било други следи от хобита или проекти. За първи път в живота си той направи частично усилие да не разхвърля, понеже обитаваше стая, в каквата досега не бе живял; стая, в която мислите ти могат да текат спокойно и подредено. Тъкмо тук през една чудесна ноемврийска нощ Едуард написа на Вайълет и Джефри

официално писмо, в което изложи амбицията си да се ожени за дъщеря им и не толкова ги помоли за разрешение, колкото самоуверено поиска одобрението им.

И не сбърка. Те изглеждаха възхитени и през един неделен ден отбелязаха годиша със семеен обяд в хотел „Рандолф“. Едуард познаваше света твърде малко, за да се изненада от радушния прием, който му оказа семейство Понтинг. Вежливо прие, като нещо, което му се полагаше в ролята му на сериозен приятел, а по-късно и на годеник на Флорънс, че когато идва на стоп или с влака от Хенли до Оксфорд, стаята винаги ще бъде на негово разположение, че за него винаги ще има място около масата, където ще го питат за мнението му за правителството и за световното положение, че ще може да се движи свободно из библиотеката и в градината с игрището за крокет и разчертания корт за бадминтон. Бе благодарен, но не и учуден, когато прането му се смеси с прането на семейството и на одеялото в края на леглото му започна да се появява спретната изгладена купчинка, дело на чистачката, която идваше всеки делничен ден.

Изглеждаше напълно естествено, че Джефри Понтинг пожела да играе с него тенис на тревните кортове на Съмъртаун. Едуард бе посредствен играч. Имаше приличен сервис, благодарение на височината си, а и от време на време успяваше да забие някоя яка топка от задната линия. Ала около мрежата бе несръчен и глупав — не можеше да разчита на метежния си бекхенд и предпочиташе да гони топките отляво. Малко се страхуваше от бащата на приятелката си, безпокоеше се, че Джефри Понтинг ще го сметне за самозванец, за натрапник, за крадец, възнамеряващ да посегне на девствеността на дъщеря му и после да изчезне, което бе вярно само в първата част. Докато отиваха с колата към кортовете, Едуард се тревожеше и за играта — щеше да е невъзпитано да победи, но щеше също да е пълна загуба на време за домакина, ако Едуард не му оказеше прилична съпротива. И по двете точки безпокойствата му бяха напълно излишни. Понтинг бе от съвсем различна категория — играеше с бързи и точни удари и с невероятна енергичност за петдесетгодишен мъж. Спечели първия сет с шест на едно, втория с шест на нула, третия с шест на едно, но най-впечатляваща бе яростта му, когато Едуард успееше да отскубне някоя точка. Докато младежът се връщаше да заеме позиция, на другия край на корта по-старият играч с негодуващ тон си изнасяше

някаква лекция, която, доколкото Едуард успяваше да разбере от своя край, съдържаше заплахи за самонаказание. И наистина, от време на време Понтинг се удряше силно с ракетата по десния хълбок. Той не само искаше победа, и то лесна победа. Той искаше да спечели всички точки. Почти се разкрещя заради двата гейма, които бе изгубил в първия и третия сет, и няколкото неволни грешки. „О, за Бога, човече! Какво чакаш!“ По пътя към къщи в колата бе немногословен и Едуард почувства, че дузината точки, спечелени за трите сета, си бяха своеобразна победа. Ако обаче бе победил истински, можеше и никога да не види Флорънс отново.

Джефри Понтинг се отнасяше, общо взето, приветливо с него, по своя си нервен и енергичен начин. Ако Едуард се случеше в къщата, когато той се връщаше от работа към седем часа, Понтинг обикновено отваряше шкафчето си за напитки и приготвяше за двамата джин с тоник — тоникът и джинът бяха в равни количества. Слагаше и много ледени кубчета, които за Едуард бяха новост. Сядаха в градината и говореха за политика — тоест Едуард изслушваше възгледите на бъдещия си тъст за западането на британската търговия, за споровете в профсъюзите и безумното даване на независимост на различните африкански колонии. Дори когато бе седнал, Понтинг не се отпускате — пазеше равновесие на ръба на стола си, готов да скочи всеки момент, а докато говореше, подрусваше коляното си или мърдаше пръстите си в сандалите в унисон с ритъма на мисълта си. Бе доста понисък от Едуард, но с яка конструкция, с покрити с руси косми мускулести ръце, които обичаше да показва, носейки ризи с къси ръкави дори на работа. Плешивостта му също сякаш подчертаваше по-скоро силата, отколкото възрастта му — загорялата кожа бе опъната и гладка на черепа като издуто от вятъра платно. При определено осветление едрото му лице с малки месести устни, които си почиваха само когато се цупеха, с копчест нос и с раздалечени очи приличаше на гигантски зародиш.

Флорънс сякаш не желаше да се присъединява към тях за тези градински разговори, а вероятно и Понтинг не я искаше там. Едуард виждаше, че бащата и дъщерята рядко говорят помежду си, освен когато са в компанията на други хора, а тогава разговорите им са маловажни. Но му се струваше, че въпреки това и двамата имат силно усещане за взаимното си присъствие и че разменят погледи, докато

другите говорят, сякаш за да споделят скритото си неодобрение от чутото. Понтинг винаги обвиваше с ръка раменете на Рут, но никога — поне пред Едуард — не прегръщаше голямата ѝ сестра. И все пак в разговор Понтинг често си служеше с изрази като „Флорънс и ти“ или „вие, младите“, и го правеше по приятен начин. Тъкмо той, а не Вайълет се развълнува особено при новината за годежа, организира обед в „Рандолф“ и вдигна половин дузина тостове. През ума на Едуард полунасерiously мина мисълта, че Понтинг някак прекалено бърза да се освободи от дъщеря си.

Някъде по това време Флорънс спомена пред баща си, че Едуард би могъл да се окаже полезен за фирмата. През една съботна утрин Понтинг го откара с хъмбъра до фабриката си в околностите на Уитни, където се проектираха и сглобяваха натъпкани с транзистори научни инструменти. Докато си проправяха път през неразборията от тезгяси, през познатата миризма на метални спойки, той сякаш не бе особено смутен от факта, че Едуард, който силно се впечатляваше от всичко, свързано с науката и техниката, не успя да зададе нито един интересен въпрос. Едуард малко се оживи, когато в една задна стая без прозорци се запозна с плешивия, дваисет и девет годишен директор по продажбите, който имаше диплома по история от университета „Дъръм“ и бе писал докторска дисертация по въпросите на средновековното монашество в Североизточна Англия. На чаша джин с тоник същата вечер Понтинг предложи на Едуард работа като търговски пътник към фирмата, който да осигурява нови покупко-продажби. Трябваше да попрочете едно-друго за продуктите, оттук-оттам за електрониката и съвсем малко за договорното право. Едуард, който все още нямаше планове за кариерата си и лесно можеше да си представи как пише исторически книги по влакове и по хотелски стаи между срещите и съвещанията, се съгласи по-скоро в духа на доброто възпитание, отколкото от истински интерес.

Домакинската работа, която Едуард предлагаше да върши, го привърза още по-здраво към семейство Понтинг. През онова лято на 1961 година той многократно окоси различните морави — градинарят им отсъстваше по болест, нацепи към десет кубика дърва за склада с горивото и редовно караше втората кола, един Остин 35, до буницето с излишните вещи от неизползвания гараж, който Вайълет искаше да преустрои в библиотека. В същата тази кола — никога не му

разрешиха да взима хъмбъра, — откарваше Рут, сестрата на Флорънс, у приятели и братовчеди в Тейм, Банбъри и Стратфорд, а след това я прибираще. Беше шофьор и на Вайълет — един път я отведе на един симпозиум за Шопенхауер в Уинчестър и по пътя тя го подложи на строг разпит за интереса му към хилиастките^[1] култове. Доколко гладът и социалните промени са повлияли на възникването им? И не можело ли движението да се възприеме като ранна форма на социализъм от руски тип поради антисемитизма си и нападенията над Църквата и търговците? И още един провокативен въпрос: ядрената война не била ли модерният еквивалент на Апокалипсиса от Книга Откровение? И хората не били ли принуждавани от историята си и от чувството си за вина да мечтаят за собственото си унищожение?

Той отговаряше нервно, чувствайки, че подлагат на проверка интелектуалната му издръжливост. Докато говореше, се движеха из покрайнините на Уинчестър. С периферното си зрение я видя как изважда пудриерата си и разкрасява мършавото си бяло лице. Бе силно впечатлен от бледите ѝ, прилични на върлини ръце, и от острите ѝ лакти и отново се зачуди дали наистина можеше да бъде майка на Флорънс. Ала сега бе длъжен да се съсредоточи, както и да шофира. Каза ѝ, че според него разликата между тогава и сега е по-важна от приликата. И по-точно разликата между една ужасна и абсурдна фантазия, съчинена от един мистик след Желязната епоха и после разкрасена от лековерните му средновековни последователи, от една страна, и от друга — рационалния страх от едно възможно и ужасяващо събитие, което можем да предотвратим.

Тя му отвърна с тон на остро порицание, че не я е разбрал напълно, с което всъщност приключи разговора. Не ставало дума за това дали средновековните последователи на култове бъркали за Книга Откровение и за края на света. Разбира се, че бъркали, но и вярвали дълбоко, че са прави, и действали според убежденията си. По същия начин и той искрено вярвал, че ядрените оръжия могат да унищожат света, и действал съобразно с това. Било напълно без значение, че той грешал, че всъщност подобни оръжия предпазвали света от войни. Това било в крайна сметка целта на ядреното възпиране. Той като историк несъмнено бил научил, че през вековете масовите заблуди имали общи теми. Когато осъзна, че тя оприличава подкрепата му на Кампанията за ядрено разоръжаване с членството в хилиастка секта,

Едуард любезно прекрати разговора и последната половин миля изминаха в мълчание. При друг случай той шофира на Вайълет до Челтнъм и обратно. В Челтнъм тя изнесе лекция на шестокласниците от Лейдис колидж за ползата от оксфордското образование.

Междувременно неговото собствено образование бързо напредваше. През това лято яде за първи път салата с поливка от лимон и олио, а на закуска — кисело мляко — славен продукт, за който знаеше от една книга за Джеймс Бонд. Готвенето на притиснатия му от задачи баща и режима от пайове и пържени картопки през студентските му години трудно биха го подготвили за странните зеленчуци — патладжаните, зелените и червените чушки, тиквичките и сладкия грах, които редовно му се сервираха. Бе учуден, дори леко объркан, когато при първото му посещение Вайълет му поднесе най-напред купа с недоуврял грах. Трябваше да преодолее известно отвращение, не толкова към вкуса, колкото към лошата слава на чесъна. Рут не можа да спре да се смее в продължение на няколко минути, докато накрая не ѝ се наложи да излезе от стаята, когато той нарече франзелата „кроасан“. Още в началото впечатли всички в семейство Понтинг, когато заяви, че никога не е ходил в чужбина, с изключение на Шотландия, където е изкачвал планините Мънро на полуостров Кнойдарт. За първи път в живота си опита мюсли, маслини, пресен чер пипер, хляб без масло, аншоа, недопечено агнешко, сирене, различно от чедър, гювеч, френски колбаси, френска рибена чорба, цели ястия без картофи и най-странното от всичко — някаква розова рибена паста — тарاما салата. Вкусът на много от тези неща бе леко отблъскващ и те по някакъв неопределен начин си приличаха едно с друго, но той бе твърдо решен да покаже известна изтънченост. Макар че понякога, ако ядеше прекалено бързо, дори му се повдигаше.

Някои от новостите, към които бързо се пристрасти, бяха прясно смляното филтър кафе, портокаловият сок на закуска, патешко конфи, пресни смокини. Не си даваше сметка колко особено бе семейство Понтинг — преподавателка от Оксфорд, женена за успешен бизнесмен, като при това Вайълет, която бе някогашна приятелка на модната авторка на готварски книги Елизабет Дейвид, успяваше да съчетава поддържането на домакинство на гребена на кулинарната революция с четенето на лекции пред студенти за монадите и

категоричния императив. Едуард поглъщаше тези домашни обстоятелства, без да осъзнава екзотичния им разкош. Приемаше, че животът на оксфордските преподаватели поначало е такъв и за нищо на света не искаше да се покаже впечатлен.

Всъщност бе запленил, живееше като насън. През онова топло лято желанието, което изпитваше към Флорънс, бе неделимо от декора — огромните бели стаи и безпрашните дъсчени подове, затопляни от слънчевата светлина, хладният зелен въздух на обраслата градина, който нахлуваше в къщата през отворените прозорци, уханните цветове на Северен Оксфорд, масите в библиотеката, отрупани с нови книги с дебели корици, последните произведения на Айрис Мърдок (тя бе приятелка на Вайълет), на Набоков, на Ангъс Уилсън и първата му среща със стереограмофона. Една сутрин Флорънс му показва откритите, бляскави оранжеви електронни лампи на усилвателя, които се подаваха от една елегантна сива кутия, и високите до кръста му високоговорители и му пусна убийствено силно симфонията „Хафнер“ на Моцарт. Началният октавен скок го порази с дръзновената си яснота — пред него изведнъж се разкри целият оркестър, при което той размаха юмрук и извика, че я обича, без да се интересува кой може да го чуе. Казваше го за първи път в живота си — на нея или на когото и да било друг. Тя му върна с гримаса същите думи и се засмя, възхитена, че най-после го е видяла развълнуван от класическо музикално произведение. Той прекоси стаята и се опита да танцува с нея, но музиката запрепуска и се разбунни и те набързо спряха, прегърнати и погълнати от водовъртежа ѝ.

Как можеше да не си признае вътрешно, че в бедното му откъм емоции съществуване това бяха необикновени изживявания? Успяваше все пак да не мисли много по въпроса. Не бе интроспективен тип и фактът, че обикаляше из къщата ѝ с постоянна ерекция, или поне така му се струваше, някак притъпяваше или ограничаваше мислите му. По негласните закони на дома ѝ му бе разрешено през деня да се изляга на леглото ѝ, докато тя се упражнява на цигулката, при положение, че вратата на стаята ѝ остава отворена. Предполагаше се, че чете, ала единственото, което можеше да прави, бе да я гледа и да се възхищава на голите ѝ ръце, на кариоката през косата ѝ, на правия ѝ гръб, на сладкото накланяне на брадичката ѝ, когато подлагаше инструмента под нея, на извивката на гърдите ѝ, очертаващи се на фона на

прозореца, на това как краят на памучната ѝ пола се въртеше около потъмнелите ѝ от слънцето прасци при тегленето на лъка, на малките мускулчета в същите тези прасци, които се вълнуваха, когато тя се движеше и поклащаше. От време на време Флорънс въздишаше, недоволна от някоя въображаема неточност на тона или фразирането, и неспирно повтаряше цели пасажи. Друг показател за настроението ѝ бе начинът, по който обръщаше страниците на нотите — понякога преминаваше към поредното упражнение с рязко, отривисто движение на китката, а друг път вършеше това спокойно и бавно, най-сетне доволна от себе си или пък в очакване на нови удоволствия. Бе силно впечатлен от способността ѝ да забравя за присъствието му — тя имаше дарбата да се съсредоточава напълно, докато той бе способен да прекара цял ден в някакво гранично състояние между скука и възбуда. Можеше да измине и час, преди тя да даде вид, че си е спомнила за присъствието му, и въпреки че се обръщаше и му се усмихваше, никога не отиваше при него на леглото — оставаше до статива или от жестока професионална амбиция, или по силата на някакъв друг неписан домашен закон.

Разхождаха се по Порт Медоу край Темза — нагоре по течението, до „Костура“ и „Пъстървата“, за да изпият по бира. Когато не говореха за чувствата си — Едуард започваше да се пресища от подобни разговори, — обсъждаха амбициите си. Той ѝ разказваше истории за полузабравени фигури, прекарвали известно време в обкръжението на велики личности или самите те добили кратка известност. Описваше ѝ дивото препускане на север на сър Робърт Кейри, как пристигнал в двора на Джеймс с окървавено лице след едно падане от коня и как след всичките си усилия не спечелил нищо. След разговора си с Вайълет Едуард бе решил да прибави към поредицата един от средновековните герои на Норман Кон — самобичуващ се Месия от 1360 година, чиято поява била предречена в пророчествата на Исая, както обявявали самият той и сподвижниците му. Христос бил просто негов предшественик, докато той бил както императорът от „последните дни“, така и Бог. Неговите самобичуващи се последователи му се подчинявали робски и се молели за него. Казвал се Конрад Шмид и вероятно бил изгорен на клада от Инквизицията през 1368 година, след което многобройните му последователи просто се стопили. Едуард предвиждаше отделните истории да не надвишават

двеста страници и да бъдат публикувани от „Пенгуин“, а когато цялата поредица е готова, да се продават и като комплект в специална кутия.

Естествено, Флорънс говореше за своите планове с квартета „Енисмор“. Веднъж му разказа как преди седмица ходили в стария ѝ колеж и изсвирили целия втори „Разумовски“ на Бетовен на преподавателя ѝ и той, разбира се, много го харесал. Веднага им казал, че имат бъдеще и че трябва на всяка цена да останат заедно и да работят сериозно. Казал им също да отделят внимание на репертоара си, да се съсредоточат върху Хайдн, Моцарт, Бетовен и Шуберт и да оставят за по-късно Шуман, Брамс и композиторите от двайсети век. Флорънс обясни на Едуард, че не иска никакъв друг живот, че не може да си представи да пропилее годините си на задна позиция в някой оркестър, ако въобще успее да получи някакво място. С квартета работата била изключително интензивна и нуждата от концентрация много голяма, тъй като всеки изпълнител бил като солист, а музиката била толкова красива и богата, че всеки път, когато изсвирвали някое произведение, откривали по нещо ново.

Обясни му всичко това със съзнанието, че класическата музика не означава нищо за него. За Едуард тя бе най-приятна, когато се чуваше тихичко в далечината — поток от недиференцирано мяучене, стъргане и бибиפקане, обикновено считан за синоним на сериозност, зрелост и уважение към миналото и изцяло неспособен да предизвика интерес или вълнение. Флорънс обаче мислеше, че победният му вик при увертюрата на симфонията „Хафнер“ е някакъв пробив, затова го покани да отиде с нея в Лондон и да присъства на една репетиция. Той веднага прие — разбира се, искаше да я гледа, докато свири, но преди всичко бе любопитен да провери дали онзи челист Чарлс, когото тя споменаваше доста често, може да му бъде съперник. Ако беше така, налагаше се Едуард да му демонстрира присъствието си.

Поради лятното затишие изложбената зала за пиана до Уигмор Хол даваше на квартета стая за репетиции на номинална цена. Флорънс и Едуард пристигнаха доста преди другите, за да може тя да го разведе из сградата. Той си помисли, че зелената стая, миниатюрната съблекалня, дори залата и куполът едва ли заслужаваха такова благоговейно отношение. Флорънс се гордееше с Уигмор Хол, сякаш самата тя го беше проектирала. Заведе го на сцената и го помоли да си представи възбудата и ужаса на изпълнителя в момента, когато

излиза пред компетентната публика. Той не можа, въпреки че не си го призна. Тя му каза, че някой ден ще се случи, била решила — квартет „Енисмор“ ще дойде тук, за да свири прекрасно и да се прослави. Заради тържествеността на обета ѝ той я обикна още повече. Целуна я, след това скочи долу в залата и отиде до третия ред, в самия център, където си обеща, че каквото и да се случи, той ще бъде там на този ден, на същото това място, 9 С, и пръв ще ръкопляска и ще вика „браво“ накрая.

Когато репетицията започна, Едуард седна тихо в един ъгъл на голата стая, обзет от дълбоко щастие. Бе открил, че да си влюбен не е стабилно състояние, че любовта идва на все нови и нови изблици или вълни, на една от които се носеше в момента. Челистът, явно смутен от новия приятел на Флорънс, беше някакъв заекващ тиквеник с ужасно кожно заболяване и Едуард успя да изпита съжаление към него и великодушно да му прости раболепното вторачване във Флорънс, понеже и той самият не можеше да откъсне очите си от нея. Когато започна да се готви за работа с приятелите си, тя изпадна в някакво задоволство, граничещо с транс. Сложи кариоката през косата си и Едуард, в очакване на започването на сеанса, се размечта не само за любене с нея, но и за женене, за семейство и за дъщерята, която биха могли да имат. Мисълта за подобни неща определено бе знак за зрелост. Може би ставаше дума просто за порядъчната версия на една стара мечта да го обичат повече от едно момичета. Дъщерята щеше да е наследила красотата и сериозността на майка си, както и чудесния ѝ прав гръб, и със сигурност щеше да свири на някакъв инструмент — вероятно на цигулка, въпреки че той не изключваше напълно електрическата китара.

Точно този следобед Соня — виолистката, съседка по коридор на Флорънс в общежитието, пристигна, за да свири в квинтета на Моцарт. Най-после бяха готови да започнат. Настъпи най-кратката възможна мобилизираща тишина, на която самият Моцарт би бил способен. Още щом започнаха да свирят, Едуард бе поразен от невероятната сила и жилавост на звука и от кадифеното преливане на разните инструменти един в друг. В продължение на дълги минути се наслаждаваше на музиката, докато не изпусна нишката и не се отегчи, както ставаше обикновено, от това, което му се струваше превзето и еднообразно. Тогава Флорънс обяви прекъсване и тихо съобщи забележките си,

после имаше общо обсъждане и всичко започна отначало. Така направиха няколко пъти и благодарение на повторенията Едуард започна да долавя една отчетлива нежна мелодия и мимолетни преплитания между изпълнителите, смели спускания надолу и стремителни изкачвания във висините, така че с нетърпение зачака следващото изпълнение. По-късно, във влака за към къщи, можа да ѝ каже напълно искрено, че музиката го е развълнувала, и дори ѝ изтананика части от нея. Флорънс бе толкова трогната, че даде още едно обещание отново с вълнуващата тържественост, от която очите ѝ сякаш ставаха двойно по-големи. Когато настъпел големият ден за дебюта на квартет „Енисмор“ в Уигмор Хол, щели да изсвирят този квинтет специално за него.

В отговор той отнесе в Оксфорд една подборка от плочи, взети от бащината му къща с намерението да я научи да ги харесва. Тя седна неподвижно, затвори очи и прекалено съсредоточено и търпеливо изслуша Чък Бери. Едуард мислеше, че „Рол овър Бетовен“ няма да ѝ хареса, но на нея пък ѝ се стори много смешно. Опита да каже по нещо положително за всяка песен, но си служеше с думи като „жизнерадостно“, „свежо“ и „искрено“ и той разбра, че просто се мъчи да бъде любезна. Когато ѝ намекна, че всъщност не „усеща“ рокендрола и че няма нужда да се мъчи повече, тя призна, че това, което не понасяла, били барабаните. След като мелодиите били толкова елементарни — най-вече в прости четири четвърти тактове, защо било необходимо това неспирно блъскане и удряне и тракане за спазване на такта? Какъв бил смисълът, след като вече имало ритъм китара, а често и пиано? Ако музикантите искали да им се отмерва тактът, защо не си вземели метроном? Какво щяло да стане, ако квартет „Енисмор“ си наемел барабанист? Той я целуна и ѝ каза, че била най-задръстеното същество в цялата западна цивилизация.

— Но ти ме обичаш! — отвърна му тя.

— *Точно затова* те обичам.

В началото на август, когато един от съседите от Тървил Хийт се разболя, на Едуард му предложиха временно половин щатна работа като домакин на клуба по крикет на Тървил. Трябваше да е там по дванайсет часа седмично и можеше да ги изработва, когато поиска. Харесваше му да излиза от къщи в ранна утрин, преди дори баща му да се е събудил, и бавно да слиза сред птичето пеене надолу по алеята

с липите, сякаш земята бе негова. През първата седмица подготви игрището за местното дерби — голямата игра срещу „Стонър“. Подстрига тревата, прекара валяка през нея и помогна на един дърводелец, който бе дошъл от Хамбълдън, да измайстори и боядиса нов параван за играта. Когато не работеше или не бе зает с нещо в къщи, тръгваше направо за Оксфорд, не само понеже копнееше да види Флорънс, но и за да отложи посещението ѝ в неговия дом, където щеше да се запознае със семейството му. Тревожеше се — чудеше се какво ще си помислят тя и майка му една за друга или как Флорънс ще реагира на мръсотията и безпорядъка в селската къща. Мислеше, че му трябва време, за да подготви и двете жени, но се оказа, че това няма да е необходимо. Когато през един горещ ранен петъчен следобед пресичаше терена, видя Флорънс, която го чакаше в сянката на павилиона. Тя знаеше в кои часове работи, бе взела ранен влак и бе извървяла пътя от Хенли до долината Стонър с карта в ръка и два портокала в платнена чанта през рамо. В продължение на половин час го бе наблюдавала как маркира отдалечения край на игрището. Беше го обичала от разстояние — така му каза, докато се целуваха.

През този прелестен момент от ранния период на любовта им двамата тръгнаха бавно, ръка за ръка, нагоре по великолепната алея, като вървяха по средата ѝ, сякаш за да я вземат само за себе си. Сега, когато бе неизбежна, перспективата за срещата ѝ с майка му и със селската къща вече не му изглеждаше толкова страшна. Сенките, хвърляни от липите, бяха толкова гъсти, че изглеждаха синьо-черни в ярката светлина, а пустият хълм бе покрит с млади треви и диви цветя. Той се надуваше пред нея с познанията си за местните названия и дори откри край пътя една туфа чилтънска тинтява. Откъснаха си само едно стръкче. Видяха жълта овесарка, зеленика, а после един ястреб се стрелна набързо под остър ъгъл над една трънка. Тя не знаеше имената дори на най-обикновени полски птици, но каза, че имала намерение да ги научи. Захласваше се от радост пред красотата на умело избрания маршрут — пред долината Стонър бе предпочела тесния селски път към затънтения Бикс Ботъм, който се виеше край обвитите в бръшлян развалини на църквата „Сейнт Джеймс“, по гористите хълмове до общинската мера на Мейдънсгроув, където открила необятна шир от диви цветя, после през буковите гори чак до Пишил Банк, където една малка църквица от тухла и камък била разположена с дворчето си тъй

красиво на склона на възвишението. Когато му описваше всяко едно от тези места — а той ги познаваше толкова добре, — си я представяше как върви самичка към него в продължение на часове и спира единствено за да сбърчи чело над картата. И всичко това заради него. Какъв подарък му бе направила! Никога не бе я виждал толкова щастлива, нито толкова хубава. Бе привързала косата си назад с парче черно кадифе, носеше черни джинси, гуменки и бяла блуза, от чийто илик стърчеше затъкнато накриво глухарче. Докато вървяха към къщата, тя постоянно дърпаше озеленения му от тревата ръкав за още някоя целувка, макар и да бяха от най-невинните целувки, но поне този път той прие щастливо, или поне спокойно, че няма да отидат подалеч. След като обели портокала, който ѝ беше останал, за да си го разделят по пътя, ръката ѝ залепна за неговата. Бяха изпълнени с невинен трепет от нейното ненадейно пристигане, животът им изглеждаше весел и свободен и имаха пред себе си цял уикенд.

* * *

Споменът за тази разходка от игрището за крикет до къщата иронично споходи Едуард година по-късно, през първата му брачна нощ, докато ставаше от леглото в полумрака. Усещаше как в него се борят противоположни чувства и се нуждаеше от най-добрите, най-нежните си мисли за нея, иначе му се струваше, че ще се огъне, че просто няма да издържи. Докато прекосяваше стаята, за да вдигне нещата си от пода, краката му се движеха тежко, сякаш бяха втечнени. Обу гащетата си, взе панталоните и дълго ги държа увиснали в ръцете си, загледан през прозореца в посърналите от вятъра дървета, превърнати от тъмнината в безформена сивозелена маса. Високо в небето висеше мътен полумесец, който не пръскаше никаква светлина. Сякаш отведнъж отприщен, плисъкът на вълните, които се разбиваха в брега на равни интервали, нахлу в мислите му и го изпълни с умора — неспирните закони и процеси на физическия свят, на луната, на приливите и отливите, от които той обикновено не се вълнуваше особено, въобще не се влияеха от неговото състояние. Този свръхочевиден факт бе много жесток. Как щеше да се оправи сам и без подкрепа? Как можеше да слезе долу и да застане лице в лице срещу

нея на плажа, където мислеше, че е отишла? Панталоните висяха в ръцете му, тежки и нелепи, подобни на два кюнеца от плат, съединени в единия си край, някаква измислена мода, наложена през последните векове. Когато ги обуе, ще трябва отново да стане част от обществото, да се върне към задълженията си и към истинските измерения на срама си, към необходимостта да отиде да я намери. Затова отлагаше.

Както често става с паметта, някои моменти от разходката му с Флорънс към Тървил Хийт се губеха в полусянка от забрава. Навярно при пристигането в къщата бяха заварили майка му сама — баща му и момичетата сигурно са били още в училището. Марджъри Мейхю обикновено се стряскаше от непознати лица, но Едуард нямаше никакъв спомен от запознанството им с Флорънс, нито би могъл да каже как реагира годеницата му на претрупаните и мизерни стаички, на миризмата на канал, която се носеше от кухнята и винаги бе най-непоносима през лятото. Спомняше си само откъслечни неща за следобеда — някои гледки, като от стари пощенски картички. На една от тях през зацапаните, споени с олово стъкла на прозореца на дневната се виждаше дъното на градината, където Флорънс и майка му седяха на пейката с ножици в ръце и екземпляри от списание „Лайф“ и си бърбеха, докато изрязваха страници. На връщане от училище момичетата вероятно бяха завели Флорънс да види новороденото магаренце на някой съсед, понеже на една друга картичка трите се прибираха през селската поляна, хванати за ръце. На третата Флорънс носеше поднос с чай в градината за баща му. О, да, не биваше да се съмнява — тя бе добро момиче, най-доброто, и през онова лято всички от семейство Мейхю се влюбиха в нея. Близначките дойдоха с него в Оксфорд и прекараха един ден край реката с Флорънс и сестра ѝ. Марджъри постоянно питаше за Флорънс, въпреки че така и не успя да запомни името ѝ, а Лайънел Мейхю с целия си житейски опит посъветва Едуард да се ожени за „това момиче“, преди да го е изпуснал.

Връщаше се към тези спомени от миналата година, към гледките от селската къща, към разходката под липите, към лятото в Оксфорд не от сантиментално желание да засили болката си или да ѝ се отдаде, а за да я потуши и да се почувства влюбен, както и за да спре в зародиш нещо, което още не искаше да си признае — едно начално помрачаване на настроението, някакво мрачно осъзнаване, първите капки на

отровата, която вече започваше да го изпълва. Гневът. Демонът, който бе потиснал по-рано, когато мислеше, че търпението му се изчерпва. Изкушаваше се да му се поддаде — сега, когато бе сам и можеше да го остави да се развихри. Дължеше го на самоуважението си след подобно унижение. С какво щеше да му навреди една обикновена мисъл? По-добре да приключи с всичко сега, докато стои тук полугол и предаден сред останките от първата си брачна нощ. На помощ му идваше яснотата, настъпваща с внезапната липса на желание. Сега, когато мислите му вече не се смекчаваха или замъгляваха от копнежа, бе способен да регистрира обидата със съдебна обективност. И то каква обида само, с какво пренебрежение се бе отнесла тя към него, когато нададе вик на отвращение и се засуети с възглавницата, каква внезапна промяна — да избяга така от стаята, без да каже дума, зарязвайки го с цялата тежест на срама и провала! Бе положила всички усилия, за да направи ситуацията още по-ужасна и непоправима. Отнасяше се към него с презрение, искаше да го накаже, да го остави сам да разсъждава над своята несполука, без никаква мисъл за собствената си вина. Та нима не се дължеше всичко на движенията на ръката ѝ, на пръстите ѝ? При спомена за онова докосване, за онази сладка тръпка една нова и остра възбуда започна да разсейва мислите му и да го отклонява от огрубяващите го разсъждения, изкушавайки го да започне да ѝ прощава. Но устоя. Бе намерил за какво да се захване и не смяташе да отстъпва. Чувстваше, че му предстои нещо по-трудно и че най-последно го е открил, попаднал е на него, като миньор, направил пробив към по-широк тунел — мрачен, но достатъчно просторен проход за набиращата се в него ярост.

Най-последно всичко му стана ясно. Какъв глупак е бил, как е могъл да не го види по-рано. Цяла година да страда в мълчаливо терзание, да я желае до болка, да иска толкова малки неща, смешно невинни неща като истинска, пълна целувка и възможността да се опипват взаимно, а мисълта за предстоящата женитба да бъде единствената му утеха. И от какви само удоволствия ги бе лишила и двамата! Дори и да не можеха да се любят преди сватбата, кому бе нужна онази изкуственост, онова мъчително въздържание? Да търпи така безропотно като вежлив глупак! Други мъже щяха да поискат повече или да се отдръпнат. И ако след цяла година усилено въздържание се бе провалил в решителния момент, нима имаше вина? Дотук! Ще отхвърли това унижение, няма

да го признае. Скандално е, че тя си позволява да се прави на разочарована, да изхвърча от стаята, когато вината е нейна. Той е трябвало да си признае, че тя не обича целувките и опипването, не ѝ харесва близостта на телата им, не се интересува от него. Че е безчувствена, без абсолютно никакви желания. И никога не може да изпита онова, което изпитва той. Едуард премина нататък с фатална лекота — тя е знаела всичко това, и то през цялото време, как може да не го е знаела? И съзнателно го е измамила. Искала е да има мъж заради приличието или за да достави удоволствие на родителите си, или за да бъде като всички други. Или си е мислила, че това е просто игра. Не го обичаше, не можеше да обича по начина, по който мъжете и жените се обичаха, и го знаеше и го пазеше в тайна от него. Беше непочтена.

Не е лесно подобни тежки истини да се предъвкват на бос крак и по гащета. Едуард обу панталона си и пипнешком намери чорапите и обувките си, после обмисли всичко отново, изглади неточностите, грапавите преходи и свързващите пасажи, които разпръсваха собствените му съмнения. Така усъвършенства защитата си и почувства, че яростта му избликва отново. Тази ярост приближаваше върховия си момент и щеше да бъде безсмислена, ако останеше неизречена. Всичко трябваше да се изясни. Тя щеше да разбере какво мисли и чувства той — щеше да ѝ го каже и да ѝ го покаже. Едуард грабна сакото си от стола и бързо излезе от стаята.

[1] Хилиазъм или милениализъм — учение за настъпването на хилядолетно земно царство на Исус Христос. — Б.р. ↑

ПЕТА ЧАСТ

Тя го гледаше как идва по брега към нея. На фона на притъмняващите морски камъчета контурите му бяха като индигово петно — на моменти то ѝ се струваше неподвижно, трепкащо и с размиващи се очертания, на моменти изведнъж се приближаваше, сякаш отместено като пионка за шах с няколко квадратчета напред. Последните останки от дневна светлина се оттегляха от плажната ивица. Зад гърба ѝ, далеч на изток, се мяркаха светлинните точки на Портланд, а в ниските облаци матово се отразяваше жълтеникавият оттенък на уличните лампи, запалени някъде в далечен град. Наблюдаваше го и ѝ се искаше да върви по-бавно, понеже се чувстваше виновна, страхуваше се от него и отчаяно се молеше за още малко лично време. Мисълта за какъвто и да е разговор я ужасяваше. Струваше ѝ се, че няма думи, които могат да назоват случилото се, не съществува език, на който двама здравомислещи хора могат да си обяснят един на друг подобни събития. Да се спори за това бе дори още по-немислимо. Не можеше да има дискусия. Не искаше да се занимава с това и се надяваше, че и той няма да иска. Но за какво друго щяха да говорят? Защо иначе бяха и двамата тук? Проблемът стоеше помежду им, солиден като географско понятие, като планина, като межда. Неназовим и неизбежен. Флорънс се срамуваше. Последниците от собственото ѝ поведение още я разтърсваха и дори сякаш кънтяха в ушите ѝ. Затова именно бе тичала, докато стигна толкова надалеч по каменистия плаж със самоизуващите се обувки — за да напусне стаята и всичко, станало там, за да се спаси от себе си. Бе се държала отвратително. *Отвратително*. Остави тромавата светска дума да се върти в мислите ѝ и да се повтори няколко пъти. В крайна сметка това беше снизходителен термин — тя играеше тенис отвратително, сестра ѝ свиреше на пиано отвратително — и Флорънс знаеше, че думата по-скоро прикрива, отколкото обяснява поведението ѝ.

Същевременно си даваше сметка и за неговия позор — когато се изправи над нея с онова сковано, зашеметено изражение, извивайки гръбнака си назад като влечуго. Но се опитваше да не мисли за това. Дали съзнаваше, че донякъде я успокоява една тайна мисъл: вината не е само нейна, в него също има нещо нередно? Колко ужасно щеше да бъде, но и колко утешително, ако той страда от някаква форма на вродено заболяване, от някакво семейно проклятие, от болестите, които се потулват в срам и мълчание, като например енурезата или рака — тази, последната дума, тя суеверно никога не изричаше на глас от страх да не се инфектира устата ѝ, детинщина, разбира се, която никога не би признала пред другите. Тогава щяха да могат да изпитват взаимно съжаление, щяха да са обречени от личните си страдания на взаимна любов. Тя вече изпитваше съжаление към него, но се чувстваше и леко измамена. Ако той имаше някакво рядко страдание, защо не ѝ се бе доверил? Впрочем прекрасно разбираше защо не би го направил. Тя също не бе заговорила. Как би могъл той да подхване въпроса за собствения си недъг, какви биха могли да бъдат встъпителните му думи? Та те не съществуваха. Подобен език тепърва трябваше да се измисля.

Докато обстойно обмисляше всичко това, Флорънс знаеше много добре, че Едуард е наред. Абсолютно наред. Тя не беше. Само тя. Бе се облегла на едно огромно паднало дърво, вероятно изхвърлено на плажа от някоя буря. Кората му бе обелена от мощта на вълните, а дървесината — изгладена и втвърдена от солената вода. Почти седеше в основата на един клон и през масивната плътност на дънера усещаше на кръста си остатъчната топлина от деня. Сигурно така се чувства бебето, сгушено на сигурно място в свитата ръка на майка си, въпреки че Флорънс не вярваше някога да се е гушила така във Вайълет, чиито ръце бяха тънки и напрегнати от писане и мислене. Когато Флорънс бе петгодишна, имаше една детегледачка от Норланд, закръглена шотландка с майчинско отношение към децата, с музикален глас и червени кокалчета на ръцете, но тя напусна след скандал, за който никога не се говореше.

Флорънс продължаваше да наблюдава приближаването на Едуард по плажа, сигурна, че той още не я вижда. Можеше да се спусне по стръмния склон и да свие назад по брега на лагуната Флийт, но макар да се страхуваше от него, смяташе, че ще е прекалено

жестоко, ако избяга. Зърна за малко контурите на раменете му на фона на сребриста водна ивица — вероятно някое течение, което красиво се открояваше далеч в морето зад него. Вече чуваше шума от стъпките му по камъчетата, което означаваше, че и той би чул нейните. Сигурно идваше насам, понеже така бяха решили — планът им за след вечеря бе разходка по прочутия морски чакъл, полята с бутилка вино. Щяха да събират камъчета по пътя си и да сравняват размерите им, за да проверят дали наистина бурите са въдворили ред на брега.

Споменът за пропадналото удоволствие не я натъжи особено много в този момент, понеже бе незабавно изместен от друга идея — една по-раншна, прекъсната мисъл от същата вечер. Да се обичат и да си дадат взаимна свобода. Просто един аргумент, който можеше да представи пред него. За нея това бе смело предложение, но за всеки друг, а и за самия Едуард то можеше да прозвучи идиотски, може би дори обидно. Флорънс не осъзнаваше напълно невежеството си, за някои неща дори се смяташе за доста мъдра. Сега се нуждаеше от повече време. Но само след секунди той щеше да е при нея и ужасният разговор щеше да започне. Още една нейна слабост — нямаше никаква представа как да се държи с него, не чувстваше нищо, освен страх от онова, което той можеше да каже, и от отговора, който очакваше от нея. Не знаеше дали трябва да моли за прошка или да очаква извинение. Не бе влюбена в него, не го бе разлюбила — не чувстваше нищо. Просто искаше да бъде тук сама в падащия здрач, до дънера на огромното дърво.

В ръката му като че имаше нещо. Той спря на доста голямо разстояние, което само по себе си й се стори недружелюбно и породило в нея враждебност. Защо бе дошъл да я търси толкова скоро?

В гласа му наистина имаше раздразнение.

— Ето къде си била.

Тя не можа да се насили да отговори на толкова безсъдържателна забележка.

— Наистина ли трябваше да идваш чак дотук?

— Да.

— Сигурно оттук до хотела има две мили.

Тя се учуди на остротата в гласа си:

— Не ме интересува колко е далеч. Трябваше да се махна.

Едуард не реагира. Когато прехвърли тежестта си на другия крак, камъчетата под него издрънчаха. Сега тя видя, че той носи сакото си. На плажа беше топло и влажно, по-топло, отколкото през деня. Доядя я, че бе решил да вземе сакото си. Добре, че не беше сложил и връзка. Господи, колко раздражителна стана изведнъж, когато само преди минути така се срамуваше от себе си! Обикновено толкова държеше на мнението му за нея, а сега то не я интересуваше.

Той се готвеше да ѝ каже за какво е дошъл да поговорят и направи една крачка към нея.

— Виж, това е нелепо. Не беше честно от твоя страна да избягаш по този начин.

— Така ли?

— Всъщност беше адски неприятно.

— Наистина ли? Аз мисля, че адски неприятното беше онова, което ти направи.

— Какво имаш предвид?

Очите ѝ бяха затворени, когато отвърна:

— Много добре знаеш какво имам предвид.

По-късно щеше ужасно да страда при спомена за репликите си в този разговор, но сега добави:

— Беше много гнусно.

Стори ѝ се, че го чува как изсумтява, сякаш някой го е блъснал в гърдите. Ако последвалото мълчание беше с няколко минути по-дълго, може би щеше да осъзнае вината си и да добави нещо по-малко жестоко.

Ала Едуард бързо продължи:

— Ти въобще нямаш представа как да се държиш с мъже. Ако имаше, това нямаше да се случи. Ти никога не си ме допускала близо до себе си. Ти понятие си нямаш от тези неща, нали? Живееш си, сякаш сме в хиляда *осемстотин* шейсет и втора. Та ти дори не знаеш как да се целуваш.

Тя се чу как изрича:

— Но знам какво е провал и го разпознавам, когато го видя.

Не това искаше да каже. Подобна жестокост не ѝ бе присъща. Това бе втората цигулка, която отвърщаше на първата — реторично отбиване, предизвикано от неочакваността, от точността на нападението му, от презрението, което долови в повтарящите се „ти“-

та. Колко обвинения трябваше да ѝ бъдат отправени в няколко изречения?

Дори и да го бе наранила, той не го показва, въпреки че тя почти не виждаше лицето му. Може би тъмнината я правеше толкова дръзка. Когато той заговори отново, тонът му дори не се повиши.

— Няма да се оставя да ме унижаваш.

— А аз няма да се оставя да ме малтретираш.

— Аз не те малтретирам.

— Напротив, правиш го. Винаги си го правил.

— Това е абсурдно. За какво говориш?

Не бе сигурна, но си даваше сметка, че вече е избрала пътя си.

— Ти непрекъснато ме притискаш, притискаш ме и искаш нещо от мен. Не можем просто да си живеем живота. Не можем просто да бъдем щастливи. Съществува едно постоянно напрежение. Винаги има по още нещо, което искаш да измъкнеш от мен. Непрестанно крънкаш нещо от мен.

— Крънкам? Не разбирам. Надявам се, че не говориш за пари.

Тя не говореше за пари. Това бе далеч от мислите ѝ. Колко нелепо от негова страна да споменава за пари. Как смее изобщо. Затова отвърна:

— Е, щом го казваш, значи явно мислиш за това.

Предизвика я сарказмът му. Или пренебрежителният му тон. Флорънс говореше за нещо по-фундаментално от парите, но не знаеше как да го изрази. Това нещо бе езикът му, който се мъчеше да проникне по-навътре в устата ѝ, ръката му, която се пъхаше по-надълбоко под полата или блузата ѝ, пръстите му, които дърпаха нейните към слабините му, и начинът, по който гледаше встрани от нея и се смълчаваше. Бе жадното му очакване, че тя ще му даде още нещо, и понеже не го получаваше, се разочароваше от нея, от това, че забавя нещата. Каквато и нова граница да преминеше тя, винаги имаше по още една, която я очакваше. Всяка отстъпка, която правеше, увеличаваше очакването и после разочарованието му. Дори и в най-щастливите им моменти винаги присъстваше сянката на обвинението, едва прикритото униение на неговата неудовлетвореност, възпрявяща се като алпийски връх, нещо като непрестанна болка, отговорността за която и от двама им се приписваше на нея. Тя искаше да бъде влюбена и да бъде такава, каквато е. Но за да бъде каквато е, трябваше да казва

„не“ на всичко. И тогава вече не бе същата. Без да иска, ставаше противник на нормалния живот. Сега изпитваше и раздразнение — защо я бе последвал толкова бързо на плажа, трябваше да ѝ даде време, да ѝ даде възможност да остане сама. А и това, което бе станало тук, на брега на Ламанша, бе само второстепенен елемент от общата схема. Тя вече виждаше как ще се развият нещата. Ще продължат кавгата, ще се сдобрят или ще се сдобрят донякъде, той ще я придума да се върнат обратно в стаята и отново ще я затисне с очакванията си. И тя отново ще се провали. Не можеше да диша. Бе омъжена от осем часа и всеки час ѝ тежеше като топуз, понеже не знаеше как да му сподели мислите си. Затова темата за парите можеше да се окаже полезна. Всъщност така и стана, понеже сега раздразненият се оказа той.

— Никога не са ме интересували пари — твоите или на когото и да било.

Тя знаеше, че е така, но не отвърна нищо. Той бе сменил позата си и сега тя виждаше ясно очертанията му на фона на чезнещата светлина на водата зад него.

— Затова си задръж парите. Парите на баща си ги похарчи за себе си. Купи си нова цигулка. Не ги пропилявай по нещо, което мога да ползвам и аз.

Гласът му бе рязък. Беше го обидила дълбоко, дори по-дълбоко, отколкото искаше, но за момента това не я интересуваше и фактът, че не вижда лицето му, ѝ помагаше. Никога преди не бяха говорили за пари. Вместо сватбен подарък баща ѝ им бе дал две хиляди паунда. Тя и Едуард мислеха един ден да ги използват за купуването на къща.

Той продължи:

— Мислиш си, че съм изкрънкал работата от теб ли? Това бе твоя идея. И аз не я искам. Разбираш ли? Не искам да работя за баща ти. Може да му кажеш, че съм размислил.

— Кажи му го сам. Той ще се зарадва. Ти му коства доста усилия.

— Добре тогава. Ще му кажа.

Едуард се обърна и тръгна към брега, но след няколко крачки се върна, ритайки с крак по чакъла с нескрито омерзение, запращайки към нея пръски от камъчета, някои от които се приземяваха в краката ѝ. Неговата ярост разпали нейната и тя неочаквано си каза, че разбира общия им проблем: бяха твърде възпитани, твърде стеснителни, твърде

боязливи, вървяха на пръсти, говореха внимателно, шушнеха, отлагаха, съгласяваха се един с друг. Почти не се познаваха, а и не можеха да се опознаят поради защитното покривало от приятелско мълчание, което потушаваше различията им, заслепяваше ги и ги обвързваше. Плашеха се от разногласията и сега яростта му я освобождаваше. Искаше да го нарани, да го накаже, да се разграничи от него. Този импулс, който я изпълваше с разрушителна радост, бе така необичаен за нея, че тя не знаеше как да му устои. Сърцето ѝ биеше силно, искаше да му каже, че го мрази, и тъкмо се готвеше да изрече тези остри и чудесни думи, които никога досега в живота си не бе произнасяла, когато той заговори пръв. Бе се върнал на отправната си точка и призоваваше цялото си достойнство, за да я порицае.

— Защо избяга? Това беше грешка от твоя страна, ти ме нарани.

Грешка, нарани ме. Колко смешно!

Тя отвърна:

— Вече ти казах. Трябваше да се махна. Не можех да понасям да бъда там, до теб.

— Искаше да ме унижиш.

— О! Стига вече! Добре, щом искаш, така да бъде. Опитвах се да те унижа. Заслужил си го, след като не можеш дори да се контролираш.

— Говориш като кучка.

Тази дума предизвика искри в нощното небе. Сега вече тя можеше да каже каквото си поиска.

— След като мислиш така, махай се от очите ми. Просто се разкарай, чуваш ли? Едуард, моля те, *махни се*. Не разбираш ли? Дойдох тук, за да бъда сама.

Той си даваше сметка, че е отишъл твърде далеч с тази дума и сега няма накъде да мърда. И тя знаеше това. Докато му обръщаше гръб, съзнаваше, че играе театър и прави тактически ходове — неща, които винаги бе презирала у по-експанзивните си приятелки. Този разговор започваше да ѝ омръзва. Дори и най-добрият изход щеше единствено да я отведе към нови мълчаливи маневри. Често, когато бе нещастна, се питаше какво най-много би искала да прави в момента. В този случай си отговори веднага. Представи си, че е на перона на Оксфордската гара по посока към Лондон в девет часа сутринта, с калъфа на цигулката в ръка, със свитък ноти и връзка подострени моливи в старата платнена ученическа чанта през рамо, на път за

репетиция с квартета, на среща с красотата и трудността, с проблеми, които всъщност бяха разрешими от съвместно работещи приятели. Докато тук, с Едуард, нямаше решение, което можеше да си представи, освен ако не направеше предложението си, а тя се съмняваше, че ще има смелост за това. Колко несвободна се чувстваше! Животът ѝ бе свързан с този странен човек от селцето на Чилтънските възвишения, който знаеше имената на дивите цветя, на посевите и на всички средновековни крале и папи. И колко необикновено ѝ се виждаше сега, че е избрала тази ситуация, това обвързване за самата себе си.

Все още бе с гръб към него. Чувстваше, че се е приближил до нея, представяше си го точно зад себе си, ръцете му висяха свободно край тялото му, юмруците му леко се свиваха и отпускаха, докато преценяваше възможността да докосне рамото ѝ. От плътната тъмнина на хълмовете през цялата лагуна долетяха звънките извивки на песента, подхваната от самотна пойна птичка. Красотата на звука и късният час я караха да мисли, че е славей. Ала имаше ли славеи край морето? Пееха ли през юли? Едуард знаеше, но тя не бе в настроение да го пита.

Той изрече прозаично:

— Обичах те, но ти правиш всичко толкова трудно!

Запазиха мълчание, осъзнавайки смисъла на миналото време.

Тогава тя най-после отвърна:

— *Обичах те?*

Той не се поправи. Може би и той бе нелош тактик. Просто каза:

— Можехме да сме толкова свободни един с друг, можехме да сме на седмото небе. А вместо това виж как я оплескахме!

Простата истина на тези думи, както и използването на хипотетичното минало време я обезоръжиха. Но думата „оплескахме“ ѝ припомни грозната сцена в спалнята и блудкавата течност, която засъхваше и се напукваше по кожата ѝ. Бе сигурна, че никога повече няма да позволи да ѝ се случи подобно нещо.

Отвърна безчувствено:

— Да.

— Какво по-точно?

— Наистина я оплескахме.

Последва мълчание — някакъв вид пат с неопределена дължина, а през това време слушаха вълните и на пресекулки птичката, която бе

отлетяла по-надалеч, но по-слабият ѝ зов се чуваше дори още по-ясно. Накрая, както тя очакваше, той сложи ръка на рамото ѝ. Докосването бе мило и разпръсна топлина по гръбнака ѝ, чак до кръста. Не знаеше какво да мисли. Мразеше се за начина, по който изчисляваше момента, когато трябваше да се обърне, и се видя такава, каквато сигурно той я виждаше — чепата и нестабилна като майка си, трудна за разбиране, създаваща мъчнотии в момент, когато можеха да бъдат на седмото небе от щастие. Затова трябваше да улесни нещата. Това бе нейно задължение, задължението ѝ на съпруга.

Обърна се и застана във от обсега му, понеже не искаше да я целува, не веднага. Умът ѝ трябваше да е ясен, за да му съобщи плана си. Но все още бяха достатъчно близо и тя успяваше да различи някои от чертите му на слабата светлина. Вероятно в този момент луната зад нея бе частично открита. Каза си, че той я гледа по начина, по който често я гледаше — с почуда, преди да ѝ каже, че е красива. Тя всъщност не му вярваше истински и не обичаше да ѝ го казва, понеже можеше да ѝ поиска нещо, което не би му дала. Тази констатация я обърка и тя изгуби нишката на мисълта си.

После, неочаквано за самата себе си, попита:

— Това славей ли е?

— Кос.

— По вечерно време?

Тя не скри разочарованието си.

— Може мястото да е специално — каза той. — Горкият, сигурно не му е лесно.

И добави:

— Като на мен.

Тя веднага се засмя. Сякаш за миг бе забравила за него, за истинската му същност и сега пред нея отново стоеше мъжът, когото обичаше, старият ѝ приятел, който казваше неочаквани, забавни неща. Но смехът ѝ прозвуча изкуствено, понеже не ѝ беше минал ядът. Никога не бе познавала истинските си чувства, настроенията си, скоковете и промените в тях. И сега се готвеше да предложи нещо, което от една страна изглеждаше напълно разумно, а от друга, най-вероятно — но не можеше да бъде сигурна — напълно възмутително. Почувства се така, сякаш се опитваше да пресътвори самото съществуване. Нямахме как да не сбърка.

Окуражен от смеха ѝ, той отново се приближи до нея и се опита да я хване за ръката, а тя отново се отдръпна. Бе жизнено необходимо да не се отклонява от намисленото. Започна речта си, както я бе отрепетирала наум, с най-важните думи.

— Ти знаеш, че те обичам. Много, много те обичам. И аз знам, че ме обичаш. Никога не съм се съмнявала в това. Обичам да бъда с теб и искам да прекарам живота си с теб и ти казваш, че чувстваш същото. Би трябвало всичко да е много просто. Но не е. Оплескахме я, както каза ти. Въпреки цялата тази любов. Знам също, че за всичко съм виновна само аз, и двамата знаем защо. Вече сигурно много добре си разбрал, че...

Тя се запъна. Той понечи да проговори, но тя вдигна ръка.

— Че много не ме бива, че хич не ме бива в секса. Не само че не съм добра в тези неща, но и сякаш не изпитвам нужда от тях като другите, като теб. Просто те не са част от мен. Не ми харесват, не ми харесва мисълта за тях. Нямам представа защо е така, но мисля, че няма да се променя. Не веднага. Поне не мога да си представя, че ще се променя. И ако не ти го кажа сега, то постоянно ще ни тормози и ти ще се чувстваш много нещастен, както и аз.

Този път, когато тя спря, той не проговори. Бе на шест фута от нея — само един силует, и то напълно неподвижен. Тя почувства страх и с мъка продължи:

— Може би трябва да си направя психоанализа. Може би това, от което имам нужда, е да убия майка си и да се ожения за баща си.

Смелата шегичка, която бе намислила от по-рано, за да смекчи посланието си и да не изглежда толкова загубена, не предизвика никаква реакция у Едуард. Той продължаваше да е все същият непроницаем, двуизмерен, напълно неподвижен силует, открояващ се на фона на морето. С несигурно, нервно движение тя вдигна ръка към челото си, за да отмести някакъв въображаем измъкнал се косъм. В притеснението си заговори по-бързо, въпреки че изговаряше ясно всичките си думи. Ускоряваше темпото като кънкьор, който бърза по изтъняващия лед, за да се спаси от удавяне. Препускаше през изреченията, сякаш самата скорост бе в състояние да породи смисъл, сякаш можеше да отнесе и Едуард през старите противоречия, да го засили толкова много по кривата на намеренията си, че той да няма начин да се вкопчи в каквото и да е възражение. Понеже не замазваше

думите си, звучеше, за жалост, енергично, докато в действителност бе на ръба на отчаянието.

— Обмислила съм всичко това внимателно и не е толкова глупаво, колкото изглежда. Искам да кажа, когато го чуеш за първи път. И двамата се обичаме, това е известно. Нито един от нас не се съмнява в това. Вече знаем колко сме щастливи един с друг. Сега сме свободни да правим собствения си избор, да градим собствения си живот. Наистина никой не може да ни каже как да живеем. Ние сме свободни електрони! Днес хората живеят най-различно — могат да следват своите правила и стандарти, без да искат разрешение. Мама познава двама хомосексуални мъже, които живеят заедно в един апартамент — като мъж и жена. В Оксфорд, на Бомонт Стрийт. За това не се говори много. И двамата преподават в колежа „Крайст Чърч“. Никой не ги закача. И ние можем да си създадем наши правила. Всъщност аз мога да изрека всичко това, понеже знам, че ме обичаш. Искам да кажа, Едуард, че те обичам и че не трябва да бъдем като всички останали, искам да кажа никой, абсолютно никой... никой няма да знае какво сме правила и какво не сме правила. Можем да сме заедно, да живеем заедно и ако искаш, ако наистина искаш, с други думи, когато и да се случи, а то сигурно ще се случи, аз ще те разбера, дори нещо повече — ще го искам, наистина, понеже искам да бъдеш щастлив и свободен. Никога няма да ревнувам, стига да знам, че ме обичаш. Ще те обичам и ще свиря — това е всичко, което искам от живота. Наистина. Просто искам да бъда с теб, да се грижа за теб, да бъда щастлива с теб и да работя с квартета и един ден да изсвирия нещо, нещо хубаво за теб като онзи квинтет на Моцарт в Уигмор Хол.

Тя млъкна изведнъж. Не смяташе да говори за музикалните си амбиции и реши, че е сбъркала.

Той издаде някакъв звук през зъби, по-скоро изсъскване, отколкото въздишка, и когато проговори, се чу нещо като скимтене. Възмущението му беше толкова силно, че прозвуча като ликуване.

— Господи, Флорънс! Не ме ли лъжат ушите ми? Ти искаш да бъда с други жени! Така ли?

Тя отвърна спокойно:

— Не и ако не искаш.

— Казваш ми, че мога да го правя с всякоя, която поискам, но не с теб, така ли?

Тя не отвърна.

— Да не би да си забравила, че днес се оженихме? Ние не сме някакви стари педераста, които живеят полутайно на Бомонт Стрийт, ние сме мъж и жена!

Ниските облаци отново се разнесоха и въпреки че луната не се виждаше, над плажа се спусна слабо сияние, отразено от по-високите слоеве, и освети двойката, застанала до огромното повалено дърво. В яростта си той се наведе, грабна един голям объл камък и го плесна в дясната си длан, после го прехвърли обратно в лявата.

Продължи да говори и сякаш беше на път да се разкрещи.

— С тялото си да те боготворя! Това ми обеща ти днес! Пред всички. Не си ли даваш сметка колко отвратителна и жалка е идеята ти? И колко е обидна! Обидна за мен. Искам да кажа, искам да кажа... — той нямаше думи. — Как *смееш!*

Пристъпи към нея, ръката му още стискаше камъка, после рязко се обърна и в безсилието си го запрати към морето. Още преди камъкът да е паднал почти досами линията на водата, той се извъртя и отново застана срещу нея.

— Излъга ме! Всъщност ти си една измамница. И знам точно каква си още. Знаеш ли каква си? Фригидна си, това си ти. Напълно фригидна. Просто си мислела, че имаш нужда от съпруг, и аз бях първият нещастен глупак, който ти се изпречи на пътя.

Тя знаеше, че не бе имала никакво намерение да го мами, но всичко останало ѝ прозвуча напълно вярно още в момента, когато той го изричаше. Фригидна — тази ужасна дума толкова добре ѝ пасваше. Тя бе точно онова, което думата означаваше. Предложението ѝ беше отвратително — как не го разбра по-рано? И определено оскърбително. Но най-лошото бе, че наруши обещанието си, направено пред всички в църквата. Щом той ѝ го каза, веднага всичко си застана на мястото. В неговите очи, както и в собствените си, Флорънс бе едно нищожество.

Нямаше какво друго да каже и тя излезе от убежището на изхвърленото на брега дърво. За да се прибере в хотела, трябваше да мине покрай него и когато приближи, спря точно пред него и с възможно най-тихия глас прошепна:

— Съжалявам, Едуард. Неимоверно много съжалявам.

Замълча, побави се, очаквайки отговор, после си тръгна.

* * *

Думите ѝ, необичайната старомодност на изказа ѝ го преследваха в продължение на години. Нощем се будеше и ги чуваше, в ушите му кънтеше ехото им, извинителният ѝ тон, изпълненият с копнеж глас. Терзаеше го споменът за онзи момент, за мълчанието му и за начина, по който ядно се отвърна от нея, за това как остана на плажа още цял час, за да изпита цялата тъжна прелест на раната и на поражението и на обидата, както и блудкавото чувство на удовлетворение, че е бил напълно и трагично прав. Тогава дълго вървя нагоре-надолу по изтощителния чакъл, дълго мята камъни в морето и крещя мръсотии. После се свлече до дървото и се отдаде на самосъжалителни мечти, докато не събра нови сили за изливане на яростта си. Стоя край водата, потънал в мисли за нея, като разсеяно оставяше вълните да мокрят обувките му. Накрая се повлече с труд назад по плажа, спирайки се начесто, за да се обръща мислено към някакъв строг, безпристрастен съдия, който напълно разбираше неговия случай. Чувстваше се почти величав в нещастията си.

Когато стигна в хотела, тя вече бе събрала куфарчето си и си бе тръгнала, без да остави бележка в стаята. На рецепцията Едуард говори с двамата младежи, които бяха сервирали вечерята от количката. Въпреки че не казаха нищо, те явно се учудиха на незнанието му, че някой в семейството се е разболял и жена му е била спешно извикана вкъщи. Помощник-управителят любезно я откарал до Дорчестър, където се надявала да хване последния влак и късно вечерта да се прекачи за Оксфорд. Когато Едуард се обърна, за да тръгне нагоре към сватбения апартамент, той не видя как младите мъже се спогледаха многозначително, но можа много добре да си го представи.

През останалата част от нощта лежа буден на леглото с четирите колони. Бе напълно облечен и все още вбесен. Мислите му се гонеха във вихрен танц, неспирно се въртяха в някакъв делириум. Да се омъжи за него, а после да го отблъсне, това бе чудовищно, искаше да ходел с други жени, а може би искаше и да гледа, това бе унижително, невероятно, никой нямаше да повярва, каза, че го обичала, а почти не бе виждал гърдите ѝ, подмами го да се оженят, а дори не знаеше как да

се целува, заблуди го, излъга го, никой не трябваше да узнава, това трябваше да си остане тайна, срамната му тайна, че се е омъжила за него, а после го е отблъснала, чудовищно беше наистина...

Точно преди зазоряване се надигна от леглото, отиде в съседната стая и застанал прав зад стола си, изстърга вкоравения сос от месото и картофите в чинията си и ги изяде. След това изпразни и нейната чиния — не го интересуваше чия е чинията. После излапа всичките ментови шоколадчета, а после и сиренето. Напусна хотела, когато зората се пукваше и подкара малката кола на Вайълет Понтинг. Измина десетки мили по тесни междуселски пътища, оградени от високи плетища и с мирис на пресни животински изпражнения и окосена трева, който нахлуваше през отворените прозорци, докато най-последно не се включи в празното магистрално шосе към Оксфорд.

Остави колата пред къщата на семейство Понтинг с ключовете на контакта. Без дори да погледне към прозореца на Флорънс, забърза през града с куфара в ръка, за да хване някой ранен влак. Замайан от изтощение, извървя дългия път от Хенли до Тървил Хийт, като внимаваше да избягва местата, през които тя бе минавала предишната година. Защо да ходи по нейните стъпки? Когато си пристигна у дома, отказа да обяснява каквото и да е на баща си. Майка му вече бе забравила, че е женен. Близначките постоянно му досаждаха с въпросите си и с хитрите си догадки. Заведе ги в дъното на градината и ги накара — първо Хариет, после и Ан, да се закълнат тържествено, с ръка на сърцето, че никога повече няма да споменават името на Флорънс.

Седмица по-късно научи от баща си, че госпожа Понтинг усилено е уредила връщането на всички сватбени подаръци. Без да вдигат шум, Лайънел и Вайълет съвместно започнаха процедура по развод, основана на неконсумиран брак. По настояване на баща си Едуард написа официално писмо до Джефри Понтинг, председател на „Понтинг електроникс“, в което обясняваше със съжаление, че работата „не му е по сърце“, и без да споменава името на Флорънс, поднасяше извиненията си и даваше оставката си.

Година и нещо по-късно, когато яростта му поизбледня, все още бе прекалено горд, за да я потърси или да ѝ пише. Страхуваше се, че Флорънс може да е с друг и след като тя не му се обаждаше, у него се затвърди убеждението, че е така. Към края на онова знаменито

десетилетие, когато животът му се изпълни с всичките нови вълнения и свободи и моди, както и с хаоса на многобройните му любовни приключения — най-после успя да придобие сносен опит, Едуард често се замисляше за странното ѝ предложение, което вече не му се струваше толкова абсурдно и със сигурност не бе отвратително или оскърбително. При новите обстоятелства дори му се виждаше освободено и доста напредничаво за времето си, невинно и щедро, като саможертвен акт, който той съвсем не бе успял да разбере. Леле, какво предложение! — биха казали приятелите му, въпреки че той никога не спомена на никого за онази нощ. По това време, в края на шейсетте, вече живееше в Лондон. Кой би могъл да предвиди, че ще настъпят такива промени, че сексуалното удоволствие внезапно ще бъде издигнато в култ и толкова много красиви жени ще му се отдават без чувство за вина? Едуард премина през тези кратки години като объркано и щастливо дете, на което са опростили дълго наказание и е все още неспособно да осъзнае напълно късмета си. Отказа се от поредицата кратки исторически книги и от всякакви планове за сериозна научна работа, въпреки че нямаше някакъв определен момент, в който да е взел твърдо решение за бъдещето си. Както бедния сър Робърт Кейри, чисто и просто бе изпаднал от историята, за да живее удобно в настоящето.

Включи се в организирането на различни рок фестивали, помогна в учредяването на една кухня за здравословно хранене в Хампстед, поработи в един магазин за плочи недалеч от канала в Камдън, публикува рецензии за рок концерти в малки списания, премина през цяла верига от хаотични, застъпващи се любовни връзки, пропътува Франция с една жена, която му стана съпруга за три години и половина, и поживя с нея в Париж. Накрая стана съсобственик на магазина за плочи. В живота му нямаше място за вестници, а и за известно време смяташе, че не може да се вярва на официалната преса, понеже е общоизвестно, че тя се контролира от държавата, от военните или от финансовите институции — мнение, от което по-късно се разграничи.

Но дори и да беше чел вестници по това време, Едуард почти със сигурност нямаше да се интересува от културните страници и да чете дългите, задълбочени анализи на концертите. Случайният му интерес към класическата музика се бе изпарил напълно в полза на

рокендрола. Така той никога не разбра за триумфалния дебют на квартет „Енисмор“ в Уигмор Хол през юли 1968 година. Критикът на „Таймс“ приветства появата на „прясна кръв и младо вдъхновение на днешната сцена“. Даде висока оценка на „проникновението, всепоглъщащата сила, точността на изпълнението“, което говореше за „удивителна музикална зрялост у двайсетгодишните изпълнители. Те с майсторска лекота овладяват цялата палитра от хармонични и динамични ефекти и богати контрапунктни стилове, типични за късния Моцартов стил. Никога досега Квинтетът в ре-мажор не е изпълняван по-прочувствено.“ В края на рецензията авторът хвалеше лидерката — първата цигулка. „Последва едно крайно изразително адажио — необичайно красиво и духовно извисено. С изящната нежност на тона си и лиричната деликатност на фразата си мис Понтинг свири, ако мога така да се изразя, като жена, която е влюбена не само в Моцарт или в музиката му, но и в самия живот.“

Впрочем и да беше прочел тази рецензия, Едуард нямаше как да разбере — никой освен Флорънс не знаеше за това, — че когато лампите в залата светнаха и зашеметените млади изпълнители се изправиха, за да посрещнат бурните аплодисменти, първата цигулка не можа да се сдържи и крадешком погледна към средата на третия ред и място 9 С.

В по-следващи години, когато си спомняше за нея или мислено разговаряше с нея, или пък си представяше, че ѝ пише или че случайно я среща на улицата, Едуард си казваше, че за да разкаже живота си, ще му е необходимо по-малко от минута, по-малко от половин страница. Какво бе направил със себе си? Какво излезе от него? Изживя всичките тези години в полузаспало състояние, разсеяно, несериозно, без никаква амбиция, остана без деца, интересуваше го само удобството. Скромните му постижения бяха най-вече материални. Притежаваше миниатюрен апартамент в Камдън таун, част от двустайна селска къща в Оверн и два специализирани магазина за плочи, за джаз и рокендрол, в които и без това несигурните продажби бавно се подкопаваха от пазаруването през интернет. Смяташе, че приятелите му го смятат за свестен тип и че заедно бяха преживели някои хубави моменти — буйни моменти, по-специално в младежките години. Бе станал кръстник на пет деца, въпреки че започна да играе някаква по-определена роля в живота им чак през юношеските им години.

През 1976-а почина майка му. Четири години по-късно Едуард се върна в селската къща, за да се грижи за баща си, който страдаше от бързо развиваща се паркинсонова болест. Хариет и Ан бяха женени с деца и двете живееха в чужбина. По това време Едуард, вече на четирийсет, имаше зад гърба си един несполучлив брак. Ходеше в Лондон три пъти в седмицата, за да наглежда магазините. Баща му почина вкъщи през 1983-та и бе погребан в двора на Пишилската църква, до жена си. Едуард остана в къщата като наемател — сега законните собственици бяха сестрите му. В началото ползваше къщата като убежище, когато искаше да избяга от Камдън, после, в началото на деветдесетте години, се премести там и заживя сам. Физически Тървил Хийт, или поне този край от него, не беше толкова различен от мястото, където бе отраснал. Вместо селски стопани и занаятчии, съседите му бяха хора, които или работеха надалеч и прихождаха, или ползваха къщите си като вили, но всички бяха дружелюбно настроени. Едуард никога не би казал за себе си, че е нещастен — сред приятелите му в Лондон имаше една жена, на която държеше. И след като навърши петдесет, играеше крикет за Тървил Парк, развиваше активна дейност в дружеството на историците в Хенли и участваше в реставрирането на едновременните лехи за кресон в Юлм. Два дни в месеца работеше за един тръст, базиран в Хай Уайкъм, който се грижеше за мозъчно увредени деца.

Дори когато прехвърли шейсетте и се превърна в понаедрял, висок мъж с олисяваща побеляла коса и розово, здраво лице, продължаваше да предприема дългите си походи. Ежедневната му разходка все още бе по алеята с липите, а при добро време поемаше по обиколен маршрут, за да погледа дивите цветя на общинската мера на Мейдънсгроув или пеперудите в природния резерват на Бикс Ботъм. Връщаше се през буковите гори към църквата край Пишил, където мислеше, че един ден и той ще бъде погребан. Понякога стигаше до едно разклонение на пътеките навътре в буковата гора и разсеяно си казваше, че тя навярно е спряла точно тук, за да погледне картата си през оная августовска утрин. Живо си представяше как е стояла — само на няколко фута и на четирийсет години разстояние, — твърдо решена да стигне до него. Или пък заставаше пред някоя разкрила се пред очите му гледка от долината Стонър и се чудеше дали това е мястото, където се е позабавила, за да изяде портокала си. Най-последно

можеше да си признае вътрешно, че никога не бе срещнал друга, която да е обичал толкова много, че никога не бе срещнал друг човек — мъж или жена, който да се е отнасял към всичко с нейната сериозност. Може би ако бе останал с нея, би бил по-целенасочен и по-амбициозен в собствения си живот, би написал историческите си книги. Без това да е в кръга на неговите интереси, знаеше, че квартет „Енисмор“ е прочут и че изявите му на класическата музикална сцена се смятат за събитие. Никога не ходеше на концертите, нито пък купуваше, нито дори поглеждаше комплектите с дискове на Бетовен и Шуберт. Не искаше да гледа фотографията ѝ и да открива какво са сътворили годините или да научава подробности от живота ѝ. Предпочиташе да я запази такава, каквато я помнеше — с глухарчето в илика и кадифената панделка в косата, платнената чанта през рамо и красивото, изсечено лице с широката невинна усмивка.

Когато мислеше за нея, за момичето с цигулката, донякъде се удивяваше, че я бе оставил да си отиде. Сега, разбира се, знаеше, че неудачното ѝ предложение показваше колко е била неуверена в себе си. Та тя навярно е имала нужда единствено да бъде сигурна, че е обичана, както и успокоена, че не бързат за никъде, след като имат цял живот пред себе си. Любовта и търпението — само да ги бе имал и двете наведнъж! — със сигурност щяха да им помогнат да преодолеят това. И тогава кой знае какви неродени деца биха получили своя шанс и кой знае какво девойче с кариока в косите би станало негова любимка. Ето така може да се промени цял един житейски път — с бездействие. На плажа Чезъл можеше да извика след Флорънс, можеше да я догони. Не знаеше или не би искал да знае, че когато бягаше от него, убедена в мъката си, че го изгубва завинаги, тя го обичаше така отчаяно, както никога не го бе обичала, и че само звукът на гласа му щеше да е достатъчен, за да им донесе избавление и да я върне при него. Вместо това той остана смълчан в гордостта си в лятната привечер, загледан в забързания ѝ ход край брега, в мъчителните ѝ стъпки по камъчетата, чието проскърцване се губеше в плясъка на малките вълнички, докато тя не се превърна в размито, все по-отдалечаващо се петънце на фона на необятната шир от морски чакъл, който блещукаше в бледата светлина.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.